

ఓరియంట్ లాబ్జన్స్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్

17, చిత్తరంజన్ అవెన్యూ, కలకత్తా 13

నికల్ రోడ్ బలార్ ఎస్టేట్, బొంబాయి 1

36A, మాంట్ రోడ్, మదరాసు 2

కాన్స్ హౌస్ 24/1, అసఫ్ అలీ రోడ్, న్యూ ఢిల్లీ

గన్ ఫౌండ్రీ రోడ్, హైదరాబాద్

17, నాజిముద్దీన్ రోడ్, ఢాకా

లాబ్జన్స్ గ్రీన్ అండ్ కంపని

6-7, క్లిఫ్ఫర్డ్ పీఠి, లండన్ W. 1

న్యూయార్క్, టరాంట్, కేప్ టౌన్, మెల్ బోర్న్

మొదటి ముద్రణ, 1960

వెల: రూ. 1.45

DHARMODDHARANA

Telugu Translation of

RECOVERY OF FAITH

BY DR. S. RADHAKRISHNAN

(Abridged)

Translated by

Baddepudi Radhakrishnamurthi

Telugu Edition: 5000 Copies: April, 1960

Price Re. 1.45

English Edition Copyright:

HARPER & BROTHERS

49, East 3rd Street,

New York 15, New York, U. S. A.

Published under the auspices of
THE SOUTHERN LANGUAGES BOOK TRUST, MADRAS

Telugu: 56

© Orient Longmans Private Ltd., 1960

Printed at Sri Rajah Power Press, Madras 14

ప రి చ య ము

ప్రజాసామాన్యానికి ఆకర్షకంగా, విశేషోపయోగ కరంగా ఉండే పుస్తకాల ప్రచురణకు దోహదం చెయ్యాలనే సంకల్పంతో దక్షిణభాషాపుస్తక సంస్థలోగడ కొన్ని పుస్తకాలను ప్రచురింపజేసింది. ఆ ప్రచురణలవలన కలిగిన అనుభవంతో ఇప్పుడు మరికొన్ని పుస్తకాలను వివిధ ద్రావిడ భాషలలోకి అనువాదం చేయించి ప్రచురింపజేస్తూంది. పాఠకులలో భిన్న భిన్న అభిరుచులకు తగినట్లు ఈ పుస్తకాలను శ్రద్ధగా ఎన్నికచేశారు. అందువల్ల, మానవ జీవితానికి సంబంధించిన వివిధవిషయాలను గురించిన రచనలు ఇందులో ఉండటం సహజం. భారత మహానాయకుల జీవితచరిత్రలు, వారుచేసిన ఘనకార్యాలు వివరించే గ్రంథాలు ఈ ద్వితీయ గ్రంథపరంపరలో ఒకశాఖ. మనదేశ శ్రేయస్సు కోసం, అభ్యుదయంకోసం ఆ మహాపురుషులు ఏమిచేసినది, వారికి తామెంత ఋణపడి ఉన్నది, ప్రజలకు ముఖ్యవశ్యకములైన హక్కులను సంపాదించడానికి వారెన్నెన్ని పాట్లుపడినది ముగిసారాలవారంతా వెలుసుకొని ఉండటం మంచిది.

తత్వశాస్త్రం, మతం, విజ్ఞానశాస్త్రం, సాహిత్యం - ఈ గ్రంథపరంపరలోని ఇతరశాఖలు. కథానికలు, ప్రాచీన కళాసంపదలను అభివర్ణించే గ్రంథాలుకూడా ఇందులో ఉండటం ముదానహం. నాటకకళ, శిల్పశాస్త్రం, పురావస్తు పరిశోధనలు, నిగతాదృశావహములైన దాక్షిణాత్య దేవాలయాలను గురించిన గ్రంథాలు ఈ పరంపరలో ఉన్నవి. విజ్ఞాన వికాసదాయకములైన భిన్న భిన్న విషయాలను

గురించిన ఈ గ్రంథాలు ప్రజలను విశేషంగా ఆకర్షింపగలవని, ఆవిధంగా ఇట్టి ప్రచురణలకు ముందు విస్తార ప్రచారం కలుగగలదని నా విశ్వాసం.

దక్షిణభారత భాషలలోని ఉత్తమ గ్రంథాలు కొన్నింటిని మిగిలిన దాక్షిణాత్య భాషలలోకి అనువదంప జేయటం ఈ ద్వితీయ గ్రంథ పరంపరలోని షుగోక ప్రశంస నీయమైన విశేషం. ఈ పుస్తకాలన్నీ పూర్తిగా వెలువడి నప్పుడు, విద్యావంతులలో ఎక్కువమందిని వివిధ విషయాలను గురించిన జ్ఞానాశక్తిగల పాఠకులుగా ఆకర్షించి, ఆ జ్ఞాన పిపాసను తృప్తిపరచుటానికి యోగ్యమైన గ్రంథాలనుకూడా వారికి అందజేసినట్లు అవుతుంది.

ఈ దక్షిణభాషా పుస్తక సంస్థ ఆశయాలు శీఘ్రగతినీ సఫలం కాగలవని ఆశిస్తున్నాను.

ఇట్లు,

మద్రాసు, }
7.10-1958 }

ఎ. లక్ష్మణస్వామి ముదలియార్

వైస్ ఛాన్సలర్.

మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయం.

తొలి పలుకు

ఘనతపహించిన మైసూరు గవర్నరు,
శ్రీ శ్రీ జయచామరాజు ఒడయార్.

ఆధ్యాత్మిక జీవనపు పరమార్థాన్ని యెంచి గ్రహించలేని అసంబద్ధస్థితి ఆధునిక యుగంలో అంతకంతకూ అలముకొంటున్నది. ఈ దుర్యోగం తొలగాలి అంటే నిత్య సత్య ధర్మోద్ధరణ జరగాలి. ధర్మచింతన నానాటికి సిగజూటడం సలుగడల కన్పిస్తున్నది. అసలు జీవితంలో ధర్మోపాసనాను రక్షియేలేని దుస్థితిలో పడిపోతున్నామా అనిపిస్తున్నది. మతసంప్రదాయాలు పఠుగుపడి ఇలా ప్రబలుతున్న భౌతిక దృష్టియే ఇంతటి ప్రమాదానికి దారితీస్తున్నది. నిజానికి ఆధునిక విద్యావంతులకు ధర్మచింతనకైన లంకెపలుపులు లేననాలి. చుక్కానిలేక ఎటుగాలివీస్తే అటువీగిపోయే నావలాంటిది అతనిస్థితి. వాయువు నీటిలోని నావనువలెనే, చలించే ఇంద్రియాలు పురుషుని ప్రజ్ఞను హరిస్తవి, - అన్న గీతావాక్యం ఇదేభావాన్ని వెల్లడిస్తున్నది.

నీటిపై నావను వెనుగాలిలాగా, దృఢబుద్ధిని ఇంద్రియ వ్యాపారం కుడిచివేస్తుంది. చుక్కాని లేక అలల త్రోద్రోపులకు అల్లలాడు నావవలెనే, స్థితప్రజ్ఞ లేని నూనవుడు బహువిధ విషయానన్తుడై భంగపడుతాడు - అంటూ ఇదే భావాన్ని వ్యక్తీకరిస్తాడు థామస్ ఎ. కెంపిస్ పండితుడు. సామాన్య మానవుడు ఇలా పరస్పర విరుద్ధభావపరంపరలో జిక్కి దరి

నెఱుగక స్రుక్కి-పోతాడు. అయినా, అతడు శాంతిసాఖ్యాల నర్థించకపోడు. మతానికి కొన్ని ప్రత్యామ్నాయాలు కల్పించు కొని చూచారు, కాని, అవి నిరుపయోగాలు అని జేలి పోయింది. విషయాసక్తుడై ఇలువడిచిపోయి అన్ని విధాల తిరిగి తిరిగి దుర్వ్యయమునబడి దీనుడై ఇంటికి తిరిగినచ్చిన యువకుని కథ బైబిల్ లో వుంది. అదే రీతిగా ఈనాడు మనము గాంధీజీ అనినట్లు శాంతి సాఖ్యములకు ఏకైకమూల మైన నిత్యసత్యమతవిశ్వాసపు మహత్వాన్ని మగిడి అర్థిస్తూ న్నాము, ఆధునికులకుగూడా నచ్చే ముచ్చటైన ఫణిటిలో ఇలా ధర్మోద్ధరణములోని ఆనందసౌందర్యాలను అభివర్ణిస్తుంది రాధాకృష్ణ పండితుని ఈ రమ్యకృతి.

ఉ పో ద్ధా తము

శ్రీ యమ్. యమునాచార్య, మైసూరు.

మతవిశ్వాసం సమాజాభివృద్ధినిరోధకం అన్న అపోహ ప్రబలి, నైతిక విలువలు నవసి మ్రోడుపడుతున్న నేటిమానవ సమాజానికి రాధాకృష్ణమనీషి రచన “ధర్మోద్ధరణ” నవ వసంతోదయం. బాహ్యవర్తన విరుద్ధంగా కన్పిస్తున్నా, నిజానికి ఆధునిక మానవుడు క్రొత్తమతవిశ్వాసాన్ని సాధించాలి అనిగాని, బాటిపోయిన మత సంప్రదాయాన్ని తిరిగి సంతరించుకోవాలి అనిగాని ప్రయత్నిస్తుండటం సుస్పష్టమౌతూ న్నదంటాడు రచయిత. ఆధునిక మానవుడు ఆత్మనే అన్వేషిస్తున్నాడు - అంటూ ఇదేభావాన్ని వ్యక్తీకరిస్తాడు డాక్టర్ యూంగ్. ఈ గ్రంథంలో మానవ సంఘం అనాదిగా అనుసరించిన వివిధమత సంప్రదాయాలు వివరింపబడినై. క్రొత్తగా తలచుకొన్న మతాచారాలు సమీకృతంగా ఉదాహరింపబడినై. ప్రాచీనములగు ఉపనిషత్తుల నాటినుండి నేటివరకు బహుముఖాలుగా పరిధివిల్లిన మతానుష్ఠానపు శాస్త్రాలు విపులీకరింపబడినై. మతవిశ్వాసానికి ఆధునిక కాలంలో ఏర్పడిన ప్రత్యామ్నాయాలు ప్రస్తావించబడినై. వాటిలోని లోపములు ప్రేరేపింపబడినై. ఆధునిక యుగంలో వెల్లివిరిసిన శాస్త్రదృష్టి - సాంఘిక చైతన్యం - విశ్వైక్య సూత్రముల గీత్యామయ విశ్వాసపు మనుగడకు కల్గిన ప్రమాదాలు వివరింపబడినై. ఈనాటి శాస్త్రదృష్టికి, ప్రపంచసమైక్య సిద్ధాంతానికి, సాంఘికాశయాలకు అనుగుణంగా వర్తించని ఏ మత

మైనా వర్ధిల్లబోదని స్పష్టంచేయబడింది. అయినా, ఆధునిక మానవులు ఇంతక్లిష్ట సమయంలోగూడా ఏదోమతాన్ని, సుఖ ప్రత్యామ్నాయాన్ని, లేక, క్రొత్తరూపంలో నెలసిన ప్రాత సంప్రదాయాన్ని పట్టుకొని వ్రేలాడుతూండటం కన్పించకపోదు.

హిందూమతము, జూడామతము, క్రైస్తవము, టోగో మతము మొదలగు వివిధ మతములలో నేటికిని సర్వ రత్నములవలె నిలచిన ఆధ్యాత్మిక జీవన సూత్రాలను అనుసరించి ఆధునిక మానవునకు చక్కని ఆధ్యాత్మిక ఘనరూజీవన మార్గాన్ని కల్పించవచ్చునని సూచింపబడింది. వర్తమాన భేదాలు, పిడివాదాలు మాని, వర్తమాన మానవ సమాజపు ఆశయాలకు, పురోగమనానికి అనుకూలమైన ధర్మసూత్రాన్ని నిర్మించవచ్చునని నిర్దేశింపబడింది.

“ప్రపంచ సమీక్షలు” అనే గ్రంథమాలలోని ఒక నవప్రసూనం ఈ “ధర్మోద్ధరణ”. వర్తమానయంగుల సత్యధర్మాన్ని మటుగుపెట్టి మానవ సంఘానికి అసగుబద్ధ స్థితిని కల్పించిన అజ్ఞానతిమిరాన్ని అంతరింపజేయడానికి అనువైన విజ్ఞానభాస్కరుల రచనలను సంతరించి ప్రకటించుట ఈ గ్రంథమాల పరమోద్దేశ్యం.

తత్తజ్ఞ శేఖరుడగు రాధాకృష్ణుని ఈ రచన ఇందుకు అనుకూలంగా సాగింది. ఇందు గ్రంథకర్త భావాలు సువిదితమైనై. జీవిత పరమావధి చక్కగా చిత్రించబడింది. కాలానుగతికంగా మారుపులు పొందుతున్న మతాలను, శాస్త్ర రీతులను సాహిత్య - రాజకీయ - సాంఘిక పరివర్తనల ప్రభా

వాలను సంపుటికరించి సవ్యమైన సత్యధర్మచూర్ణాన్ని అనుసరించనలసిన ఆవశ్యకత ప్రబోధించబడింది. అన్నిటికన్న మిన్నగా ప్రపంచ సమైక్యము, విశ్వకళ్యాణము మానవ సమాజపు మరమాదర్శమన్న మహితోక్తిని అమృతపు సోసలా అడుగుడుగున అందివస్తూన్నది కమనీయమైన ఈ గ్రంథం.

గ్రంథాన్ని సాకల్యంగా చూస్తే కొన్ని ప్రత్యేక విషయాలు కన్పిస్తవి. మన మీనాడు ఒక సందిగ్ధ స్థితిలో జీవిస్తున్నాము. శాస్త్రము, సాంకేతికవిద్య మన జీవన విధానంలో గొప్పమార్పులు తెచ్చినై. అయినా, మానవుని హృదయంలో ఒకవిధమైన తిరుగుబాటు తొంగిచూస్తూన్నది. ఈ సందర్భాలనుబట్టి చూస్తే మానవుని నైతిక - ఆధ్యాత్మిక పురోవృద్ధికి అవసరమైన ప్రధాన సమస్యలు కొన్ని ఆలోచనకేరావ అసలు మఱుగు సజిపోతూన్నవి అని కేలుతూన్నది. శాహ్యావర్తనం, ఆత్మప్రవృత్తి ఏకముఖాన సాగడం ఎంతైనా అవసరం. మానవ సంఘపు భావి భాగ్యోదయానికి ఇది అత్యవశ్యకం.

“ఈ నాడు ప్రాక్రప్తీచీ ఖండాలలో మానవులందఱూ తమలో “ఖండమైన ఐక్యభావం ఇమిడివున్నదని గ్రహించగలుగుతున్నారు. అది కేవలం పులపులలో, సిద్ధాంతాలలో మాత్రమే. కాని ఐక్యము; అభేద్యమైన ఐక్యము. మానవులందఱికి ఒకేరకపు ఆదిమభావాలు, ప్రవృత్తులు ఉన్నవనే సత్యాన్ని ఇపుడిప్పుడే గుర్తిస్తున్నారు. మానవునిమీద మానవునకు సర్వాధిపత్యం కల్గడం ఏ విధంగాను, ఏ కారణం

వల్లనూ ఇక సాగదని తెలిసికొంటున్నాము. మానవసంఘం ఇప్పుడు సంతరించుకొంటూన్న ఉత్తమనైతిక - ఆధ్యాత్మిక పరిణామానికి ఫలితమే ఈ మహోత్తమ విజ్ఞానం, అంటాడు ఈ గ్రంథమాల సంపాదకుడు.

మానవసంఘ నిర్మాణము, ధర్మ - స్వాతంత్ర్య - శాంతి స్థాపనలు జరగడం కేవలం విజ్ఞానంవల్లనేగాక, నైతిక - ఆధ్యాత్మికతత్వ పటిష్ఠతవలనగూడా అంటాడు సంపాదకుడు. ఈ దశ మానవుని వ్యక్తిత్వాన్ని సమగ్రంగా చిత్రిస్తుంది. అర్థరహితము, కష్టభరితమునైన అగాఢంనుండి ఉద్ధరిస్తుంది. జీవితానికి నవనవోన్మేషం సమకూర్చి, నత్యవిస్ఫూర్తి సాధిస్తుంది.

ఈమహోత్తర ధర్మప్రబోధాన్ని ప్రాకృతీచీ విజ్ఞాన ధురంధరుడు రాథాకృష్ణపండితుడు పాంచజన్యరవంలా పలికిస్తాడు “ధర్మోద్ధరణ” గ్రంథంలో. రచనలో వివేక విచక్షణ, విమర్శనాపాటవం, అలలుచిమ్మే విజ్ఞానలహరి ప్రవహిస్తూంది. విశ్వమానవ కళ్యాణాభిలాష అంతర్వాహినిగా చూపాందు తూంది. ఆంగ్లభాషలో బహుళప్రచారం పొందిన ఈ ఉత్తమ గ్రంథాన్ని దక్షిణభాషా పుస్తక సంస్థవారు దాక్షిణాత్య భాషలలోగూడా ప్రచురించుట ప్రమోదదాయకం.

‘ప్రపంచ సమీక్షలు’

నేడు అత్యంత సంగీతావస్థలో ఉన్న మానవలోకాన్ని ఆధునిక దృష్టి కోణమునుండి పునఃపరిశీలనచేసి వాస్తవిక స్థితిని వివరించుటే ‘ప్రపంచ సమీక్షలు’ (World Perspectives) అను ఈ ప్రచురణల ఆశయం. ప్రస్తుతం ప్రపంచాన్ని ఎదుర్కొంటున్న ఆధ్యాత్మిక, వైజ్ఞానిక, విప్లవ స్వరూపాన్ని వివేచించి విశదీకరించడం ఈ గ్రంథాల లక్ష్యం. సమగ్ర మానవజీవనానుభూతిపై నేటి సాంస్కృతిక, వైజ్ఞానిక, మత, సాంఘిక, రాజకీయ, ఆర్థిక, కళాత్మక పరివర్తనముల ప్రభావాన్నీ, ఈ యుగంలో మనకు ఎదురైన ప్రధాన సమస్యలనూ క్లుప్తంగా చర్చించి, వాటి పౌర్వాకర్యములను వెలివిడిచేయడం ఈ గ్రంథములపని. మానవునకూ ప్రకృతికి, మానవునకూ మానవునకు నడుమ యేర్పడిన అపూర్వ విలక్షణానుబంధమును నిర్వచింపజేయవలెననికూడా సంకల్పం.

ఈ నాడు ప్రపంచంలో వైజ్ఞానిక, సాంస్కృతిక రంగాలలో అధికారులు మార్గదర్శకులు అయిన ఉత్తమ భావుకులు, పండితులు ఈ గ్రంథాలు రచించారు. వారి ఆశయం కేవలం ప్రపంచప్రజల నడుమ సామరస్య పునరుద్ధరణమేకాదు. వివేకవంతములైన, సునిశితములైన వారి భావాలు అపోహలను, అపమార్గములు బట్టిన సంప్రదాయాలను ఖండించి, మానవుడు తన ఆధ్యాత్మిక

నైతిక యోగ్యతలను, ఈశ్వర సృష్టిలో తన విశిష్టస్థానాన్ని గుర్తించగలిగేటట్లు చేయవలసిన అగత్యం ఏర్పడింది.

విజ్ఞానశాస్త్ర పరిశోధకులు చేయుచున్న నూతన శాస్త్రీయ సిద్ధాంతపరంపర నానాటికి తామరసంపాగా పెరిగిపోతున్నది. దానిని సమన్వయించి సృష్టితత్వాన్ని వివరించడంమాత్రం విజ్ఞానశాస్త్రంవల్ల కాని పని. ఈ విషయ పరిణామమే ఈ ప్రచురణలకు దారితీసినది. నూతనపుడు తాను తీర్చిదిద్దుకొన్న ఈ జగత్తులో తన కీలకస్థానాన్ని కోల్పోయాడు. విజ్ఞాన శాస్త్రపరిశోధకులు వివిధ వాస్తవిక తత్వపరిశీలనలు జరిపి మానవుడుకూడా భిన్న వాస్తవికతా ఖండాలు లేక పదార్థాల సమ్మేళనమేగాని, అంతకన్న విశిష్టమైనదని తేల్చారు. అతని వ్యక్తిగతాహంకారమును విమర్శించి విజ్ఞానపేటికలో ఒక మూలకు నెట్టివేశారు. అతని ఆస్థానం కూడా తర్కసహమైన శాస్త్రవివేచనకు గురిచేసి, విశ్వ జీవనైక భావనకు ఆస్కారంలేకుండా చేశారు.

అయితే, మానవుడు ప్రాకృతికముగ స్వసంతృప్తుడు. స్వసంతృప్తి ప్రేరితుడు; అనుభవజ్ఞుని, మధ్యమధ్యమాత్రిక సజీవ వాస్తవికతావాహినికి దూరమైన ధర్మసమ్మూహ చిత్తుడవుతుంటాడు. తిరిగి వివేకోదయమై స్వస్వరూపజ్ఞానం పొందుతాడు. ప్రస్తుతం, తిరిగి అట్టి వివేకోదయచిహ్నాలు లీలగా కనిపిస్తున్నవి. స్వరూప విస్మృతివలన కలిగిన ముష్ణలితాలను క్రమంగా గుర్తిస్తున్నాము. జీవజగత్తును గురించి, మానవునకు ప్రకృతికిగల సంబంధాలనుగురించి శాస్త్రపరిశోధకులు చేస్తున్న వాదాలలోని అసంబద్ధతను

మానవుడు గ్రహిస్తున్నాడు. వివిధ పదార్థాలలో తానూ ఒక పదార్థంగా భావింపబడడం, భావించుకొనడం ప్రస్తుతం తన ఆశ్చర్యగానికే హేళనవనీ, ఆవిధంగా తన జీవైక్యభావానికి, విశ్వస్యనస్సు, విశ్వసౌందర్య భావనకు భంగం కలుగు నూన్నదని మానవుడు నేడు గుర్తిస్తున్నాడు. ఈ సూతన చైతన్యాన్ని వ్యక్తికరించడమే ఈ ప్రపంచసమీక్షా ప్రచురణల స్రవణ కర్తవ్యం. దీనివలన ఈ నవీనయుగంలో మానవుని వ్యక్తిత్వాన్ని గుఱించి పునరుజ్జీవనకరమైన సిద్ధాంతం చూపొందగలదని ఆశిస్తున్నాము.

ప్రాచ్యదేశాలలోను, పాశ్చాత్యదేశాలలోను కూడా నేడు మానవుని భావనావిధానం ఈ ప్రపంచాన్ని సవ్యంగా అర్థంచేసుకొనజాలినదిగా లేదని ఈ రచయితల అభిప్రాయం. పూర్వం ఉపయోగపడిన సంకేతాలు, నమూనాలు నేడంతగా ఉపకరించవు. ప్రాచీన ఉపమానాలు, సూపకాలు నేడు సంవర్భశుద్ధి లేకుండా పోయినవి. మానవజాతిలో ఆధ్యాత్మిక స్వాభినివేశము, నైతికదీక్ష అడుగు తీసినవి. మన ఆందోళన కేవలం ఈ సూతనానుభవములవలన కలిగినదికాదు. సకలానుభూతులకు మూలమైన దేశావరణముల స్వభావములే మారి పోయినవి. వాస్తవిక జీవితము, తాత్త్విక భావనకూడా మనకు భావనాతీతంగా పరిణమించినవి. అయినప్పటికి, మన హేతువాదశక్తిని మించిన విజ్ఞానశాస్త్ర సూత్రాల ప్రభావం మన భావనావిధానాలమీద విశేషంగా కనిపిస్తుంది. నవయుగ వాతావరణంలో అద్భుత పరిణామాలకు దారితీసిన శాస్త్రీయ సిద్ధాంతాలు మన భావకు అతీతమై, కేవలం

గణితశాస్త్ర సంజ్ఞలచేత మాత్రమే వ్యక్తం చేయబడుతున్నవి.

కాలావరణముల స్వరూపం మారినోయింటి. భౌతిక జగత్తులో మన మనుగడకే ఆయోమయస్థితి ఏర్పడింది. మనభావల పాటవం కుంటుపడింది. అతిసగదిగ్గమైన అరాజకస్థితి యేర్పడింది. ఈ సరిణామాలన్నిటికీ సూల భూతమైన విజ్ఞానశాస్త్రం దుర్వినియోగమై సమస్తానీ ముప్పు తెచ్చిపెట్టుకొన్నది. సువిశాలము, గంభీరము అయిన మానవభావనతో, మానవానుభూతితో సమస్వయసానురస్యాలు కుదుర్చుకొంటే తప్ప విజ్ఞానశాస్త్రం ఈ ముప్పు నుండి తప్పించుకోలేదు. మహత్తరమైన ఆధ్యాత్మిక శక్తిని కూడగట్టుకుంటే తప్ప, మానవుడు సరిస్థితులకు భానిస్వయ సంశయ సంకటోపహతుడుకాక తప్పదు.

ఈ ఆధ్యాత్మిక భావదారిద్ర్యితిని చక్కబెట్టడానికే ఈ ప్రపంచ సమీక్ష ప్రచురణలు ఉద్దేశమైనవి. మానవతాపూర్ణమైన మానవ విజ్ఞానాన్ని అణచివేయడం ఇక సాధ్యంకాదు. వివిధ జీవన విధానాల గుణవిశిష్టతలను, ముఖ్యంగా మానవతార్థమైన జీవన విధానమునుగుఱించి ఈ గ్రంథపరంపరలో వివరంగా చర్చిస్తారు. ఏకతాసేకతలను పరస్పరావశ్యకములై, ఉత్తరదక్షిణాద్రువములవలె ఒకే పదార్థమునకుగల రెండుముఖములని వినూతన తార్కిక భావలో ఈ గ్రంథాలు వినరిస్తున్నవి. మానవుని మనిషినే విస్మరించి, బహిః ప్రపంచ స్వరూపాన్ని మాత్రమే పరిశోధింప గోచే ధోరణిపై ఇది మన విప్లవం. సార్థకమైన మానవతా

సిద్ధాంతమును రూపొందింపజాలిన సజీవవాస్తవికతలో కేవల ఆకస్మికతావాదముతోపాటు పరస్పరానుబంధముకూడా ఇమిడి ఉన్నదని చూపడానికి ఈ రచయితలు కృషి చేస్తున్నారు.

మానవుని, ప్రకృతిని గుఱించిన మన పరిజ్ఞానమంతటినీ ఆంధ్ర పండితుల గుఱిచేసేవద్దని ప్రస్తుతం అనసరిమైనా, పుచ్చిపక్షి దారితీసే దారుణ ప్రమాదం ఉన్నదని హెచ్చరించ నలసిన అనసరమేర్పడింది. నవయుగ ప్రపంచానికి అనసరిమైన నూతన నైతిక నియమావళిని ఏర్పాటు చేయడంకూడా ఈ గ్రంథపరింపర ఆశయం. ఈ నియమావళి క్రొత్తగా సృష్టించబడేదేకాదు. ప్రాచీన సంప్రదాయాలను, నైతిక జీవన విధానాలను పరామర్శించి, దానితోపాటు మానవులకూ ప్రపంచానికి, తమతోతమకు, సగ్గ మానవ లోకానికి గల అనుబంధస్వరూపసహితంగా జీవిత స్వభావమంతటినీ సమగ్రంగా పునః నిర్వచించడానికి ఈ రచయితలు ప్రయత్నిస్తున్నారు. వినాశంపైన, విపరీత పరాజయంపైన విజయధ్వజం ఎత్తి మానవ స్వాతంత్ర్యమును, వ్యక్తిత్వాన్ని చూడగల ఆత్మశక్తిని మానవునిలో ఉద్దీపింప జేయదగిన ఉదాత్త భావములు ఇట్టి విమర్శనుండియే రూపొందవలసి ఉన్నది. ఆ విధంగా చివరకు, అస్థిర సిద్ధాంతాలను తుడిచి పెట్టి, సుస్థిరమాలిక సిద్ధాంతాలు రూపొందాలి.

సుశీతలమైన సత్యదర్శన కౌశలం వలన మానవ జీవితానికి విశ్వజనీనమైన, సుసంబద్ధమైన అర్థమును తేల్చుటకు నిర్విరామకృషి చేస్తూన్న పరమస్వతంత్రులు, నిర్భయులు, మహాపండితులు, అద్భుతభావుకులు ఈ ప్రపంచ సమీక్షా

గ్రంథపరంపరకు కర్తలు. ఈ నూతన సత్యమందిరి నిర్మాణానికి వీరు శిల్పులు. మానవుడు తనచుట్టూగల వస్తువులను జగత్తును తన భావనా జగత్తునుకూడా సమీక్షించుకొని, తన అదుపులో ఉంచుకొనడానికి నీలుగా బాధాకరములైన, శక్తిమంతములైన నవీన భావాలతో ఈ మహామందిరి నిర్మాణం చేస్తున్నారు. ఈ గ్రంథపరంపరకు పర్యవసానంగా, క్రమంగా విద్వేషాలు కరిగిపోవడం మూలంగా, నూతన దురభిప్రాయాలకు దారితీస్తున్న నవీనపరిస్థితుల ప్రాబల్యం మూలంగా, ఒక తరమునుండి మరయొకతరంవారికి సంప్రకారములు సంక్రమించడంలో విధిగా తటస్థించే నిస్పృహతలను, మానవుని తన పూర్వసంప్రదాయాలలో కొన్నింటిని వదిలి ఉదాగములైన నూతన సంప్రదాయాలను తనకు తెలియకుండానే అనుసరించే సహజభోరణివలన క్రమంగా ఈ పరిసరైన జరుగవలసి ఉన్నది.

ఈ ప్రపంచ సమీక్షా గ్రంథపరంపర రచయితలు మానవుల మనస్సులలో వస్తున్న పరిసరాలను నిశ్చయింపజేస్తున్నారు. ఇది హేతువాద పద్ధతిలో వ్యక్తంచేసేది కాదు. మానవుడు తాను ఊహించే ఆశయాలకన్న ఉదాత్తతర ఆశయాలను సాధించగలడు. తానుచేసే అతిక్రమణలన్నిటినీ అతిశయించిన ఘనతగలవాడు. ఈ మహావిశ్వంలో, ఈ సంరంభంమధ్య అగోచరమైన, అనిర్వచనీయమైన, అజ్ఞాన సూక్ష్మమైన సృజనాత్మకశక్తి యేదో పనిచేస్తున్న దనడానికి ఇది నిదర్శనం.

ఈ విధంగా, మానవుడు పదార్థశక్తులకు, దేశకాలములకు బద్ధమైన ఈ విశ్వంలో విలక్షణజీవి అని, హేతువాద

వివేక విశిష్టుడనీ నిరూపించడానికి ఈ ప్రపంచ సమీక్షా కార్యక్రమనిర్వాహకులు కృషిచేస్తున్నారు. ఈ విధంగా బహుధావిధ క్తమై ఉన్న భూతకాల జగత్తు, చివరకు భావి విశ్వసాంఘికవ్యవస్థగా మార్పుజెందవలసి యున్నది. మానవుని బంధితునిచేసి బ్రష్టునిజేసే నిర్దిష్టభావనా విధానాల దృష్ట్యా పరిశీలించడం అనుచితమని తేలుతుంది. మానవుడు హృదయపూర్వకంగా, మనసా ఈ జీవనసూత్రాన్ని, ఈ విశ్వశాసనాన్ని, మానవ భావనకు సర్వస్వాతంత్ర్యమును సమకూర్చే పటిష్ఠమైన పునాది నిర్మాణముగల ఈ శక్తి మద్విధానమును సదా గుర్తించుకుంటేనే ఈ ఆశయం సఫలం అవుతుంది. ఈ సిద్ధాంతము, ఈ శాసనము, ఎప్పటి వలెనే సత్యానికి, మానవైకమత్యానికి, విజ్ఞానైక్యానికి, భావనానుభూతుల అకలంక సామరస్యానికి, జ్ఞేయజ్ఞానుల మధ్య బహిరంతరములకు, కర్తకర్మలకు, అణుతరంగాలకు, రూపద్రవ్యాలకు, ఆత్మానాత్మలకు సమైక్యానికి నిబద్ధమై ఉంటుంది. ఇక, మిగిలిన అల్పవిభేదాలనుగుఱించి మానవే మనకు సముచితం. నిరంతరం నూతన రూపాలను ప్రదర్శించే జీవనవిధానాన్ని గుఱించి వివదించడంకూడా ఉచితంకాదు.

న్యూయార్క్, }
1958.

రూత్ నందా ఆన్ షన్

విషయ సూచిక

పేజీ

1. ప్రవేశిక	...	1
2. విశ్వాసమునకు విపత్తులు	...	4
3. మతవిశ్వాసము - ఆవశ్యకత	...	18
4. పారమార్థిక సత్యము - అన్వేషణ	...	35
5. ఆధ్యాత్మిక జీవనము - మతములు	...	54
6. మతములలోని సత్యము - సంకేతపద్ధతి	...	82
7. మోక్షమార్గము	...	93
8. వివిధ మత సామనస్యము	...	122
ముగింపు	...	131

ధర్మోద్ధరణ

1

ప్రవేశిక

ఈనాడు ప్రపంచానికి సాంఘిక, రాజకీయ, ఆర్థికాది సంస్కరణలకంటే ఆధ్యాత్మిక పునరుద్ధరణమే ఎక్కువ అవసరంగా కనిపిస్తూన్నది. నాగరకత సవని సమాజ సముద్ధరణకు క్రొత్తశక్తి అవసరమయ్యే సందర్భాలలో ఇలాంటి ఉద్యమాలు సహజంగా బయలుదేరటం కన్పిస్తుంది. ప్రపంచాన్ని కొద్దిసేపటిలో స్వాహాచేయగల మారణాస్త్రాలను సృష్టిస్తూన్న నేటి శాస్త్రవిజ్ఞానం పాపాలకు మరణమే ప్రతిఫలం అన్న వాదనను స్ఫురింపజేస్తూన్నది.

పరస్పరవైరుధ్యాలతో సాయుధప్రపంచం రెండు పక్షాలుగా చీలింది. ఎదిరిపక్షాన్ని కబళించడానికే వారి వారి కసరత్తు అంతా. దీనితో భవిష్యత్తు ప్రమాదభరితంగా కనిపిస్తూన్నది. మనకు శక్తిసామర్థ్యాలు, సౌకర్యాలు ఎన్ని వున్నా, శాంతిభద్రతలు కొరవడతూన్నాయి. అనుదినం వివిధ విషయాలను గూర్చిన పరిజ్ఞానం పెరుగుతూంది; కాని, వివేకం, వివేచన పెరగడంలేదు. అశాంతికి ఇదే కారణం. ఒకప్పుడు మతం ఇలాంటి వివేకాన్ని, సౌశీల్యాన్ని ప్రసాదిస్తూండేది. మత విశ్వాసాలు నడలినకొలది ఈ భద్రత నష్టమవుతున్నది. సమాజంలో కల్గిన ఈ విషాదకర

స్థితిని స్వార్థంకోసం కొందఱు వినియోగించు కొంటున్నారు. వివిధదేశాలలో తాము నాయకులమంటూ తమ అవివేకాన్ని విజ్ఞానంక్రింద చెలామణీ చేస్తున్నారు. తులసివనంకో గంజాయిమొక్కలు !

మానవుడికి స్వేచ్ఛాభావంలో నమ్మకం లేకపోతే ప్రపంచం నిరాశ్రయం అవుతుంది. అతడు తన జీవన మార్గంలో శ్రమచేసి ఉన్నతస్థితికి పోవాలి. పశుత్వం అంటిపట్టుకోకుండా మెట్టుమెట్టుగా పైకిఎక్కాలి. అతడు అన్ని వస్తువులవలె ఒకవస్తువుకాదు. అంతఃకరణ విషయంనదలి కేవలం బాహ్యవిషయాలనే గమనిస్తే అతడు కర్మబద్ధుడౌతాడు. బాహ్యవిషయాలనుండి ముక్తిపొందడం మానవునకు సాధ్యమే. తనవ్యక్తిత్వాన్ని, ఆధ్యాత్మికతత్వాన్ని నిలుపుకొన్నప్పుడే అతడు నిజమైన మానవుడౌతాడు. ఈ స్థితిని పొందేయత్నముల పరంపరయే మానవసమాజ చరిత్ర. మానవునిలో ఈ మహత్తరభావాన్ని జ్వలింపజేసిన విజ్ఞాన జ్యోతులే బుద్ధుడు, సాక్రటీస్, జొరాస్టర్, ఏసుక్రీస్తు మున్నగు మహనీయులు.

గత చరిత్రలో మానవసమాజపు అభివృద్ధిరేఖ నిరంతరంగాలేదు. ఒకచోటపుష్టి, వేరొకచోటనష్టి. వస్తువాహనాదుల సంపాదనలో ఉన్న అభివృద్ధి అన్యోన్య సామరస్య సంబంధాలలోలేదు. భవిష్యత్తు మన ఆలోచనల మీద, ఆశయాలమీద, ఆచరణలమీద ఆధారపడి ఉన్నది. సమస్య ఏమిటో ముందు తెలిసికొంటే, పిదప పరిష్కార మార్గం చూడవచ్చును.

అసలు జీవనసూత్రంలోనే మార్పు ఇమిడియున్నది. మానవుడు తన పరిసరాలకు అనుగుణంగా మార్పుచెందు తాడు. సముద్రతీగవానికి చేపలుపట్టడం వృత్తి అవుతుంది. సారసంతస్తున మైదానంలో నివసించేవారు భూమిసాగుకు పూనుకొంటారు. అడవిలో వుండేవారికి కట్టెలుకొట్టడం పని అవుతుంది. ఇలా గాఢ్యాప్రకృతిని అనుసరిస్తేనేగాని మానవునికి మనుగడ వుండదు. అన్నిమతాలకు లక్ష్యం విశ్వసమైక్యము. కొంతవఱకు భౌతికంగా భౌగోళికంగా ఇలా జరిగిందేకాని, మన మన స్తత్వాలు మాత్రం ఈ విశ్వైక్యమును అంగీకరించేటంత పరిపక్వం చెందలేదు. కుప్పతెప్పలుగావున్న మతవైరుధ్యాలు, జాతివిద్వేషాలు, వర్గసంఘర్షణ లను మాపి ఐకమత్యముసాధించి దానిని సుప్రతిష్ఠితం చేయడానికి అవసరమైన మాతన దృక్పథాన్ని ధైర్యంతో పట్టుదలతో అన్వేషించాలి.

నైతికపు విలువలు తెలిసికోలేకపోతే మానవుని మనుగడయే దుస్తరం. వ్యక్తుల మధ్యవలెనే జాతుల మధ్యగూడా అనుబంధాలు, అవరోధాలు వుంటే. ప్రపంచంలో శాంతిభద్రతలు తక్కువగావున్న వర్తమాన కాలంలో సహనాన్ని, సౌజన్యాన్ని అధికంగా ప్రదర్శించి మానవత్వపు మెఱుగులను సరిదిద్దడం ఎంతైనా అవసరం.

మతప్రవక్తలు తమకు సంప్రదాయంగా వచ్చే విషయాలకు విరుద్ధంగా ప్రబోధాలు జరిపారు. ఉపనిషత్కర్తలు, బుద్ధుడు, జొరాస్టర్, సాక్రటీస్, ఏసుక్రీస్తు, మహ్మద్, నానక్, కబీర్ మున్నగు మతప్రవక్తలు అనాదిగా వచ్చిన సంప్రదాయాలను విడచి వర్తించవలసినట్లుచి. బుద్ధుడు

యజ్ఞయాగాది కర్మలను నిషేధించినట్లు, సంతములనుగూడ బాహ్యుడంబరాలను మనము నిషేధించాలి. కాలమాన పరిస్థితులకు అనుగుణంగా ఉత్తనుధర్మ ప్రబోధముచేయుట అనుమతాన్ని వర్జించడమే మంచిది. 'ప్రాతస్తవనముమాత్రాన ప్రతివస్తువు మంచిది కాజాలదు. ఏ సాహిత్యమైనా ప్రోత్సహనంతమాత్రాన మంచిది కాదనరాదు. విజ్ఞులు గుణగుణ విమర్శచేసియే దేనినైనా ఆమోదిస్తారు. వివేచనలేక ఇతరుల అభిప్రాయాలను గ్రుడ్డిగా అనుసరించేవాడు అవివేకియే' అన్నాడు మహాకవి కాళిదాసు 'మాళవికాగ్నిమిత్రము' లో.

చరిత్ర నిరంతరమూ, నిత్యసంవృద్ధమూను. సంత వాస్తవికతను కాలానుగుణంగా ఎంచుకోవాలి. అందులోని ఉత్కృష్టతను నిలబెట్టాలి. వివిధ సాంఘికవిశ్వాసాలలో తర తమ భేదాలుతోలగించి ఐకమత్యమే ఏకైకలక్ష్యంగా రూపొందించాలి. మన ఆత్మబలం సత్యాన్వేషణకు పునాది. కాలమే అవసరము, అర్హమునైన పరిణామం కల్గిస్తుంది.

2

విశ్వాసమునకు విపత్తులు

కార్యకారణ సంబంధాలు చర్చించే శాస్త్రదృష్టి, సాంఘిక చైతన్యం, అంతర్జాతీయ సమైక్యభిలాషలు పెంగడమే విశ్వాసానికి విపత్తు. కాని, ఆధునిక కాలంలోని శాస్త్రజ్ఞాన, సాంఘికాశయాలు, అంతర్జాతీయ ఐకమత్యాభిలాషలకు అనుకూలంగా లేని మతము ఏదైనా మాసిపోక తప్పదు.

(1) మతము - శాస్త్రము

ప్రయోగజరసి ఫలితాన్ని పరిశీలించిన మీసటగాని సమ్మతపొనడం శాస్త్రజ్ఞుల స్వభావం. ఇదే నేడు వివిధ అద్భుతవిషయాలకు, ప్రయోగాలకు అవకాశం కల్పిస్తున్నది. దీనివలననే మనకు భౌతిక ప్రపంచం చాలనటకు స్వాధీనం లోనికి వచ్చింది.

స్థూలంగా చూస్తే మతానికి, శాస్త్రానికి పోతు కన్పించదు. శాస్త్రపద్ధతి కార్యకారణ పరిశీలన; మతపద్ధతి కేవల విశ్వాసము. శాస్త్రవిషయంలో ఆలోచనకుగాని, నిరూపణకుగాని హద్దులులేవు. శాస్త్రం క్రొత్తవిజ్ఞానాన్ని, క్రొత్త అనుభవాలను ఆశిస్తుంది. శాస్త్రకారుడు అహేతుక వాదాన్ని అనుసరించడు. ఆత్మవిమర్శ అతనికి అలవాటు. ఇతరులనుండి విషయాలు తెలిసికొనడానికి సంబంధించదు. అతడు ఏసిద్ధాంతానికైనా దాసోహమ్ అంటే, విషయాలను సమగ్రంగా విమర్శించి నిజంజేల్చుకొనే అవకాశం వుండదు. మతానికి వచ్చిన చిక్కే ఇది.

సాధారణంగా శాస్త్రవిషయాలలో మతభావాలలో వలెగాక సర్వసామాన్యత వుంటుంది. జాతి విభేదాలతోగాని, భౌతికపు హద్దులతోగాని శాస్త్రజ్ఞులకు పనిలేదు. విశేషం ఎచ్చటవున్నా వారు తెలిసికొంటారు; పరిశీలిస్తారు. శాస్త్ర విజ్ఞానానికి గోప్యమనేది లేనేలేదు.

తన సిద్ధాంతాలు దైనచోడితాలు అనీ, దోషరహితాలు అనీ ప్రతిమతము అంటుంది. సిద్ధాంతాలు అన్నీ వాస్తవిక సత్యాలే; వానిలో పొగపాటుకు తావులేదనే పద్ధతి శాస్త్రానికి పొసగదు.

నిజానికి వేదాలు మొదలైన మతగ్రంథాలకు యథా తథంగా అర్థంచెప్పుకోవడం కుదురదు. ఉదాహరణకు, అవిచెప్పే సృష్టిక్రమవిషయంగాని, భూమి కదలక స్థానంగా ఉంటుందనే విషయంగాని శాస్త్రరీత్యా పరశీలిస్తే సరికాదు. అయితే చారిత్రక మూలంగాని, ఆధ్యాత్మిక వాస్తవికతగాని లేనట్టి అనేక విశ్వాసాలతో నిండివున్నదనే విషయం వెల్లివ్వే ఏమతానికీ నిలువనీడవుండదు. సంప్రదాయాలు, ఘక్కిరి పురాణాలు తప్పిస్తే మతము 'కరి మింగిన వెలగపండు' లాగా కనిపిస్తుందనే చెప్పాలి. అందునల్లనే మత గ్రంథాలను విమర్శించి కుంచించే యత్నాల నన్నింటినీ మహాధాకాసముగర్హిస్తాడు.

(2) మతముల పోలిక

వివిధమతాలను పోల్చిచూస్తే వాటి సంప్రదాయాలు మొదలైనవానిలో ఎన్నిభేదాలు వున్నవో అన్నిపోలికలు గూడా వున్నవని తెలుస్తుంది. ముఖ్యంగా దైవచిత్తాలు, పండుగలు మొదలైనవానిలో ఇలాంటి పోలికలు ఎన్నైనా కనిపిస్తవి. ప్రకృతి నవజీవం పోసికొనే వసంతం అనేక మతాలకు పండుగ అయింది. వసంతశోభలో ఉత్సాహం, ఉల్లాసం వెల్లివిరిసి మనసు వికసిస్తుంది. పరిశ్రమ ఫలించి పంటలు ఇంటికి రావడంతో మనసార భగవంతునికి నమస్కరించడానికి మంచి అదను అవుతుంది. సంతోషంలో క్రొంగ్రొత్త కోరికలు తీగలుసాగుతై. ఇది హిందువులకు హోళిపండుగ. యూదులకు పాపం తొలగిపోయి దేవునిదయారసం దొరికిందనే పసందు విందు సమయం. క్రైస్తవులకు ఏసుమరణాన్ని

జూరచిన సన్నివేశం తెల్పే ఈస్టర్ పండుగ. వసంతం భౌతిక ప్రపంచానికేగాక ఆధ్యాత్మికలోకానికీగూడా నవచైతన్యం ఇచ్చే సమయం. ఏసుక్రీస్తు శిలువనెక్కిన సంఘటనకు గ్రీకులు దేనిగాథలకు కొన్ని పోలికలున్నాయి.

(3) వ్యక్తి - సాంకేతిక విద్యాభివృద్ధి

మనము ఇంచుమించుగా శాస్త్రసదృశంలో తెలియవచ్చే వాస్తవాలను సమగ్రంగా అలవాటుపడ్డాము. జీవశాస్త్రం, మనస్తత్వశాస్త్రం, చరిత్రలు పరిశోధనలవల్ల మానవునిపై సరసరనాతావరణానికిగల ప్రభావం ఎక్కువ అనీ, అందుకు అనుకూలంగా అతడు మార్పుచెందితాడనీ తెలుస్తూన్నది.

రానురాను సాంకేతిక విద్య అభివృద్ధి పొందుతూన్న ఫలితంగా ఏర్పడ్డ నూతన ఆర్థిక వ్యవస్థలో వ్యక్తులకుగల ప్రత్యేకత, అన్యోన్యత సన్నగిలుతూన్నది. సంఘంలో వ్యక్తిసంబంధాలు సడలిపోతూన్నవి. కుటుంబము, గ్రామ సంఘము, పరిసరస్థ మొదలగువాని ప్రభావం మందగిస్తూన్నది. ప్రజలలో ప్రశాంతత కనిపించదు. శాస్త్రముధర్మమూ అని కొత్తసాధనాలు, సౌకర్యాలు లభించడంతో ఆత్మవశం వదల్వడం కనిపిస్తోంది. ఈ భాష్యసౌకర్యాలకు, సాధనాలకు అంటుకొనిపోయి ఆత్మవిషయాలను విస్మరిస్తూన్నాము.

యంత్రాలరాకతో మనజీవిత విధానం మారింది. ఎందులోనూ స్థిమితం కనిపించదు. వ్యక్తి ప్రజాసామాన్యంతోనే తన మనుగడ వున్నదన్న భ్రమలోపడ్డాడు. రాజకీయ, సాంఘిక, ఆర్థిక, పారిశ్రామికాది విషయాలన్నింటిలోనీ ఈ తత్వం చొచ్చుకొన్నది. ఈ సామాన్య ప్రజాసామాన్యకానికి

ఆవేశమేగాని ఆలోచనవుండదు. స్వతంత్రాలోచన మృగ్యం. అంతా గొట్టేదాటుపడ్డతియే. సామాన్య ప్రజానికాన్ని ఆకర్షించగల్గడం పెద్దపలుకుబడి కల్పించుకోవడమే. ఇలా ప్రజానీకపు అభిప్రాయాలతో రాజకీయాలు నాటు మాటవుతూన్నై. ఆనాడు బాస్టిలీపై తాలు టున్వింది, హిట్లర్ మాటకు జేజేలుకొట్టి నడుముకట్టింది ఈ సామాన్య ప్రజానీకమే. సామాన్యప్రజానీకంలోగల ఈ శాస్త్రాల్యాన్ని కొందఱు స్వప్రయోజనాలకోసం దుర్వినియోగం చేస్తున్నారు. ప్రజాసామాన్యాన్ని తమ పక్షంచేసికోడానికి నాయకులు ప్రచారంచేస్తారు. దేశపు వైదేశికనీతి మొదలైన పెద్ద వ్యవహారాలనుండి చిత్రంచనలోని పనితనం మొదలైన అతి సామాన్య వ్యవహారంవఱకు అన్ని విషయాలు ఈ ప్రజాభిప్రాయంతో నిర్ణయమై పోతూన్నవి.

సాంకేతిక విద్యాభివృద్ధితో మూర్ఖుపొందిన సమాజంలో మానవునకు వ్యక్తిత్వం నశిస్తుంది. జీవితం యాంత్రిక మాటుంది. మానవత్వంలోని విశిష్టత నశింపకు పడుతుంది. మానవ విశిష్టతలో విశ్వాసం, దయ, సహకారం, సానుభూతి, సాదరతలతోబాటు, విభిన్నభావాలుగల వారితో సైతం తన అభిప్రాయాలను మొగమోటమి లేకుండా చెప్పగల్గిన సాహసం తొణికిసలాడుతుంది. ఇరుగు సొరుగు వారిని అభిమానించి, నిరోధులపట్లనైనా ఔదార్యంచూపగల శీలం తలెత్తిచూస్తుంది. ఈ ఉత్తమ ప్రకృతిని సమీకరించుకోగల్గితే ఏ అక్రమ అధికారానికీ లోబడవలసిన అగత్యం లేకుండా ప్రపంచక్షేమానికి సహకరించగల అవకాశం కలుగుతుంది. అయితే, ఇందుకు భిన్నంగా ఈనాటి సమాజంలో

స్వక్తియొక్క ప్రత్యేకత, మానవత్వంలోని విశిష్టత అంత కంటకం అణగారిపోతూ నైరాశ్యం సోడసూపునూన్నది.

అసలు ఆధునిక ప్రభుత్వాలు వ్యక్తియొక్క- ఆత్మ గౌరవాన్ని నిరోధిస్తూన్నవి. వ్యక్తులను కేవలం వస్తువులుగా పరిగణించే పద్ధతులు అనుసరిస్తూన్నవి. కడకు వారు ఆత్మ నిశ్వాసంలేని పరిస్థితికి నచ్చేటట్లు చేస్తూన్నవి. ఇలాంటి పరిణామం పొందినవ్యక్తులు ఆత్మ గోల్పోయినవారవుతారు. ఉపనిషత్తులలో చెప్పబడిన 'ఆత్మహనో జనాః' అనువాదం ఇలాంటివారే. ఏ బాహ్యశక్తిని లొంగని ఉత్తమమూ, సర్వోన్నతమూ అయిన తనలోని ఆత్మశక్తిని తెలిసికొని నిలబెట్టుకోవాలి. మనలో ఒక ప్రత్యేక అస్తిత్వం, వాస్తవికత, చిత్తత్వం ఉన్నవి. మనలనుగూడా ఇతర వస్తువులతో సమానపరచ యత్నిస్తూన్న ఆధునిక శాస్త్రపద్ధతులు పరిగణిస్తూన్నట్లు మనము మామూలు వస్తువులముకాము. కాబట్టియే అణ్వస్థాయిసాధన మానవుని నైతిక పతనానికి దారితీస్తున్నది అని చెప్పగలము. మనము నైతికపటిష్ఠతను నిల్పుకోవలెనంటే, ఆత్మశక్తిని గోల్పోని ఐదంగా శాస్త్ర పరిజ్ఞానాన్ని సమన్వయించుకోవాలి.

(4) తార్కిక భౌతిక వాదము

ఇప్పటి భౌతికవాదులందఱూ అసలు తత్త్వశాస్త్రాన్నే అధిక్షేపిస్తారు. త్వక్చక్తుశ్రోత్రజిహ్వప్రూణములు అనే ఇంద్రియాలకు గోచరంకానిది ఏదీ నిజంకాదంటారు. భౌతికంగా ఋజువుకు అందేది మాత్రమే సత్యమంటారు. విలువల విచక్షణ, సౌందర్యానుభూతి సత్యానికి సంబంధంలేనివి

అంటారు. ఇలా వేదాంత విషయాలు అన్నీ అసంబద్ధాలు అనడం, మానవులను ఏదో యంత్రాలులాగా పరిగణించడం చూస్తే మనము ఈ నాడు స్వయంసమృద్ధమైన శాస్త్ర యుగంలో ఉన్నామా అనుకోవలసి వస్తుంది. పునకు భౌతికంగా కన్నించే ప్రపంచంతప్ప మరేమీ లేదనే భ్రమలో వున్నామనిపిస్తుంది. ఇలా నెమ్మదిగా మతానికి పునుగ చే పోతున్నది.

(5) మతము - సాంఘిక సంబంధములు

మతసిద్ధాంతాలను గురించి పట్టుదలగా వాదించేవారు అందఱూ వాటిని ఆత్మశుద్ధితో విశ్వసించరు. ఈ అసంబద్ధ స్థితియే మతవ్యవస్థలో కనిపించే పెద్దలోపం. మతకర్మలలో నిర్లిప్తతతో పాల్గొంటూ తమతమ మతసిద్ధాంతాలు సాటిస్తే వంటూ వాదించడమే మతనిష్ఠ అనుకోవలసింది. నిజానికి మతకర్మలను అనుష్ఠిస్తూ అచంచల విశ్వాసం, ఆచారాడంబరాలు చూపేవారిలో చాలమంది తాము ప్రబోధించే మత సిద్ధాంతాలకు అనుగుణంగా తమ జీవితాలను మలచుకోరు. ఈ మతవేషాడంబరం కేవలం నాటక ప్రాతాభినయం వంటిది. వివిధమతాలు ఆడంబరాన్ని కాక ఆచరణనే ఆదేశిస్తూన్నవి. మతధర్మాలను నిర్వచించడం మాత్రంచాలదు. వాటిని ఆచరణలో పెట్టాలి. నిర్వచనం కేవలం సాధనమాత్రమే. అది గమ్యస్థానంకాదు. ఏ సాధనమైనా అది చేర్చవలసిన గమ్యస్థానంకంటే ముఖ్యమైనది కాజాలదు. ఇంతకూ, మతధర్మాలను త్రికరణశుద్ధిగా ఆచరించాలి. ఆచరణలేని ధర్మం నిరుపయోగం అంటూ

వుంటాము. కాని, మన విశ్వాసానికి, ప్రవర్తనకు మధ్య ఎంతో భేదం కనిపిస్తున్నది. 'ఇహలోకంలోనే అంత పెట్టుకోక, ఉత్తమమైన దైవనిర్ణయాన్ని అనుభూతిపొందగల మానసిక ప్రవృత్తిని పొందాలి,' అని సెయింట్ పాల్ సూక్తి. మతం సచేతనమై మానవుని నిత్యజీవితంలో సత్పరిణామం సాధించాలి. లేకుంటే అది ఎండమావుల వంటిదే అవుతుంది. అనుయాయులు అందఱూ ఆచరణలో పెట్టితే మతం మహత్తర ప్రభావం కలదై వ్యక్తి అభ్యుదయానికి, సంఘోన్నతికి అమూల్యమైన సాధనమౌతుంది.

శాస్త్రవిజ్ఞానం వల్ల ఎన్నో జీవన సౌకర్యాలు కల్గినై. అయితే వీటితో మతబోధకులకు సరిపడదు. స్త్రీలకు ప్రసవ వేదన తెలియకుండా మత్తుమందు వాడటం కూడదంటారు. స్త్రీలు ప్రసవవేదన అనుభవించడమే భగవంతుని ఉద్దేశ్యం అని వారి వాదన.

కష్టాలు కష్టాలకోసమే అనే సిద్ధాంతాన్ని హైందవ గ్రీకు మతాలు ఎన్నడూ ఒప్పుకోలేదు. మానవునికి - ప్రకృతికి మధ్యవుండే ద్వైతభోరణిని క్రైస్తవమతం కరుడుకట్టిస్తుంది. ఆత్మయొక్క పవిత్రత నిల్పుకోవాలి అంటే దైహికంగా కల్లే చెడుగులను అన్నిటినీ నిరోధించాలి. అసలు సుఖాలు అనే వాటిని వర్జించాలి అంటారు పూరిటనులు. కవిత్వం, సంగీతం మొదలైన కళలనుగూడా వారు గర్హిస్తారు. వాటిలో దిగడం పాప పంకిలంలో పడడమే అని వారిభావన.

ఆధ్యాత్మిక జీవనానికి నిత్యసాంఘిక జీవితానికి సంబంధం లేదంటూ కొందఱూ ఇహలోకంలో ఇడుగులను తప్పించుకో చూస్తారు. పారమార్థిక తత్వానికి పరుగులెత్తుతారు. మతము

యొక్క పరమార్థం, అది కల్గించే మేలు ముఖ్యంగా ఈ లోకానికి చెందింది కాదనే ఊహలో వారు సామాన్యసాంఘిక జీవితానికి దూరమౌతారు. నిత్యతాకిక వ్యవహారాలను విడిచి ప్రపంచస్థితిని గురించి ఏదో నిష్క్రియత పెంచుకొన్నారు. న్యాయము, ధర్మము లభించేది పరిలోకంలోనే అని భావించారు. ఇందువల్ల అసలు మతానికిగల సాంఘిక పునరుద్ధరణశక్తి జాతిపోతుంది.

నిజానికి మతానికి - సాంఘిక జీవనానికి మధ్య ఎన్నో అంతరం చూపలేము. వ్యక్తులు తమ తమ జీవన పద్ధతులను గూర్చి చేసికొనే నిర్ణయాల పరంపరమీదనే సాంఘికవ్యవస్థ ఆధారపడుతుంది. ఈ నిర్ణయాలకు ఆత్మనివేచన అవసరం. వీటిని ఆచరణలో పెట్టడానికిమాత్రం సాంకేతిక సర్వకళలు, సాంఘిక విజ్ఞానం కావాలి.

మతధర్మాలను ప్రబోధించడం సంఘ సంస్కారోద్యమం కాదు. కాని, వ్యక్తిజీవితంలో ఎక్కువభాగం సంఘంలోనే గడుస్తుంది. స్థిరమైన సాంఘికవ్యవస్థ నాగరకజీవనానికి ప్రాథమిక. వ్యక్తుల ఆశయాలను ప్రకటించుకోడానికి ముందు ఒక మార్గం. ఆశాభంగం కల్గినప్పుడు ఉపశాంతినిగూడా అందులోనే దొరుకుతుంది. సాంఘిక వ్యవస్థను అది సమర్థిస్తుంది. సాధారణంగా మతాలు అనుసరణ స్వభావం కల్గివుంటే, అధికారంలో వున్నవారిని ఎంచిచేసుకోవడం, తమ మనుగడకు వారిమీద ఆధారపడటంగాడావుంది. ఈ స్థితి ఏదో ఒక మతానికి మాత్రమే వున్నదనడానికి వీలులేదు. ఈనాటికి గూడా అస్పృశ్యత, కులభేదాలు మొదలైన దురాచారాలను సమర్థించేవారు కొందరు లేక పోలేరు.

అయితే, అదృష్టవశాత్తు వారిసంఖ్య నానాటికి సన్నగిలుతూ న్నది. శానిసత్వాన్ని, కొన్ని యితర సాంఘికదురాచారాలను తొలగించడానికి క్రైస్తవమతం చాలవఱకు కారణమైంది. కాని, సమాజం మొత్తంమీదచూస్తే క్రైస్తవులు సువార్తలకు తు - చ తప్పక నడచుకోవడం కన్పించదు. వారు తమ లోపాలను చూచుకోరు. ఏసు వలె శిలువధరించి నిలువడంగాని, సాక్రటిస్ వలె విషపాత్రను చుంబించడంగాని చేయలేరు.

మానన జీవితంలో కష్టాలు తప్పననీ, వారిపూర్వజన్మ దుష్కృతాలకు అవి ఫలితం అనీ మతాచార్యులే ఒప్పు కొంటారు. ఈ నాడు కష్టాలు అనుభవించినా, భవిష్యత్తులో సౌఖ్యం ఉంటుందని అంటారు. కష్టాలలో ఉన్నవారికి స్వర్గలోక సౌఖ్యపు ఊహాచిత్రాలు కల్పించి ఉపశాంతి కూర్చుతారు. కాబట్టి, ఎరిగి యెరిగియే మానవులపై ఒకవిధమైన ముఠామందుగా మతాన్ని ఉపయోగిస్తున్నారని కొందఱు సాంఘికవాదులు విమర్శిస్తున్నారు. స్వార్థపరుల మద్దతుతో నిలిచిన ఒకవిధమైన వంచనయే మతం అని వారిభావన.

భగవంతుని దృష్టిలో మానవులు అందఱూ సమానులే. ఈ ఉత్తమ సత్యాన్ని అందఱికన్న మిన్నగ అమెరికా రాజ్యాంగ చట్ట నిర్మాతలు గుర్తించారు. 'సృష్టిలో మానవులు అందఱూ సమానులు. వారికి సృష్టికర్తయే దేవసం, స్వాతంత్ర్యం, సౌఖ్యాన్వేషణం మొదలైన జన్మ హక్కులను ఇచ్చాడు,' అనిన అమెరికా స్వాతంత్ర్య ప్రకటనలోని జెఫర్సన్ పలుకులు ఈ నాటికీ కర్పూరపు పలుకులులా ఘమఘమలాడుతున్నై. ఇవి కేవలం ప్రచారం

కోసం చెప్పబడ్డ పాడిమాటలు కావు; ఒక ప్రగాఢ విశ్వాసానికి ఫలితంగా అవతరించిన అమృత వాక్కులు. ఈ ప్రకటనలోని సూత్రాన్ని జెఫర్సన్ తన చరణులెల్లెణ్ ఇట్లా వివరించాడు: 'దేవుని ధర్మచూయని మానవులలో కొద్దిమంది మాత్రమే ధన-అధికార-శక్తి సంపన్నులగునట్లు, తక్కిన వారందఱూ విపన్నులై విధిగ వారి అడుగులను మడుగులు ఒత్తునట్లు సృష్టించబడలేదు,' అని. ఈ నాటికి మనము మానవులను అందఱిని సమానంగా చూడడంలేదు. ఇంతకూ మనమాటలకు-చేతలకు పొంతన తక్కువ.

పెట్టుబడిదారీ విధానంగల సమాజంలో సామనస్యం, సామరస్యం తక్కువ. ధనిక వర్గానికి చెందిన ఏ కొలదిమంది చేతిలోనో సంపత్తి సాధనలన్నీ ఉండిపోతే, తక్కినవారందఱూ నామక: స్వతంత్రులైనా, ధనిక వర్గంవారి చెప్పుచేతలకులోనైతమ శ్రమను ధారపోయవలసిందే. పెట్టుబడిదారులు తాము అధిక లాభాలు పొందడమే ముఖ్యంగా తలచి అందుకోసం శ్రామికులక్షేమాన్ని బలిపెట్టడం; వ్యర్థుల గుణగణాలు, సాంఘికవర్తనం మొదలైన వాటినిబట్టి కాక కేవలం ఆర్థిక పరిస్థితులనుబట్టి వర్గవిభేదాలు కల్పించడం మొదలైన ధనిక వాద సూత్రాలు మానవ మర్యాదకే కళంకం కల్గిస్తూన్నవి. ధనికవాదం ఈ సూత్రాలను, అలవాట్లను అనుసరిస్తూన్నంతకాలం సంఘంలో అశాంతికే దోహదం కలుతుంది.

ముఖ్యంగా తూర్పుదేశాలలో అధికార-సంపదం పంజీలో అసమత్వం హెచ్చుగావుంది. ఏ కొద్దిమందియో శ్రమలేకుండా సుఖజీవనం చేస్తూన్నారు. మిగతా అందఱికి 'ఐక్కాడిలేగాని షొక్కాడని' దుర్భరస్థితి! ఈ విషయస్థితి

సమసిపోయే మార్గంకావాలి. ముఱికి పేటలు, నిరుద్యోగులు, కడుపుకు గంజియైనా లేని యుధార్తులు, కృత్రిమవర్ణభేదాలతో కుమిలిపోతూన్న నిమ్మజాతులు - ఈ వివిధ సాంఘిక సమస్యల పట్ల మతబోధకులు చూపే జౌదాసీన్యంవల్లనే మతానికి గౌరవం మాసిపోతూన్నది. సమాజంలో సమానత్వం బోధించే సాంఘికోద్యమాలు మతబోధకుల కన్నెఱ్ఱకు గుఱియైనై.

జాతివిద్వేషం విశ్వసాభ్రాతానికి ఎదురుచుక్క. లోకం మన విలువలను, మన మాటలనుబట్టికాక చేతలనుబట్టి నిర్ణయిస్తుంది.

అన్ని మతాలు భూతదయ ప్రబోధిస్తూన్నై. నిన్ను ద్వేషించేవానికిగూడా మేలుచేయుమని క్రైస్తవమతం ప్రబోధిస్తూన్నది. నిన్ను ప్రేమించేవారిని ప్రేమించడంలో గొప్పదనంలేదు; వారిలో వట్టిపోయిన మానవతను-ఆటి పోయిన ప్రేమకణాలను-రగుల్కొల్పడానికి నీ విరోధులను ప్రేమించుమని ఏసుక్రీస్తు మధురసూక్తి. శత్రువుపట్లనైనా ఈర్ష్యలేని సామనస్యంతో వర్తింపుమని అతని పవిత్రాదేశం. వైరులకుగూడా మంచితనమును పంచగల మనసుతో ఈ ఆదేశాలను మనము ఎంతవఱకు అనుసరిస్తాము?

సంశయాత్మకత, నిరీశ్వరవాదం కలుగడానికి చాలవఱకు ప్రాచీన మతాలే కారణం అనవచ్చు. మతాలు అనాదిగ కళలు, సంస్కృతి, ఆధ్యాత్మచింతల అభివృద్ధికి ఎంతో తోడ్పడినై. అయితే, వాటిలో వెఱ్ఱి తలలు వేసిన పిడివాదం, పరమతద్వేషం ఈ ఉన్నతికి గొడ్డలిపెట్టు అయినై. తాత్కాలికావసరాలకు సిద్ధాంతాలను మార్చుకోవడం అసంబద్ధము,

అధర్మము అయినాగూడా ఉన్న సాంఘిక వ్యవస్థనే సమర్థించడం తనపనిగా పెట్టుకొనే మతాన్ని ఎదుర్కోవడమే ధర్మం అనాలి. ప్రభుత్వాలు తమ అధికారం దైవదత్తం అంటూ వుంటే అసీ, ఈ సిద్ధాంతం హేతువాదానికి, న్యాయానికి, స్వాతంత్ర్యానికి విరుద్ధమసీ, కాబట్టిగో ఈ విపరీత పరిస్థితిని చక్క-బెట్టడానికి వలసిన శక్తినిచ్చే సాంఘిక విప్లవం రావాలి అని బాకునిన్ 'గాడ్ అండ్ ది ట్రిబ్యున్' అనే తన గ్రంథంలో సూచించాడు.

(6) మతము - విశ్వసామరస్యము

కేవలం ఆర్థిక, రాజకీయ సంబంధాలను పెంపొందించిన మాత్రాన అంతర్జాతీయ సమైక్యమును సాధించ లేము. సమాజం మన స్వత్వంలో ఆధ్యాత్మిక చింతనలోగూడా ఐక్యమత్వమును నెలకొల్పితేనే విశ్వసామరస్యము సాధ్యమౌతుంది. విశ్వ కుటుంబ నిర్మాణానికి, మనుగడకు ఐక్యమత్వముతో బాటు ఆశయాలలో, ఆధ్యాత్మిక దృష్టిలోగూడా సామగ్రిత్య సంబంధాలు వర్ధిల్లాలి. మరి మతాలుమీద జాతులమధ్య అంతరాన్ని తొలగించడంలేదు. వేర్వేరు మతాచారాలను బట్టి మానవ కుటుంబం విభిన్న వర్గాలుగా చీలిపోయింది.

నిజానికి మతం అనే పదంలో ఐక్యమత్వమును సూచించే అర్థం వుంది. కాని, ఏమిలాభం? వివిధమతాలు తమ ఆధిక్యం తెల్పుకోవడంలో పరస్పర విరోధభావమే పెంచుకొన్నవి.

బౌద్ధమతము, క్రైస్తవమతము, ఇస్లాము మతము మొదలగునవి ప్రచారంలో ఏ మతానికి ఆ మతము తనకే సర్వాధిక్యము ఉన్నదసీ, తన సిద్ధాంతాలే సత్యసంబధాలు

అసీ చాటుకోవడం కన్పిస్తుంది. నిజానికి ఒకమతం కంటే మరోమతం గొప్పది అనడానికి ఎలా వీలుంది? మరి శరణ్యం? మన విశ్వాసమే.

(7) నాస్తికతా వ్యాప్తి

మతాల బాహ్యస్వరూపంతో తృప్తిపడుతూ ఎందఱో తాము ఆస్తికుల మనుకొంటున్నారు. కాని, విఫలులౌతున్నారు. ఆయా మతాచారాలనుబట్టి నామకరణం, వివాహం, అంత్యక్రియలు మొదలగు వివిధ మత కర్మలు జరుగుతూన్నాయి. అయినప్పటికీ, మనం తెలియకుండానే మోసంలో పడిపోతూన్నాము. మననైతికపు విలువలు చెదరిపోయినై; ఆలోచనలు, ఆశయాలు సందిగ్ధాలు, సంశయాస్పదాలు అయిపోయినై. నాగరికత కంటటికీ ప్రధాన రహస్యమైన ఆధ్యాత్మిక జీవనంలో మనకు పునాదులు తప్పినై. వేళ్లుతెగిన మొక్క కొన్నాళ్లు జీవించినా, తాత్కాలికంగా పెరుగుతూన్నట్లు కన్పించినా, నిజానికది అంతటితో నశించేదే. ఆధునిక నాగరికతలోని విపర్యాసాన్ని, నమ్మిక లేమిని, సందిగ్ధము అర్థరహితమునైన చైతన్యాన్ని టి. యస్. ఎలియట్ 'ది వేస్ట్ లాండ్' అనే తన ఖండకావ్యంలో వివరించాడు. ఈ విపర్యాసమే లోకంలో ఉన్నాదులు ఏర్పడడానికి చాలనటకు కారణమౌతూన్నది అనవచ్చు.

ఇలా ఇన్ని విధాల నాగరికతలో సమైక్యమును సాధించే బంధాలు నానాటికి సడలిపోతూన్నవి.

మతవిశ్వాసము - ఆనశ్యకత

(1) మతము - ప్రత్యామ్నాయములు

ఇష్టం లేకున్నా ఈనాడు చాలమంది సీశ్వరవాదంలో పడిపోయినారు. వారు సంప్రదాయముల పరిధిలో నిలువజేక, తమ ప్రస్తుతావసరాలకు అనుగుణంగా మతవిశ్వాసం కావలెనంటారు. అసలు మానవుడు అసంబద్ధ స్థితిలో బహుకాలం నిలువలేడు; అది మానవ ప్రకృతిలోని సహజగుణము, వారింపరానిదీ అని తత్వశాస్త్రాన్ని గురించి గార్బట్ పండితుడు అనిన మాటలు మతవిషయంలోగూడా నిజమే. మతవిశ్వాసం లేకపోతే మనుగడయే వుండటం. ప్రకృతి వలెనే మానవుని ఆత్మగూడా శూన్యతను సహించలేదు. అందువలననే కోల్పోయిన మత విశ్వాసాన్ని పునః క్షేపణం కోసం, భద్రతకోసం ఎంతశ్రమకైనా ఓర్చి తిరిగి అలనరచు కోవాలి. 17-వ శతాబ్దము ముగిసినప్పటినుండి అనుశ్రుతంగా వచ్చే మతాలస్థానంలో నెమ్మది నెమ్మదిగా ఏదో గూఢాంగో మానవారాధన సూత్రాలు ప్రవేశిస్తూన్నవి. వ్యక్తి పరిరక్షణ కంటూ పారమార్థిక విషయాలకు బదులు ఐహిక విషయాలు ఆధారములావుతున్నవి.

(2) చైతన్య రాహిత్యము

ఒక్కొక్కప్పుడు మానవ విజ్ఞానం విచక్షణ, అలోచన వదలి పశుప్రాయంగా వర్తించే స్థితికి దిగజాతే ప్రమాదం కదు. అయినా, మానవుడు తిరిగి కేవలం ఆస్తిని పొందలేడు.

ఆత్మజ్ఞానాన్ని విస్మరించి, వివేచనయేలేని సాధారణ ప్రాణిగా మారలేడు. ఇంతకూ ఈ సంశయాత్మతకు, అశాంతికి నివారణోపాయం సృజనాత్మకమైన ఉత్తమ చైతన్య సముపార్జనమే.

(3) భౌతిక దృష్టి

విజ్ఞాన-నైతిక ప్రమాణాలు పడిపోతూండే ప్రపంచంలో ఇంద్రియ సుఖాలే నిత్యమనిపిస్తవి. గతి, మార్పు, అనిత్యత గలదే ప్రపంచమయితే మన పంచేంద్రియాలద్వారా పొందే అనుభవాలతోడనే తృప్తిపొందడం నేర్చుకోవాలి. మనము నిమిత్తమాత్రులము. క్షణభంగురమైన ఈ దేహాన్ని ఎప్పుడో ఒకప్పుడు మృత్యువు కబళించక తప్పదు. బాధ, వ్యాధి, అసౌఖ్యం దుర్భరములౌతవి. జనన మరణాలు నిరర్థకము లౌతవి. ఓటమి - విజయాలు అర్థరహితములౌతవి. అయినా, మనం కష్టజీవితం గడపడానికే, సృష్టికర్తను కౌగడడానికే జన్మించలేదు. దేహధర్మబోధకులు నిష్క్రియతనే బోధిస్తారు. డబ్ల్యు. బి. ఏట్స్ తన 'కెల్విక్ థాట్' అను గ్రంథంలో చెప్పినట్లు, 'వెచ్చగా ఇంటిలో కూర్చొని కండలు పెంచుకో పైమాట వట్టించుకొనకు, ఏదో పనిలో ఎల్లప్పుడు నిమగ్నమై కాలం వెళ్లబుచ్చుకో,' అంటారు.

ప్రాచీన భారతంలో భౌతికవాదులు ఆనందమే జీవిత పరమావధి అన్నదృష్టిలో వుండేవారు.

ఈ దేహము వుండగానే సౌఖ్యాలు అనుభవించు;
మరణాన్ని ఎవ్వరూ తప్పించుకోలేరు;

ఈ కాయం వల్ల కాటికి చేరినతర్వాత
ఇంక తిరిగి వచ్చేదీ, అనుభవించేదీ ఏమివుంటుంది ?

ఈ భౌతిక దృష్టికి అంతా కారణం జీవితాన్ని
గుఱించిన సంశయాలే. మానవుడు దైహికావసరాలకు, ఆత్మ
విచారణకు మధ్య ఊగిసలాడుతాడు. దైహికావసరాలు
సహజంగాను, సులభంగాను కన్పిస్తే, వాటిలో పడి శే
మానవుడికి అభివృద్ధిగాని, ముక్తిగాని వుండదు. పరిణామ
మార్గంనుండి పతనమౌతాడు. జీవితం నిస్తబ్ధతతో కొట్టు
మిట్టాడుతుంటే, ఏదో ఇంద్రియవ్యాపారం కల్పించుకొంటాడు.
ఇలా పరధ్యానాలతో, వ్యాసంగాలతో మనలోని శూన్యతను
గుర్తించగలిగే అవకాశాన్ని జాఱవిడుస్తున్నాము. అనిశ్చిత
స్థితిలోవున్న ప్రపంచానికి అనుగుణంగా జీవితాన్ని టద్దగోనడం
కష్టమే కావచ్చు. కాని, ఆహారనిద్రావిహారాలతోనే
జీవితం వెచ్చిస్తూ నాకేమిలే అనుకోగల మనస్తత్వం మాత్రం
అసాధ్యం. భౌతికదృష్టి ఎంత నాజూకుగావున్నా, అది జీవిత
సమస్యను సరిదిద్దలేదు.

(4) మానవ వాదము

మానసిక వికాసానికిగల ఆధారాలే కదలిపోతే,
అనుశ్రుతంగా వస్తూన్న మతాచారాలు నిరాధారాలుగా
కన్పిస్తే, జీవితానికి పరమార్థమే మఱుగుపడితే, జీవనభద్రతకే
కొఱతకల్గితే, మనము సత్యముమీద, నైతిక నిష్ఠయొక్క
పరమోత్కృష్టతమీద ఆధారపడి జీవితం నడపాలి. మరణం
సర్వానికి అంతంగా కన్పిస్తూ సజీవ ప్రపంచమంతా మరు
భూమిగా మారితే, ఊర్ధ్వలోకంలో దైవత్వం లోపించి

అంధకారబంధురమూ, నిరామయమూ అయితే అప్పటి ఆ ప్రళయదృశ్యం ఎంతో బీభత్సంగా వుంటుంది.

మానవవాదంలో వ్యక్తికి సర్వప్రాధాన్యము ఇస్తారు. మానవసేవయే ఉత్తమ మతం అంటారు. ఋజుప్రవర్తన, సంబద్ధత, సామరస్యం వారికి ప్రధానం. సహజంగా మానవుడు మంచివాడనీ, చెడుగు అనేది సంఘంలోనే వుంది అనీ, ఆ చెడుగును తొలగిస్తే మానవుని మంచితనం వెల్లివిరిసి అతడు అభివృద్ధి పొందుతాడనీ వారివాదన. అయితే మతం మాత్రం మానవునిలోనే సహజమైన లోపంవుంది అంటుంది.

తాకిక, పారమార్థిక వ్యవహారాలలో భౌతిక కాయానికి ఆత్మకు భేదం చూపించడానికి మానవవాదం సమ్మతించదు. అయితే ప్రతిమతంగూడా మానవుని వ్యక్తిత్వ శౌరవానికి - హక్కులకు తగినంత ప్రాధాన్యం యివ్వాలి. మతాన్ని త్రోసిరాజు అంటే వాటిని పరిరక్షించలేము. భగవంతుడిని గుఱించి మనకు తెలియకపోతే, మానవుని గుఱించి మనం వెలిసికోలేము. మానవత్వంలోని ఉత్కృష్టతయే మతం. ఈ నాడు మానవవాదం ఆత్మకోసం అనేవే పిస్తూన్నది అనాలి.

(5) జాతీయత

ఆదిలో తన అనుయాయులను దేశభక్తిపరులుగా చేయడం మతానికి ముఖ్యలక్ష్యంగా వుండేది. ఆ ప్రాచీన కాలంనుండి మతానికి జాతీయభావం సాడకడుతూవుంది. ఇస్రాయల్ జాతీయభావానికి - ఆశయాలకు దర్పణంగా

యావే కన్నిస్తాడు. యూదులందఱూ ఒకేజాతికి, ఒకే కుటుంబానికి చెందినవారు.

జాతీయత అనేది ఒకవిధమైన రాజకీయమితం. ప్రజలను ఆకర్షించి వారివల్ల సేవాత్యాగాలు పొందుతుంది. సేవలం మామూలు మతోద్యమాలు ఈ శక్తిని ఇంకాగా ఎన్నడూ ప్రదర్శింపలేదు. జాతీయోద్యమంలో ఒకవిధమైన ఆధిశాసనం కనిపిస్తుంది. ప్రజలలో ఆవేశాన్ని రేకెత్తిస్తుంది. దైవకార్యం తానే నిర్వహిస్తున్నానంటుంది.

మతం సర్వసామాజికంగా, విశ్వసమృతంగా, అన్ని వర్గాలకు అన్ని పరిస్థితులలో అనుకూలపడేటట్లుగా వుండాలి. మతానికి ఈ భావం కొరవడుతుంది. ఏ మతమైనా ఒకే వర్గానికి, జాతికి, తెగకు చెందినదైతే అది ఉత్తమ మార్గ గామి కాజాలదు. ఒకే వర్గాన్నిగాని, జాతినిగాని ఆరాధించడం అంటే భగవంతుడిని వర్గానికి, జాతికి పర్యాయపదంగా చెప్పినట్లైతే అది. ఏ జాతిగాని, రాజ్యంగాని దైవాంశ వృందను కొంటూ తనశక్తివల్ల అందరినీ పరిరక్షిస్తాననడంతో ఆధికారాన్ని ప్రాబల్యాన్ని ఆశించడం జరుగుతుంది.

(6) కమ్యూనిజము

మార్క్స్ సిద్ధాంతం మానవప్రకృతిని శాస్త్రదృష్ట్యా వివరిస్తున్నదని కమ్యూనిస్టులు భావిస్తారు. జీవితావసరాలు లభించే మార్గాలనుబట్టి మానవుని ప్రవృత్తి నిర్ణయమౌతుంది. అతనికి సంఘంలో వున్నస్థితికి దర్పణం అవుతుంది అతని మానసిక ప్రవృత్తి. వస్తువుల ఉత్పత్తికి గల సాధన సాకర్యాలనుబట్టి వర్గవిభేదాలు ఏర్పడుతవి. ఇలా

ఈనాడు శ్రామికులైన కార్మికవర్గం, యజమానులైన పెట్టుబడిదారీ వర్గం ఏర్పడినై. రాజ్యవ్యవస్థ సాధనంగా ఇందులో పెట్టుబడిదారీ వర్గం కార్మిక వర్గాన్ని తన చెప్పు చేతలలో అణచి పెట్టుకొన్నది. ఇచ్చినదానితో విధిగా తృప్తిపొంది శ్రామికవర్గం అణగి వుండడానికి మతం అనే మత్తుమందు ఉపయోగిస్తున్నారు. ఉత్పత్తి సాధనాలను అభివృద్ధిపరిచే స్థితిలో తాత్కాలికంగా వర్గ సంఘర్షణ తప్పదు. అయితే, ఆ స్థితిదాటినతరువాత వర్గవిభేద రహిత మైన సమాజం ఏర్పడుతుంది. అప్పుడు స్వార్థంకోసం ఒక వర్గం మరోవర్గాన్ని దోపిడిచేయడం వుండదు. ఒక వర్గాన్ని విధిగా అదుపు ఆజ్ఞలలో పెట్టివుంచడానికి అవసరమయ్యే రాజ్య వ్యవస్థతో పనివుండదు. సమాజంలో అందఱి అవసరాలు చక్కగా తీరుతవి. న్యాయానికి, స్వాతంత్ర్యానికి ఏలాటి నిరోధం వుండదు. మనం అలాంటి సమాజాన్ని నిర్మించే కార్యానికి ప్రస్తుతం పూనుకొన్నాము. కమ్యూనిస్టుపార్టీ ఈ కార్యక్రమంలో పురోగమిస్తున్నది.

సామాన్య చారిత్రక పద్ధతికి భిన్నంగా ఏదో ఉత్తమ లక్ష్యాన్ని సాధిస్తానంటూంది అని మతాన్ని గర్విస్తుంది కమ్యూనిజమ్. ఒకవేళ మతం తొలిక వ్యవహారాలలో జోక్యం పెట్టుకొంటుంది అన్నా, అది ధనికవర్గాన్ని, అధికార వర్గాన్ని ఇంకా శక్తిమంతంచేసి స్థిరంగా నిలబెట్టడానికే పనిచేస్తుంది. కమ్యూనిస్టుల లక్ష్యం ఈ లోకంలో ప్రత్యక్షంగా సౌకర్యాన్ని, సౌఖ్యాన్ని సాధించడమే. నవసమాజాన్ని నిర్మించడానికి వలసిన కృషిని, పోరాటాన్ని, త్యాగాన్ని ప్రబోధిస్తుందేకాని కమ్యూనిజమ్ ఏదో జరిగేది ఎలాగూ జరుగు

తుంది, చేతులు ముడుచుకొని కూర్చో అనను. కమ్యూనిస్టు సిద్ధాంతాలు కొన్ని అసహజంగా, కార్లనవ్య పూరితంగా కన్పించినా, మొత్తంమీద కమ్యూనిజమ్ సమత్వాన్ని, లేనివారికి కట్టబెట్టు అనే ఉత్తమ సూత్రాన్ని ప్రబోధిస్తూ న్నది. ఈ సూత్రాన్ని అభినందిస్తున్నామేకాని, ఆచరణలో పెట్టడంలేదు. ఈ సూత్రం సహజంగా బహుజనాకర్షణీయం అవుతుంది. ఆవేదన, ఉద్వేగములేని సాఫీ జీవితంలో విసుగు చెందిన మేధావులుగూడా ఈ ఆకర్షణలో పడ్డారు. కాని, మంతా ధనార్జనలో గడపడంగూడా ఉత్తేజకరమైన వృత్తి కాదు. వారి జీవితంలో మాంద్యం, కొఱత పోయి, ఆర్థిక స్తామత, సౌఖ్యం పెరుగుతుంది అని శ్రామికులకు ప్రబోధం చేస్తాడు. ఆశలు అడుగంటి, భయంతో నైరాశ్యంతో సరిచెడి వాడిన శ్రామికుల జీవనలతలు క్రొన్న సలుసాగి పూచి పుష్పించే మార్గాన్ని చూపుతున్నా నంటుంది కమ్యూనిజమ్.

నిజానికి కమ్యూనిజములో మతానికి వుండవలసిన లక్షణాలు అన్నీవున్నై. అయితే అవికేవలం శాశ్వత వ్యవహారాలకు, మానవత్వ విషయాలకు సంబంధించినవిగా వున్నై. తన సిద్ధాంతాలు మానవ ప్రకృతిని గూర్చిన పరమసత్యం అంటుంది కమ్యూనిజమ్. ఒక విధమైన రాజకీయ, ఆర్థిక విప్లవాన్ని తేగల్గితే సమాజానికంతటికీ ఊమం కలుగుతుంది అని సూచిస్తుంది. తన సిద్ధాంతాలు ప్రామాణికాలు, అనతిక్రమాలు అంటుంది. ఇదంతా విశ్వాన్ని గుఱించిన హేతువాదం మాత్రమే అనడానికి ఏలులేదు; న్యాయాన్ని అర్థించడంలో మన ప్రాబల్యాన్ని ద్యోతంచేస్తూనే వున్నది. మత విశ్వాసానికిగల నిశ్చయాన్ని

ప్రదర్శిస్తూన్నది. తన లక్ష్యాన్ని సాధించడానికి ఎంతటిత్యాగమైనా చేయవలసిందే అనే విశ్వాసాన్ని వెలిబుచ్చుతూన్నది.

ప్రతిమతంలోనూ కొంత నిష్టవభావం వుంటుంది. అయితే బాగా సాదుకొనిపోయిన మతాలలో ఈ భావం అంతరించింది. ఇప్పుడు కమ్యూనిజము ఈ భావానికి జెండా యెత్తింది.

ప్రజలు అందఱూ స్వాతంత్ర్యం, సౌఖ్యసంపదలు అనుభవించాలి అనడం, మనమందఱమూ దేవుని బిడ్డలమే అన్న భావానికి అనుబంధమే. నిజమాలోచిస్తే, మత నైస్మికులు తమ బాధ్యతలు మరచిపోవడంవల్లనే కమ్యూనిజమ్ ప్రచారం పొందుతూన్నది. ఫ్యూయర్ బాచ్ ని గుటించిన కడపటి వ్యాసంలో చెప్పబడినట్లు - వేదాంతులు ప్రపంచాన్ని గూర్చి వేర్వేరుగా వ్యాఖ్యానించారు, కాని, అన్నిటా ముఖ్యవిషయం ఒకటే - దానిని మార్చడం. క్రైస్తవమతము, లౌకిక మానవవాదము చెప్పే వ్యాఖ్యానాలతో తృప్తిపొందక కమ్యూనిజమ్ ప్రపంచంలో కొత్తమార్పు తేవడానికి యత్నిస్తున్నది. అందులోని ప్రామాణిక మతాచారాలకు ప్రత్యర్థి యైనందున క్రైస్తవ మతానికి కమ్యూనిజము విభిన్న మతావలంబమే అనవచ్చును. కాని, క్రైస్తవ సూత్రాలకు - సత్యానికి అది విరుద్ధం కాదు. సాంఘిక సమత్వసిద్ధాంతం అన్ని మతాలలో వున్నది. కాని, దానిని నెలకొల్పడానికి కమ్యూనిజములో మాత్రం తీవ్రయత్నం కనిపిస్తుంది. మార్క్సరచన 'కాపిటల్' లో సాంఘిక అసమతయెడ అతనిద్వేషం, పీడిత ప్రజానీకాన్ని ఉద్ధరించాలి అనే అతని తీవ్ర ఆశాంక్ష ద్యోత

మకాతవి. మతాచరణలోని దొసగులను కమ్యూనిజము వ్రేలెత్తి చూపుతుంది.

ఒకవర్గం ఇంకొక వర్గంమీద తన అధికారాన్ని బలవంతంగా రుద్దే అవకాశం నశించి, సమత్వం నెల్లీవిరిసే సమాజాన్ని ఆశించాడు మార్క్సు. ఏకొలది సంఖ్యాకులూ సమస్త అధికారాలు, సౌకర్యాలు అనుభవించే బూర్జువా ప్రజాతంత్రాన్ని అతడు నిరసించాడు. వర్గరహిత సమాజంలో మాత్రమే ప్రతివ్యక్తి తనజీవితాన్ని తనకుతోచిన మంచి మార్గంలో యథేచ్ఛగా గడుపుకొనే అవకాశం వుంటుంది. అలాంటి సమాజాన్ని నెలకొల్పాలి అంటే సంపదను సమష్టి త్నమంకొఱకు సమాజపరం చేయాలి.

కమ్యూనిస్టుల సాంఘిక వాదానికి, దానిని అనులు పరచు కమ్యూనిస్టు ప్రభుత్వాల పద్ధతులకు భేదంవున్నది. ఏ సిద్ధాంతమైనా రాజకీయరంగంలో పడేటప్పటికి కొంత మార్పు చెందక తప్పదు.

తమ మతగ్రంథాలను ఎల్లప్పుడు ఏకరువు పెట్టడమే తమపనిగా భావించే మతనైస్తికులకూ - ఈ కమ్యూనిస్టులకూ అట్టేభేదంలేదు. సంకుచితత్వంవిడచి వీరు కొంచెం కనువిప్పు చేసుకొనిచూస్తే వస్తు ఉత్పత్తిసాధనాలను బట్టియే సంఘము యొక్క ఆర్థిక, సాంస్కృతిక స్వరూపం నిర్ణయింపబడుతుంది అనీ, ఆర్థిక సమస్యలుమాత్రమే యుద్ధాలకు ముఖ్యకారణాలు అనే మొదలైన వారినమ్మకాలకు శాస్త్రాధారాలు లేవని తేల్చింది. కాలాన్ని బట్టి మారకుండా ప్రామాణిక మతాచారాలు ఎల్లప్పుడూ యథాతథంగా వుండాలి అనలేము. సంకుచితబుద్ధి లేకుండా మనము శాస్త్రసమ్మతంగా సత్యాన్ని గ్రహించాలి.

సృజనాత్మకమైన బుద్ధిశక్తిని ప్రదర్శించాలి. ధనికవర్గాలకు కంటే శ్రామిక వర్గాలకే ఎక్కువ అనుకూలంగా పనిచేస్తున్న ఈనాటి ప్రజాస్వామిక ప్రభుత్వాల అభివృద్ధి పథకాలను గమనించాలి. పోరాటం లేనిదే శ్రామికుల హక్కులు నిలబడవనీ, కార్లనృమే అందుకు సాధనమనీ అనుకోవడం సత్యానికి దూరమవడమే. విప్లవంద్వారా మాత్రమే తాము అనుకొనే సామాజికవ్యవస్థ సాధ్యమౌతుంది అనివాదించే కమ్యూనిస్టులు శాంతియుత విప్లవంద్వారాగూడా ఇలాంటి విషయాలను సాధించవచ్చుననేమాట మరచిపోతున్నారు. ఏమైనా, ఏదో సిద్ధాంతంకోసం ప్రజాసామాన్యపు ఆశలను, ఆశయాలను దుర్వినియోగపరచడం ఊహించాదు. కమ్యూనిజము సాంఘిక న్యాయాన్నిగూర్చి ఖచ్చితంగా చెప్పతున్నది; కాని, వ్యక్తి హక్కులకు తగినంతగౌరవం ఈయడంలేదు. ప్రపంచమంతటా సాంఘిక పరిణామంరావాలి అనికోరే ఏ పద్ధతయైనా ప్రతివ్యక్తి యెడల న్యాయం, ఔదార్యం ప్రకటించాలి. నిరంకుశ ప్రభుత్వంలో వ్యక్తి హక్కులు భంగపడతే.

వర్గరహితసమాజం ఏర్పడినంతమాత్రాన ప్రజలందఱూ ఏకస్వరూపత కల్గి వుంటారనిగాని, అందఱికి ఒకేకక్ష ప్రాతినిధ్యం వహించవచ్చుననిగాని చెప్పలేము. కొత్తగా తలయెత్తుతున్న అసమానతలను సమర్థించడానికే ఏకపక్ష ప్రభుత్వం వెలుస్తున్నది. ఈ నాటికీ రష్యా వివిధవర్గాలమధ్య ఐకమత్యము, సౌభ్రాత్రము సంఘటితపరచలేదు. సాంఘిక నిరోధాలు ఇంకా పాదుకొనే వున్నై. పూర్వపు జార్ చక్రవర్తులపాలనలో వలె ఈనాడుగూడా పై అంతస్తులో కొద్దిమంది అధికార సౌకర్యాలతో ఆనందించడం, క్రింది

అంతస్తులో కార్మికులు, కర్షకులు మొదలగు సామాన్య ప్రజానీకం స్వాతంత్ర్యానికి, న్యాయానికి నోచుకోక, తమ స్థితిని చక్కబెట్టుకొనే మార్గంలేక అలమటించడం ఉండనే వుంది. ఆర్థిక, మత, రాజకీయాది సమస్యాధికారాలు ఒక్కచోటనే కేంద్రీకరించి ఆ పైఅంతస్తులోవున్న కొద్దిమంది మాత్రమే అన్నివిషయాలు నిర్ణయించే పద్ధతిగల వ్యవస్థలో మార్కు కలలుగన్న లక్ష్యం దొరకదు. సురదృష్టవశాత్తు జీవితం ఏదో అర్థరహితమైన సంఘటనలయి, ఈ ప్రపంచంలో మానవత్వానికి ప్రయోజనంగాని, గౌరవంగానిలేదు అనే స్థితియేవస్తే, అప్పుడు మనహక్కులు ఏవన్నానో అనే చింతయే అక్కరలేదు.

కమ్యూనిస్టుల దృష్ట్యాపరికిస్తే వ్యక్తి తనకుతానే నడచేయంతగానో, బానిసగానో కన్పిస్తాడు. జాతీయసంస్కృతి ప్రతిఫలించే యాథార్థమానసిక ప్రవృత్తి యెదుట వ్యక్తిగత మానసప్రవృత్తి ప్రేలవమైపోతుంది అని హేగల్ అభిప్రాయము. దీనిని తలక్రిందుచేస్తూ మార్క్స్ అంటాడు - మానవుల మనుగడ వారిచిత్తవృత్తినిబట్టి వుంటుంది అనడం సబబుకాదు; వారి సాంఘికవ్యవస్థను బట్టియే వారి చిత్తవృత్తి నిర్ణయమౌతుంది, అని.

సంఘ సంస్కరణను అభిలషించే ఆవేదనలో మార్క్స్ అంటాడు - లోటుపాట్లకు, చెడుగులకు బాహ్యపరిస్థితులే కారణం అని. గతంలో మానవుని నైతిక ప్రవృత్తిలోని వక్రతకు కారణం సంఘంలోని లోపాలే. వస్తు ఉత్పత్తి సాధనాలను చేతిలో చిక్కించుకొన్న పెట్టుబడి దారీవర్గం తమ లాభాలకోసం కార్మికుల శ్రమనంతా ధారవోసికొని వారికి

అసువులు నిల్పుకోడానికిమాత్రం అశనంయిచ్చి తక్కిన రాబడినంతా తామే నిలువచేసికొనే పద్ధతిగల సమాజమది. ఈ పద్ధతికి త్రోసిరాజుచెప్పే కమ్యూనిజం అన్నివర్గాలవారి క్షేమం గమనిస్తుంది. ధనవంతులకు వారి ఆడంబరం, అహంకారం, స్వార్థపరత తొలగిపోతే. పేదలకు వారిహీన స్థితి, నైచ్యం, అజ్ఞానం అంతరిస్తే.

మానవునకు సంఘజీవితంతో వివేచన, శీలం కలిగే మాట నిజమే. కాని, అంతమాత్రాన వ్యక్తి సంబంధాలకంటె సాంఘికావసరాలు ముఖ్యం అనడానికి ఏలులేదు. నేల, గాలి, నీరు లేనిదే మొక్క బ్రతుకలేదు; అయినా అవిఅన్నీ ఒకటే అనలేము. మనం సర్వదా సంఘజీవులము మాత్రమే అనరాదు. మానవుని ఆత్మప్రబోధం, మానసిక ప్రవృత్తి గూడా అతనిజీవితానికి అవసరమే. కళలు, శాస్త్రాలు మొదలగువానికి ప్రాతిపదికయై మానవునిలో నిక్షిప్తమై ఉన్న ఉత్తమశక్తిని విస్మరించరాదు. మార్కుసుకు సంఘం కంటె వ్యక్తిముఖ్యం. ప్రతివ్యక్తి తనజీవితాన్ని నిరాటంకంగా, యథేష్టముగా సాగించుకొనే అవకాశంగల సంఘం ఉత్తమం. ఈ మూల భావాన్ని మనం విస్మరిస్తే, ఉత్తమ జ్ఞేయము, ధ్యేయముగా మనకు చెప్పబడేది కూడదీయబడిన ప్రజాశక్తి యొక్క ప్రతిమ మాత్రమే అవుతుంది.

ఆయా పరిస్థితులనుబట్టి అపరిశుభ్రత, రుగ్మత మొదలైన చెడుగులు సంఘంలోవున్నై; అయితే, చెడుగు లన్నిటికీ ఆర్థికకారణాలే మూలంకాదు. కామం, శ్రోధం, మోహం మొదలైన మనోవికారాలు, ఇతరుల కష్టాలయెడ నిర్దాక్షిణ్యం, ఇతరులమీద ప్రాబల్యం పొందవలెననే దురాశ

మొదలైన దుర్గుణాలు మానవప్రవృత్తిలో సహజంగా వున్నవే. వస్తుతః పాపం అనేది వున్నది అనే సిద్ధాంతం వేదాంత శాస్త్రజ్ఞులు క్రొత్తగా కనిపెట్టినదేమీకాదు. పరిసరాలలో మార్పు కల్గినంతమాత్రాన మానవుని సహజప్రకృతిలోవున్న మొండిపట్టు జాతిపోదు. మార్కుది అంతా భౌతికవాదమే. తహస్యమేమీలేదు. మానవునిపని కేవలం విషయ పరిజ్ఞానం పొందటం, పరిశ్రమచేయడం మాత్రమేకాదు. అద్భుతాలను తెలిసికొని అభినందించాలి. శాస్త్రాలు మనకు అధికారాన్ని, శక్తిని యిస్తే. మానవుడు అనగానే కేవలం దేహం, మనస్సే కాదు; ఆత్మగూడా.

మానవునిలోని భయం, ఆశ, అసూయలనుగాక, అతని ఉత్తమగుణాలైన వివేచన, సహకారం, ప్రేమలను ప్రకోపింప జేయడం మతపు మహితాశయం. అయితే, విప్లవాల దుందుడుకుతనానికి కారణం ఎప్పుడూ వైమనస్యాల ప్రాబల్యమేకాని, సౌమనస్యాల ప్రభావంకాదు. ఈ వైమనస్యపు అగ్నిగుండానికి ఆహుతి ఏదో ఒకవర్గం - యూదులో, క్రైస్తవులో, పెట్టుబడిదారులో, కమ్యూనిస్టులో. కమ్యూనిస్టులు, కమ్యూనిస్టులుకానివారు గూడా మానవ జీవితపు పరమార్థాన్ని గుటించి ఒకేరకపు అభిప్రాయాలను కల్గివున్నారు. సాధనాలు, ఫలితాలు అన్యోన్యధారంగా వున్నవనిగూడా నమ్ముతారు. అయితే, ఆ సాధనాల - ఫలితాల అన్యోన్యసంబంధాలను గూర్చి వీరిలో అభిప్రాయ భేదాలువున్నై. ఏమైనా, వీరిరువరూ మానవసౌఖ్యమే లక్ష్యంగా ఆలోచిస్తారు.

మానవవర్తన ఎంత దుర్మీతిలోపడినా దానిని తిరిగి మంచితనంలోనికి మార్చవచ్చుననే విశ్వాసం మతానికి వున్నది. అతిమంచితనం లోకానికి రుచించదనే విషయానికి ఏసుక్రీస్తు చరిత్ర. తార్కాణం. ఏసు తనశిష్యులకు సైనిక బలంతో ఈ భూమిపై రాజ్యం స్థాపించడాన్ని నిరాకరించి యుండవచ్చును; కాని, క్రైస్తవరాజ్యాలకు మాత్రం ఇలా సైనికబలం ఉపయోగించడం నిషేధంకాదు. ఆత్మవిచారణ ధర్మమునెఱపే ఋషులుమాత్రం బలప్రయోగానికి పూను కోరు, హర్షించరు. 'బలవంతమాఘస్నానాలు' ఆధ్యాత్మిక విషయాలకు పనికిరావు. లోటుపాటులుగల లోకంలో ఆదర్శమూ, లోపరహితమూ అయిన పద్ధతినే అనుసరించడం అన్ని వేళలా సాధ్యంకాదు. కమ్యూనిస్టు రాజ్యాలతోసహా అన్ని రాజ్యాలు దురాక్రమణకు సైనికబలాన్ని ఉపయోగించ రాదనీ, దురాక్రమణను నిరోధించడానికైనా అవసరమైనంత మాత్రపు బలాన్నే ఉపయోగించాలి అనీ వప్పుకొంటే.

తమ తమ ఆచారాలు ఎలావున్నా, వివిధమతాలు విరోధులతోసహా మానవుల అందఱియందు ప్రేమచూపాలి అని ప్రబోధిస్తే. అయితే, కమ్యూనిస్టులు తమ విరోధుల యెడ ద్వేషాన్ని రేకెత్తించడమేకాక, వారిని ఎంత నిర్దాక్షిణ్యంగానైనా అంతమొందించాలి అని ప్రబోధిస్తారు. వీరిలోగల పెద్దలోపం ఇదియొకటి. మతాలు విశ్వజనీనమైన నీతిని నిర్దేశిస్తే. జాతి, వర్గభేదంలేకుండా, ప్రతివ్యక్తికి దైవాంశద్యోతమాతుంది. ఆధ్యాత్మికప్రేమ విశ్వజనీనంగా వుంటుంది.

(7) అధికార ప్రాబల్యం

ప్రామాణిక మతాచారాలు విమర్శకు తాపీయవు. ఔను, కాదు అనకుండా అనుసరించాలి అనిశాస్త్రం. మత విశ్వాసపు బలీయతకు విమర్శ హానికరమంటే. ఇంతకూ ఋషి విశ్వాసానికి మూలం ఉండాలి. అందుకు మతగ్రంథాలలో, మతసంస్థలలో ఉద్ఘాటించే సంప్రదాయాలను అనుసరించాలి.

హేతువాదాన్ని, స్వతంత్రవివేచననూ నిస్సర్లించి శేష మూర్ఖభక్తిపరులముగా తయారౌతాము. గుణగుణ విమర్శన లేకుండా మతాధికారాన్ని ఔదలదాలిస్తే మతవిశ్వాసం మూర్ఖవిశ్వాసం అవుతుంది. మతగురువు నియంతృత్వానికి గుటియైపోతాము. మతంలోనైనా, రాజకీయాలలోనైనా ఇలాంటి అధికారప్రాబల్యం స్వేచ్ఛకు, ప్రజాహింసానికి నెలవు లేకుండా చేస్తుంది.

భగవద్గీతలో అర్జునుడు కర్మాచరణమునకు, విద్యుక్త ధర్మానికి విముఖుడై యుద్ధము చేయనంటాడు. ఆత్మతృప్తి లేనిపని చేయనంటాడు. ఆత్మకు దూరుడనగుటకంటే సంఘమునకే దూరుడనగుటకు ఇచ్చగింతునంటాడు. అట్లు సందిగ్ధస్థితిలోపడిన అర్జునునకు శ్రీకృష్ణుడు తత్త్వబోధచేసి హృదయకార్యాల్యానికి ఆహుతికావలదనీ, నిష్కామకర్మతో ధర్మవీరుడవు కమ్మనీ ఆదేశిస్తాడు. కేవలం అలవాటును బట్టిగాని, అధికారానికి లోబడిగాని వర్తించడంకూడదు. వ్యక్తిత్వాన్ని నిలబెట్టుకొని, స్వధర్మాన్ని నిర్ణయించుకోవాలి. స్వతంత్రబుద్ధితోయోచిస్తే సుఖ, సౌకర్యాలసతకంటే ఆత్మవ్యక్తిత్వాన్ని, స్వధర్మాన్ని రక్షించుకోవడమే ముఖ్యమౌతుంది.

అధికార ప్రాబల్యంగల మతాలు, నాస్తికవాదము ఉత్తరధ్రువం, దక్షిణధ్రువంలాగా వున్నా, రెండింటిలోగూడా మూర్ఖవాదం కన్పిస్తుంది. అవి వ్యక్తిలో స్వతంత్రతలోచనను కుంచించివేస్తవి. మతంలోనైనా, రాజకీయాలలోనైనా ఈ అధికారప్రాబల్యం వ్యక్తులను కేవలం యంత్రాలుగా మార్చే అవకాశమున్నది. నాయకుల ఆజ్ఞలకు దాసోహమ్మంటూ వ్యక్తులు కీలుబొమ్మలుగా వుండిపోయేటట్లు చేస్తుంది.

(8) సంశయము - విశ్వాసము

మతానికి ప్రత్యామ్నాయాలుగా మనం పరిశీలించినవి ఏవీ మన ఆవేదనను తీర్చేవిగాలేవు. శాకాహారం, అవి మనను ఏమతి, రాజకీయ సమాఖ్యకో ముడిపెట్టుతవి. ఇంతకూ సంశయమూర్ఖతనూ, నైరాశ్యాన్ని మనం తీవ్రంగా, నిరాఘాటంగా సిగ్గోధిస్తేగాని మన ఆవేదనతీరదు. బహుజనంలో వడపోత స్వతంత్రంగా వాస్తవిక సత్యాన్ని పరిశీలించే అవకాశం వుండదు. మనం ఇప్పుడు అసంతృప్తికర వాతావరణంగల యుగంలో వున్నాము. నిరంతరం అంతర్విచారణ చేసికొనే అతిసరస్థినిగో ఉన్నవారికి ఉపశాంతి నిస్తుందనే ఏ విషయమైనా ఆదరణప్రాత్రం అవుతుంది. సౌకర్యం, సౌఖ్యం సమగ్రమూర్ఖతాము అనే ఎవరిమాటయైనా రుచిస్తుంది. ఏ పనికైనా ముందంజవేస్తాము. నిజానికి సర్వమానయుగంలో నిగిళ్ళగివాదగంతు మూర్ఖవిశ్వాసాలే ప్రమాదకరాలుగా వున్నాయి. విశ్వాసమనేది మనలో ఎప్పుడూ వుంటుంది ; అయితే, జ్ఞేయం ఒక్కటే మారుతుంటుంది. ఒక మతాన్ని

వదలడం ఇంకోమతాన్ని స్వీకరించడానికే. క్రొత్తమతాలు సత్యాన్ని తెలిసికోడానికంటే ఎక్కువగా ధర్మాన్ని తెలిసికోడానికి ప్రయత్నిస్తవి. ఈ అనసరంయొక్క ప్రాధాన్యం మనం తగినంతగా గుర్తించలేకపోయినా, జీవితానికి ఒక ప్రయోజనం, నిశ్చయ పరమార్థం సాధించేమార్గం మనకు కావాలి. కాని, సంకుచితబుద్ధికి లోనైతే భ్రమ ప్రమాదాలకు చిక్కిపోతాము. అంతేతో ప్రపంచాన్ని గూర్చి క్రొత్త ఏవగింపు కలుగుతుంది.

మానవుడికి కష్టదశలో భగవంతుడు జ్ఞాపకంవస్తాడు. ఎక్కువ క్లిష్టపరిస్థితిలో చిక్కుకొన్నప్పుడు 'హా! పగమేశ్వరా! ఎక్కడున్నావు తండ్రీ!' అంటూ ఆవేదన సొంపొస్తాడు.

మనను అధోగతికి ఈడ్చే ఇప్పటి అస్థిమితస్థితి, ధర్మనిర్లయలోపం తప్పాలి అంటే, క్రొత్తమార్గం, ఆదేశంకల్గి ఆశాజ్యోతి వెల్లాలి. మన మానసికాందోళనను బట్టి చూస్తే నవజీవనపు వెలుగుబాట లభించకపోదు అనిపిస్తుంటుంది. సాధికారమూ, సత్యసంబద్ధమూ, సర్వాంగీకృతమూనై నూతన సాంఘిక చైతన్యానికి అనుగుణంగా ఉండే ధర్మనిర్లయసూత్రం కొరకే మన అన్వేషణ, ఆకాంక్ష. ఇందుకు అనువుగా సహేతుకమైన విశ్వాసాన్ని సాధించాలి.. పిడివాదనలతో మానవుని స్వతంత్రతను, ఆత్మశక్తిని భంగపరచే మూర్ఖాచారాలను పోద్రోలి భగవత్స్వరూపాన్ని తెలిసికొనే సత్య-ధర్మోద్ధరణ జరుపాలి.

పారమార్థిక సత్యము - అన్వేషణ

(1) శాస్త్రదృష్టి

మతప్రవక్తలు అందఱూ భగవంతుడున్నాడు అనుటకు యుజువు లిస్తారు. శాస్త్రమతములో, గ్రీకుతత్త్వికులైన ప్లేటో, అరిస్టాటిల్ ప్రవచనాలలోగూడా ఇట్టి తార్కాణాలు కనిపిస్తవి. 13-వ శతాబ్దపు నైతికతత్త్వవేత్త సెంట్ థామస్ ఎక్వినాస్ తెల్పిన తార్కాణపంచకమూ ఉన్నది. 18-వ, 19-వ శతాబ్దముల తత్త్వశాస్త్ర పండితులలో కాంట్ మానవుని అంతర్బుద్ధినిబట్టి, హేగెల్ విజ్ఞానాన్నిబట్టి ఆస్తికతను నిరూపిస్తారు. మతమనేది మన సత్యజిజ్ఞాసనుత్పత్తిసరచేదిగా వుండాలి. భగవంతుడే సత్యము. అతడు సత్యస్వరూపుడు. మహాత్మ గాంధీ ఇంకొక అడుగు ముందుకు వేసాడు. భగవంతుడే సత్యము అనుటకంటే, సత్యమే భగవంతుడనుట సమంజసము - అన్నాడు. 'తపోబ్రహ్మః' అనే ఉపనిషత్సూక్తికిటి చక్కని వివరణ అవుతుంది. నిర్మలము, నిర్వికల్పమునైన భావనలో చైవర్యమున్నది. బుద్ధుడు హేతు - ప్రమాణ సాధకమైనదే సత్యానికి మార్గము అంటాడు. ప్రాచీనములు అనే కారణంవల్లనేగాని, అవి చెప్పినవారియందలి కారణంవల్లనేగాని ఏమతప్రవచనాలను నమ్కనద్దగూడు. ప్రశాన్తి సత్యాన్వేషణకు పూనుకొని స్వతంత్రంగా ఆలోచించాలి; తెలిసికోవాలి. అందుకే ఏసుక్రీస్తు అంటాడు భగవంతుడిని తెలిసికొని ప్రేమించు - అని. అభిప్రాయాల్లోకమైన ప్రేమకాదు, జ్ఞానాత్మకమైన ప్రేమచూసాలి అని అతనిభావన, ఆదేశం.

దైవతత్వం వున్నచోట చింతనకు, వర్తనకు తగిన అవకాశం, స్వాతంత్ర్యం వుంటుంది. ఏ పరిస్థితులలోనైనా వాస్తవిక సత్యమే సర్వవిధాల వాంఛనీయం. అట ఏరూపంలో కన్పించినా, మనకు తోలుత కొంతకప్పుం కల్పించినా, మన ఇతరభావాలకు అవకాశం కుంచించినా, తుదిఫలితం మాత్రం ఆధ్యాత్మికతత్వానికి, విశ్వకళ్యాణానికి అనువుగా వుంటుంది. మానవునికి సత్యాన్వేషణకార్యం అనంతమైనది. అన్వేషణలో అనుభూతి కలుగుతుంది. మనము శాస్త్రవేత్తలమైనా, మతాచారపరులమైనా, సత్యాన్వేషణ మన విధ్యుక్త ధర్మము. శాస్త్రం కేవలం అభిప్రాయాత్మకం కానట్లే, మతం కేవలం మూర్ఖ సిద్ధాంతాత్మకంకాదు. శాస్త్రం వెల్లడించే సత్యం మతనిష్ఠకు దోహదమిస్తుంది. సత్య నిర్ణయానికి అవసరమైన పరిశీలన, పరిశోధన చేసుకుంటేనే శాస్త్రం తనసిద్ధాంతాలను మనపై పులిమితే, అసలు సత్య స్వభావమే సమసిపోతుంది; శాస్త్రంగాడా ఒక మూఢ విశ్వాసంక్రిందికి మారిపోతుంది. 19-వ శతాబ్దపు మధ్యకాల ప్రాంతంలో శాస్త్రవాదులుకూడా ఇంచుమించు మతంలోనెలా ఊహజనిత సిద్ధాంతాలకు దిగారు. నామరూపాత్మకమైన సకల ప్రపంచం కేవల పరమాణు సంయోగంవల్ల కల్గిన పరిణామం అన్నారు. ఈ యాంతిక దృష్టిలో మానసిక, ఆధ్యాత్మిక ప్రమాణాలకు తావుండదు.

తత్త్వశాస్త్రంలాగే మతం మన అనుభూతికి మొత్తంగా కారణాలు తెల్పుతుంది. మన అనుభూతి మూడువిధాలుగా వుంటుంది - భౌతిక ప్రపంచం, శాస్త్ర దృష్ట్యా జరిగిన ప్రకృతి పరిశీలన ఒకవిధం; వ్యక్తులు - సాంఘిక శాస్త్రం, మన స్వత్వ

శాస్త్రం, చరిత్రల ద్వారా తెలియవచ్చిన వారి ఆలోచనలు, అనుభూతి, ఆశయాలు, నిర్ణయాలు - వీనిని గూర్చినది మరోవిధం ; సాహిత్యం, తత్త్వశాస్త్రం, మతములద్వారా తెలిసిన నిలువలను గూర్చినది ఇంకొకవిధం. అయితే, ఈ మూడురకముల అనుభూతిని సమన్వయించికొని మన మొక ఋజుమార్గం నిర్ణయించుకోవాలి. మన అనుభూతిమీద తప్పితే ప్రకృతి, ఆత్మ, పరమాత్మలను గూర్చిన మన భావాలకు ఆస్కారమే వుండదు. అనుభూతిని విమర్శించి సమన్వయించు కొనడంలో హేతువాదం ఉపయోగించి సత్యాన్ని అన్వేషిస్తాము. ఏదైనా ప్రతిపాదన మతంలో నిజమైతే సాహిత్యపాదంలోగూడా నిజమౌతుంది. సత్యమనేది ఒక్కటే. దానిని గుర్తించిన భిన్న భావాలను సమన్వయించుటకు వీలుంటుంది. ఆధ్యాత్మిక పరివేదన - సత్యాన్ని తెలిసికోవలె ననే దీని - ఫలితమిది. మనం ప్రపంచపు యాథార్థ్యాన్ని గ్రహించక, గీతలు ప్రకృతి శక్తులకు దాసులమైపోరాదు. ప్రకృతిని గూర్చిన విజ్ఞానం సాచ్చినకొలదీ శాస్త్రమే ప్రపంచ పరిణామాన్ని వివరించగలదని - సమర్థించగలదని భావిస్తున్నాము. అసలు ఒకదశలో సత్యమనేది నిర్ణీతమై వున్నదని, మానవుడు దానిని మార్చలేడని, అందుకు లోబడటమే అతని ధర్మమని అన్నారు. అయితే, తరువాత దానిని తన ఆశలకు, ఆశయాలకు అనుగుణ మార్పుకోగల శక్తి మానవునకు వున్నదన్నారు. మొదటిలో మానవుడు ప్రకృతికి లోబడ వలసిన అవసరాన్నే చూపాడు ; తరువాత భౌతికశక్తులను వశపరచుకొనే విమర్శానికి ప్రాముఖ్యం యిచ్చారు. ఆరంభదశలో మానవునకు విజ్ఞాన సముపార్జన, ఆత్మనిగ్రహం

ఎక్కువ అవసరం అన్నారు. పిదపటిదశలో తన పరిసరాలను - భౌతిక ప్రపంచాన్ని - తనవశం చేసికోడానికి కావలసిన విజ్ఞాన సముపార్జనమే అతనికి ముఖ్యం అన్నారు.

జీవితము అనిత్యము. మరణము తప్పదు. ప్రపంచంలో భౌతికవస్తువులు అన్నీ అశాశ్వతమే. ఘన ఆలోచనలు, ఆచరణలు, మనము సాధించిన విజయాలు, నిర్మించుకొన్న ఆర్థిక - రాజకీయ వ్యవస్థలు, మననాగరికత - ఇవి అన్నీ చరిత్రలో భాగమే; కాల ప్రవాహంలో కలిసిపోయేవే. మనము నిలిచియున్న ఈభూమి సూర్యచాగం మూరి ఒకనాటికి వాసయోగ్యం కాకపోవచ్చు. ఉనికి, అశాశ్వతత్వం పరస్పర విరుద్ధాలుకావు. ఈ దృశ్యమాన ప్రపంచానికి ధర్మము ప్రవాహ సదృశమైన పరిణామమే.

భారతీయతాత్త్వికులు కాలాన్ని జననమరణాలలో రూపిస్తారు. కాలచక్ర పరిభ్రమణంలో జననమరణాలు కల్లు తూనై. సతత జననమరణ రూపమైన ఈ సంసారచక్రాన్ని సూచించే కాలగతికి అతీతమైన పరమానధి ఏదైనా ఉన్నదా అనేదే తత్త్వశాస్త్రానికి ప్రాథమిక సమస్య. ఈ ప్రపంచము - ఈ నిరంతర సంఘటనల పరంపర - స్వయంసాధకము, స్వయంపోషకము, స్వయంస్థాపకము నగునా, లేక నీనిని ప్రేరేపించు, సమన్వయించు, సంఘటితపరచు మూలశక్తి వేతే వున్నదా అనేప్రశ్నకు సమాధానం కావాలి.

ఈ ప్రశ్నకు సమాధానాన్ని పొందడానికి ముందుగా ప్రపంచధర్మ స్వభావాన్ని పరిశీలించుదాము. సృష్టిక్రమ చిత్రణకు ఒక ప్రత్యేకమైన క్రమగతి ఉన్నది. అది అవగాహనలేని అవ్యక్తస్థితికాదు. నియమిత ధర్మబద్ధంగా

వున్నది కాబట్టియే, గతాన్నిబట్టి మనం భవిష్యత్తును సూచించగలుగుతున్నాము. ముందుపనులకు కార్యక్రమము నిర్ణయించుకోగలుగుతున్నాము. ఉపయుక్తము, విశ్వసనీయము నైన విజ్ఞానాన్నిగూడా సేకరించగలము. ప్రకృతిసూత్రాల క్రమపద్ధతికి అంతరాయంలేదు. కాబట్టియే ప్రపంచ పరిణామాన్నిగూర్చిన సూత్రాలను తెలిసికొన గలుగుతున్నాము. నిత్యం సూర్యుడు ఉదయిస్తాడు. గింజలుచల్లితే మొక్కలు మొలుస్తవి - ఇలాంటి సంఘటనలన్నీ నిర్ణీతపద్ధతిలో జరుగు తూంటవి. కాక, ప్రకృతిసూత్రాలు తాముమాటు అయితే - నియమబద్ధం కాకపోతే - ప్రపంచం ఇలాజరుగదు, మన జీవితం ఒక దుస్స్వప్నం అవుతుంది. సృష్టిక్రమమునందలి ఈ నియమ విశేషంలోని - ఈ నిర్ణీత పద్ధతిలోని విశిష్టత సుప్రసిద్ధ శాస్త్రవిశారదులు, తాత్త్వికులునైన న్యూటన్, కాంట్ మొదలైనవారికిగూడా హృదయంగమమైనది.

పైకారణాలను అనుసరించి అప్పుడప్పుడు సంభవించే ప్రకృతి వైపరీత్యాలుగూడా ఈ సూత్రాలనుబట్టియే వుంటవి అని చెప్పాలి. ప్రకృతి సూత్రఫలితాలను నిరోధించే వైచిత్ర్యాలు కల్గేటట్లయితే వాటినిగూర్చిన పరిజ్ఞానం, నిర్వహణ లకు అవకాశంవుండదు. ప్రకృతికి స్వాభావికమైన - అనన్యమైన గమనమున్నది. మానవజీవితానికిగూడా ఇది అవసరము.

లోకగతి కేవలం చర్చితచరణంకాదు. దానిలో పురో గమనంగూడా వున్నది. లోకధర్మస్థితిలో వివిధదశలు కలుతూవుంటవి. ప్రతిదశ అందుకు సంబంధించిన సూత్రాలను అనుసరిస్తూ వెనుకటి దశకంటె అభివృద్ధిని ద్యోతకం చేస్తూ

వుంటుంది. సృష్టిక్రమచిత్రణ సందర్భంలో బ్రహ్మజ్ఞానాన్ని తెలిసికొనుటనుగూర్చి వైత్తిర్యోపనిషత్తు అన్న, ప్రాణ, మానస, విజ్ఞాన, ఆనందకోశములు అని కోశపంచకాన్ని పేర్కొన్నది. బ్రహ్మజ్ఞానానికి ఈ కోశపంచకం ద్వారా భూతము అంటుంది - బ్రహ్మ సామ్యంగల అన్నమును బ్రహ్మముగ ఉపాసించేవారికి శరీరబాహ్యవస్తువులలో ఆగ్నేప్రభ్రాంతి తొలగుతుంది. అన్నమయమైన శరీరమే బ్రహ్మ అనేబుద్ధి కుదురుతుంది. అన్నము ఆత్మ అనేభావం కుదిరినతగువాత దానినుండి బుద్ధిని త్రిప్పడానికి ప్రాణమయకోశం చెప్పబడింది. అన్నమయకోశానికి ప్రాణమయకోశం ఆత్మ అనేబుద్ధి కుదిరితే అన్నమయకోశంలో ఆత్మత్వబుద్ధి తొలగుతుంది. ప్రాణమయకోశం ఇంద్రియాలకు చేప్తు కల్పిస్తుంది. ప్రాణమయకోశం నిజమైన ఆత్మకాదు. అందువల్ల దానిపిదప మనోమయకోశం సూచింపబడ్డది. ఇటు ప్రాణమయ కోశానికి ఆత్మలాంటిది. ఇది సంకల్ప వికల్పాత్మకము, క్రియాప్రధానము. మనోమయకోశంనుండి బుద్ధిని పుగిల్చు డానికి విజ్ఞానమయకోశం పేర్కొనబడింది. ఇది కర్తవ్యాదులను నిశ్చయంచేస్తుంది. ఈ కోశమునుండి బుద్ధిని మరల్చుడానికి ఆనందమయకోశం సూచింపబడింది. ఆనందమయధర్మము సుఖము. పరబ్రహ్మమే నిజమైన ఆనందము. ఇలా ఒక దశనుండి ఇంకొకదశ అభివృద్ధి సూచకంగా ఉంటుంది. హెగెల్ పండితుని గతితార్కిక భౌతికవాదం, మార్క్స్ యొక్క భౌతికవాదంగూడా ఈ పురోగమనాన్ని - అభివృద్ధిని - వప్పుకొంటై. కేవలం జరిగినదే జరగడంకాక, చరిత్రకు పురోగమనం వుంది. ఉపనిషత్తులలో చెప్పబడి

నట్లు మనస్సుచేత, విజ్ఞానముచేత ఆధ్యాత్మిక తృప్తిని, ఆనందాన్నియిచ్చే బ్రహ్మజ్ఞానం పొందగలవారిని కల్పించడమే సృష్టియొక్క మహాశయం. అట్టి బ్రహ్మలోకాన్ని సాధించగల్గినప్పుడు సృష్టిక్రమానికి అఖండవిజయం, ఆశయసిద్ధి కల్గినట్లే. దేవదూతలనదగిన బుద్ధుడు, జొరాస్టర్, సోక్రటిస్, ఏసుక్రీస్తు ఇదేలక్ష్యాన్ని ప్రవచించారు.

క్రైస్తవమత సిద్ధాంతాల ప్రకారం ఈ భౌతికలోకం వారుచెప్పే పరలోకరాజ్యానికి సోపానమార్గం; మానవ జాతి పవిత్రతను, పరిపూర్ణతను పొందడానికి శిక్షణాలయం.

ఈ సృష్టి యెందుకు కల్గింది? ఈ దృశ్యమాన ప్రపంచంలో వస్తు పరంపర అంతా కల్లుటకు కారణాలేమి? - అనే ప్రశ్నలు కలుగవచ్చు. ఈ సర్వవస్తు జాలం అదృశ్యమైతే అంతా శూన్యమేకదా? అయితే, ఆ శూన్యంనుండియే స్థితి యేర్పడు అవకాశమే లేకపోతే ఈ విశ్వదృశ్యమే లేకపోయేది. భౌతిక ప్రపంచానికి పరిపూర్ణత్వంగాని, శాశ్వతశ్వముగాని లేదు. పరిపూర్ణతలేనిది ఏదీ తనంతతాను నిలువలేదు. ఈ అసంపూర్ణగుణబద్ధమైన ప్రపంచంనుండి నిశ్చవాప్తమై, సర్వవస్తుసంతతిలో అంతర్భూతమై, ఆని మధ్యాంతరహితము, అనంతమునై వున్న పరమాత్మను తెలిసికోగల ఉత్తమమార్గాన్ని ఉపనిషత్తులు ఉద్ఘోషిస్తున్నై. దృశ్యమాన ప్రపంచంలోని గతికి అంతటికీ స్థితిమూలం. స్థితిలో అభావానికి తావులేదు. ఇంద్రియాతీతదృష్టి గోచరమగు పరమాత్మనో పరమసత్యము.

ఆత్మ సర్వజీవాత్మమయమైన కర్త. సర్వవ్యాపియై, సర్వసాక్షియై, సర్వచిత్తములను ప్రకాశింపజేస్తుంది. సర్వ

శక్తిమంతుడగు పరమేశ్వరుని ప్రదర్శనం ప్రకృతి. అతడు జగత్కర్తయై సృష్టిచేస్తాడు. సర్వవస్తువులు సదసదాత్మకములని శంకరాచార్యుడు ప్రవచించాడు. క్రియాత్మకమైన జగత్తులో ఆత్మయెప్పుడూ ప్రకృతిని జయించడం కన్పిస్తుంటుంది.

పరిపూర్ణమైన పరమాత్మ దేవుడై సర్వజగత్తునకు చలనం యిస్తాడు. తాను మాత్రం అచలుడే. అతడిని ఆత్మానాత్మమూర్తి అనాలి. తత్త్వజ్ఞ శేఖరుడగు అరిష్టాటిల్ అన్నాడు - భగవంతుడు తాను అచలుడై, సమస్తలోకానికి మాత్రం చలనం కల్పిస్తాడు, అని. జగత్తులోని పరిణామం భగవంతుని స్వభావాన్ని మార్చదు. ఆద్యంతానులేని ఈ సృష్టిఅంతా అతని క్రియాశక్తివలన కల్గినదే.

సృష్టిచిత్రణంలో నిత్యపరివర్తనం, క్రమతలేకుండు - అది ఆకార రహితమైన అవ్యక్తస్థితి పొందేది; ప్రపంచం చలన రహితమైన ఒక పెద్దముద్ద అయ్యేది. ఈ సృష్టిక్రమానికి, అనంతమైన కాలచక్ర పరిభ్రమణానికి, జ్ఞానుల అంతర్దృష్టి ప్రబోధానికి, పండితుల విషయపరిజ్ఞానానికి, కళాకారుని ప్రతిభావిశేషానికి, శిల్పి నైపుణ్య వికాసానికి - పరమాత్మ యొక్క క్రియాశాలిత్వమే కారణం. ఇదే భావాన్ని వెల్లడిస్తాడు శ్రీ కృష్ణభగవానుడు భగవద్గీతలో - వైభవ శ్రీ ప్రభావయుక్తమైన సమస్తమూ తన శేషోంశము చేతనే కల్గుతున్నది - అని. పరమాత్మ ప్రపంచంలోని సర్వవస్తు సద్రూపం. కావుననే జగత్కర్తయైన సత్, జగత్తుయొక్క స్వభావమైన నిత్యపరిణామంలోని క్రమత తెలుస్తుంది - అనంద

సహితమైన చిత్తు కలిసిన సచ్చిదానంద స్వరూపం తెల్లమాతూన్నది.

లోకంలోని చెడుగులు, అసంపూర్ణత మతదృష్ట్యా సమర్థనీయాలా అనే ప్రశ్న అనాదిగా ఆస్తికవాదులను ఎదుర్కొంటూనే వున్నది. సృష్టిలోని వస్తువులకు అసంపూర్ణత అనేలోపం కొంత వుంటూనేవుంది. అలా కాకుంటే, పరిపూర్ణత్వం కల్గిన సృష్టికర్తయగు భగవంతునికి - అతని సృష్టికి మధ్యగల అంతరాన్ని తెలిసికొనే మార్గమే వుండదు. భౌతిక ప్రపంచానికి అపరిపూర్ణత సాజమే.

జగత్తు భగవదిచ్చా ప్రవర్తితం అన్నంతమాత్రాన అది అంతా సౌఖ్యసంపదలతో తాండవించాల్సిందే అనలేము. లోపాలను, పాపాలను, అనిశ్చయాన్ని, అవిశ్వాసాన్ని ఎదుర్కొని గెలవడంద్వారా ఆత్మోద్ధరణ లక్ష్యేన్ని సాధించడమే జీవిత పరమార్థం అంటే, ఇహలోకయాత్ర అందుకు మార్గం అనవచ్చు. జీవితపు అనిత్యతయే దానికొక విధమైన విలువ, ఘనత, సౌరభం సమకూరుస్తున్నది. నైతిక - ఆధ్యాత్మిక విలువలను సాధించడం జీవితలక్ష్యమైనప్పుడు సాధనమార్గంలో కడగండ్లకంటకాలు కనిపించకపోవు. ఆత్మజ్ఞానాన్ని పొందడానికి కష్టనష్టాలతోగూడిన ఈ లోకయాత్ర ఎంతో అవసరమంటాడు కీట్స్ పండితుడు. కాబట్టియే కష్ట - క్లేశ చిహ్నమైన శిలువయే మోక్షానికిగూడా సూచకమైనది.

భగవంతుడు జగత్తును తనలో లీనం చేసికొంటాడు. అంతటితో అతడి లీలావిలాసం, ఆత్మావిష్కరణ ద్యోతక మౌతుంది. ఇదియే హైందవ సిద్ధాంతం ప్రవచించే బ్రహ్మ లోకము ; క్రైస్తవులు అభివర్ణించే దైవరాజ్యము ; ముస్లిములు

చెప్పి స్వర్గము. నిజానికి బ్రహ్మలోకము సంసారమునకు భిన్నమైన ప్రపంచమునరాదు; సంసారబంధవిమోచనమే బ్రహ్మలోకము. సాక్షాద్దర్శనగమ్యము, అనుభవైక వేద్యము అయిన పరమసత్యముయొక్క సువ్యక్తరూపమే స్వర్గ అని ఎర్ఠజీ అభిప్రాయం. అది నిరవధిక స్థితియొక్క సృష్టిచిత్రణ ప్రతిబింబం. పుట్టుకకల్గినదానికి దేనికైనా - అది శతసహస్ర వత్సరాలున్నా - అంతముతప్పదు. చారిత్రకదృష్టి బహుళాస్మకంగా, కాలం అనంతంగా వుంటుంది.

మానవప్రకృతి సురక్షితమైపోతే పరమాత్మానుసంధానమునకు మార్గం ఏర్పడుతుంది. సచ్చిదానందస్వరూపం సాక్షాత్కరిస్తుంది. పరమాత్మ సర్వసృజనాత్మకశక్తిమూర్తి. ఈ శక్తి సహజమై, స్వయంవ్యక్తమై వుంటుంది. సృజనాత్మక విషయాన్ని నిర్దేశించేటప్పుడు పరబ్రహ్మను భగవంతుడంటాము. అయితే బ్రహ్మ ఈశ్వరులు ఒకటే. బ్రహ్మమే ఈశ్వరుడని ఉపనిషత్తులు ప్రవచిస్తూన్నాయి. అనంత, అద్వితీయ సృజనాత్మకశక్తిమూర్తియైన బ్రహ్మను సృష్టికర్తృత్వంలో ఈశ్వరుడుగా పరిగణిస్తారు. ఈ దృశ్యమాన ప్రపంచానికి అధిపతి హిరణ్యగర్భుడు. అతడు బ్రహ్మ ఈశ్వరుల ప్రత్యక్ష స్వరూపమే అనదగును. భగవంతుని సృష్టిగోచరజగత్తు; జగత్స్వరూపధానియైన హిరణ్యగర్భుడు. బాహ్య ప్రపంచంనుండి బ్రహ్మము వేరు అని తలపరాదు. సృష్టిలోని సమస్త వస్తుజాలములో బ్రహ్మము వ్యాపించివుంది. ప్రపంచ పరిణామదశ లన్నిటిలో నిత్యము, అవిచ్ఛిన్నమునైన బ్రహ్మప్రభావం గోచరిస్తుంది. మన ఈ బాహ్యప్రపంచం అనిత్యమైనది. ఇది ప్రవాహ సదృశమైన సంసారము.

నిరంతరచలనము, పరిణామము దీనిధర్మం. జీవితపరమార్థాన్ని గ్రహించడానికిగూడా ఇక్కడ అవకాశం లభిస్తుంది. పరిపూర్ణమైన మోక్షజ్ఞానం కలిగేదాకా మనం ఈ సంసార చక్ర పరిభ్రమణంలో పడివుండాలి. భౌతిక ప్రపంచంలోని చరాచరవస్తువులు అనిత్యం అయినా, అందు ప్రతిదానిలో బ్రహ్మ ప్రతిభాంశ కొంతకనిపిస్తుంటుంది. పరమాత్మ ద్యోతక మయ్యే విధానాలలో ఒకటైన కారణాన ఈ జగతిలో మనం కలకాలం వుండవచ్చును.

(2) మానవుని దురవస్థ

మనకు దృగ్గోచరమగునంత మాత్రమే జగత్తుకాదు. బాహ్యగోచరము కాకయున్న అణువులోని అంతర్విశేషము, మానవునిలోని ఆత్మలను తెలిసికోవలెను. మనయందేగాక, సమస్త వస్తువులయందును అంతర్వీక్షణమువలన మాత్రమే తెలిసికొనగలిగిన ఒక సత్పదార్థము వున్నది. అదియే సత్యము - ఆత్మ. కావుననే, 'ఆత్మానందద్ధి' - ఆత్మను తెలిసికొనుము - ఆత్మను తెలియుటలో అన్నియును తెలియును అన్న ఉపనిషత్ప్రవచనము; నీ ఆత్మను తెలిసికొనుమా - అన్న గ్రీకుల తత్వసూక్తి ఆత్మజ్ఞానముయొక్క ప్రాధాన్య ప్రాశస్త్యాలను వేనోళ్ల చాటుతున్నాయి. తృణము మొదలు బ్రహ్మపర్యంతం సమస్త జగద్వస్తువులలో ఆత్మవుంది. అనాది నుండియు మానవుని పరిస్పందనలను, ప్రేరణలను - రహస్య వర్తనాదికములను తెలిసికొనుట మతారాధకుల ఆశయము; జతనము. కాని, మానవప్రకృతి ఎన్నడును ఎఱుగరాని వైచిత్ర్యమే. సోక్రటిస్, ప్లేటో మున్నగు ప్రసిద్ధ తాత్త్వికులు

గూడా ఇట్లే అభిప్రాయమిచ్చారు. మానవుడు తననుగూర్చి పరిపూర్ణంగా ఎప్పుడూ తెలిసికొనలేదు. తన ప్రకృతిని తాను తెలిసికొనగోరినను, అతనికి తెలియుదానిని అతని ప్రకృతి అధిగమిస్తుంది. తన సామాన్యపరిశీలనకు బంధని తత్త్వమది. ఆత్మ సుఖదుఃఖానుభవాలను, భావాలను మించినది. తన ప్రకృతిని - ఆత్మయొక్క సత్యస్వరూపాన్ని తాను పూర్తిగా తెలిసికోగలనని మానవుడు అనుకోవడం వట్టి భ్రమమాత్రమే. మానవుని జీవితరహస్యాలను భగవంతునివలె తామును గ్రహింపగలమనే తాత్త్వికులను ప్లేటో మహాశయుడు అపహసిస్తాడు.

మానవుడు అంటే భౌతిక శరీర స్వరూపముమాత్రమే కాదు. మానవ మనస్తత్త్వశాస్త్రము శరీర శాస్త్రానికి కేవలం అనుబంధం మాత్రమే కాదు. మానవునిలో మామూలుగా కన్పించే బాహ్యప్రకృతి మాత్రమే కాక అతనికి ఒక అమూల్యమైన ప్రత్యేకత నిచ్చే అంతశ్శక్తి ఉన్నది. మానవుడు కేవలం ప్రేరణాత్మకజీవిగాని, భావనర్తనుడుగాని కాదు. అతనిప్రకృతి శారీరక - మానసిక - సాంఘిక వృత్తుల వల్లనే పరిపూర్ణంగా ద్యోతకం కాదు.

మతవిశ్వాస సముద్ధరణకై సూచించబడిన వివిధములైన ఆధ్యాత్మిక - మాంత్రిక - సాంఘిక సూత్రాలు అన్నీ మానవుని ఏకాంతవాసభయాదికాలను నిర్జించడానికి మతం ఒక సాధనం అని వప్పుకొంటే. అసలు మానవునకు భయం, ఏకాంత వాసశ్లేశం ఎందుకు కల్గాలి అనేది ప్రశ్న. భయభ్రాంతుడైన మానవునిలో సృష్టి అంతమాత్రండా, లేక అతనికి ఇంకొక గతి ఉన్నదా అనే విషయం విచారించాలి.

భారతీయ తాత్త్వికుల దృష్టిలో మతం అనేది మానవుని విజ్ఞాన విశేషానికి, అతని ఆత్మ సంవేదనపద్ధతికి, జగద్విచక్షణ గుణానికి సంబంధించి వుంటుంది. ఇతర జీవకోటికి లేని చైతన్య పరిజ్ఞానం అతని ప్రత్యేకత. చైతన్య పరిజ్ఞాన వివేచనలు అతనికి నైతికవర్తన - బాధ్యత లను కల్గిస్తవి. కామానికి కారణమైన అవిద్యలో చిక్కుకొని అతడు పతన మైనాడు. అయితే క్రమక్రమంగా పశుత్వం వదల్చుకొని ఆత్మ చైతన్యాన్ని సంతరించు కొనసాగాడు. కావుననే బుద్ధుడు సెలవిచ్చాడు - జీవితం దుఃఖమయము - అని. అసలు కర్మబద్ధమైనదే ఈలోకంలోని మనజీవితం.

మానవుని స్వబుద్ధి అతని ఆశలకు - అవ్యాజప్రేమకు మూలం. సమస్త ప్రాణీకోటితో సామరస్యం చూపగల ప్రేమతత్త్వం అతనివాస్తవిక జీవనసూత్రం అయినప్పటికీ, ఈ సూత్రంతో అతనికి తఱచు సంఘర్షణమే. దీనిని నిరోధించడమే పునఃపునః జరుగుతూంటుంది. అతని బుద్ధి స్వాతంత్ర్యం దుర్వినియోగమై ఆత్మదాస్యం ప్రాప్తించే నిరోధ తత్త్వం అతనిని ఆవరిస్తుంది. స్వాతంత్ర్య దుర్వినియోగం సిద్ధించి కూర్చుంటుంది. చెడుగు పిలిచినట్లు తలెత్తిచూస్తుంది. నిజానికి చెఱుపుచేయగల్గిన శక్తివుండియు మంచితనం చూపడాన్నే - సమర్థ సజ్జనత్వాన్నే - సాజన్యం అనాలి. మానసిక స్వాతంత్ర్యం వున్నంతమాత్రాన చెడుత్రోవ పట్టడం కూడదు. ఆ స్వాతంత్ర్య దుర్వినియోగం మాత్రమే అందుకు కారణం అవుతుంది. ఈ లోపాన్ని భగవంతునికిగాని, మన గ్రహచారానికిగాని అంటకట్టకూడదు. ఇది కేవలం మనలోనే వుంది. మనం బాధ్యత, విచక్షణగల మానవులం. మంచిని

మాత్రం చేపట్టి, చెడుగును వర్జించగలం. ఇందుకు మనకు ఏ భౌతికశక్తులు నిరోధకాలు కావు.

మానవుడు మానసికాలోచనలో బడిన కొలదీ భద్రతలేమి తోస్తున్నది; అతడు నైతికంగా ఆందోళితమనస్కుడు అవుతున్నాడు. ఆత్మపరిశీలనలో తన గతాన్ని తర్కించుకొని, తనలో తనకు నమ్మకంతోలగి నైరాశ్యాన్ని, దీనత్వాన్ని పొందుతున్నాడు. మానసికంగా దిగజాటిపోయి ఆమరణాంతం దుఃఖ వ్యాధి బాధితుడౌతున్నాడు. ఏదో అవ్యక్తమైన భయము - రహస్యము అనినది అటుముకొని వస్తూన్నట్లు, తానేదో అశక్తుడు, అప్రయోజకుడు, అజ్ఞానుడు. అధర్మవర్తనుడు అయినట్లు భావించి శాధపడుతాడు. ఈ అభాగ్యుడికి కలిగే ఈ దురవస్థ కంటికి కారణం అతినిలోపల సంఘటించిన సంఘర్షణేకాని, బాహ్యశక్తులతో సంఘర్షణకాదు. ఈ విభిన్న - విశ్లబ్ధచేస్తున్నాడు క్రుంగి కృశిస్తాడు. ఈ విభిన్నమానసిక స్థితియుకంటే - ఈ అస్థి సంఘర్షణకంటే మించిన క్షేత్రం - అసౌఖ్యం - సూర్యోగం ఏమి వుంటుంది ?

కౌరా, మానవప్రకృతి ఎంతో అద్భుతము! అదెక్కడి వింత, విపరీతము, వికృతము, విరుద్ధము, అవ్యక్తము!! మానవుడు విషయ విచక్షణకల్గియు దుర్బలుడు. భూమిని అంటిపట్టుకొన్న జీవి; సత్యనిధానము. అనిశ్చయశక్తు - అవగుణానికి నెలవు. అతడు విశ్వాసానికి విభవము, విసర్జనము గూడా - అన్నపాస్కల్ వచనము సుప్రసిద్ధము.

మానవుని ఆత్మపరిజ్ఞానము, యుక్తాయుక్త వివేచన అతనిని ఆధ్యాత్మికభావ పరిరక్షణకు ప్రోత్సహిస్తూ వి.

నాస్తికత్వంసోకక, భయాందోళనలు కలుగక, ఆస్తికత పాటకొంటుంది. మానవుని మతపిపాస, అభిన్నతకు - పరిపూర్ణతకు అతడు జరిపే యత్నం, అతని ఉత్తమ జీవితా న్నేషణలనుబట్టి అతడు ఆధ్యాత్మికంగా పురోభివృద్ధి పొందు తున్నాడని చెప్పవచ్చును. అతడు తన విభిన్నమానసిక ప్రవృత్తికి అతీతుడై వర్తించాలి. భగవదంశారాహిత్యమనే భావమే భగవదంశకు సాక్షీభూతమౌతున్నది. ఇహలోకపు అనిశ్చయతయే పరలోకపు ప్రాపుకు - మోక్షసాధనకు - పరుగులెత్తించుతున్నది.

భారతీయహృదయం ఎప్పుడూ భవబంధవిమోచ నాన్ని ప్రబోధిస్తుంది. ఈ సంసార సాగరాన్ని దాటిగాని మనం మోక్షాన్ని చేరలేము. ఆ గమ్యస్థానాన్ని చేరే టందుకు మనకు అవకాశాలున్నై. కర్మసిద్ధాంత సంగతమైన సంసారంలో ప్రతిజీవికి ఆ ఉత్తమలక్ష్యోన్ని సాధించడానికి ఎంతో సావకాశంవుంది. కర్మఫలమే సంసారకారణం. తన ఆచరణ - స్వభావముల ఫలితముగ ప్రతివ్యక్తి రూపొందు తాడు. తనయందు అంతర్భూతమైవున్న ఆత్మబలంతో వాని నతడు మార్చుకోగలడు.

మనం గమ్యస్థానంచేరువఱకు కర్మబద్ధులమే. మన ఆశయాలను, ఆచరణలనుబట్టి మన పురోగతి నిర్ణయమౌతుంది. మన గతకర్మనుబట్టి మన ప్రస్తుతస్థితి కల్గింది. అట్లే యిప్పటి కర్మనుబట్టి మన భవిష్యత్తు నిర్ణయమౌతుంది. మరణము, పునర్జన్మ మన ఈ గమనానికి ఆటంకాలు కావు. మన వర్తమానస్థితికి మనమే కారకులము. అంతియేకాని, భగవంతుడిమీదగాని, మన తల్లిదండ్రులమీదగాని, మన

సాంఘిక వ్యవస్థమీదగాని ఇందుకు బాధ్యతమోపరాదు. మన యిప్పటిస్థితికి మనమే ఎట్లు బాధ్యులమో, అట్లే మనము ముందు మనకు కావలెనని కోరుకొనుస్థితిని సాధించుకొనుటకు గూడ బాధ్యతమనదే. మనము ఇప్పటిస్థితిలో ఉండిపోవలసిన అగత్యంలేదు. మనలో ధైర్యము, పట్టుదలఉంటే, క్రొత్త దూపంలో ఉజ్వలభవిష్యత్తును నిర్మించుకోవచ్చు. కర్గ విధి కాదు. మనం విశ్వాసంతో, పట్టుదలతో పనిచేస్తే ఫలితం ఏమైనా ఫరవాలేదు, మనం గమ్యస్థానం చేగడం లో ఏ కొంచెం ముందుకు సాగినా, అది వాంఛనీయమే. బాహ్య ఫలితాలు ఎలావున్నా, అందువల్ల అంతశ్శుద్ధి, ఆత్మశ్రుతి కలుతవి.

(3) మతము - పరమసత్యానుభూతి

సృష్టి చిత్రణ విశేషాలను, ఆత్మనాస్మవిచారణనుబట్టి శాశ్వతమైనట్టి, క్రియాస్వాతంత్ర్యంగల్గినట్టి పరమాత్మ స్వరూపం నిర్ణయపూతున్నది. విషయ విషయీభేదాలు లేకుండా వున్న భోగట్టానుపట్టిచూస్తే ఇది భవైకవేద్యంగా కన్పిస్తుంది. అయితే పరమసత్యాన్ని భవోస్కలనం లో దర్శించడంవేటు, అనుభూతి పొందడంవేటు. ఏభావమైనా, ఎంత విహితమైనా, అది అనుభవంలోనికి వస్తేనేగాని దాని సన్నిహితత్వం విశదంకాదు. కేవలం తర్క-వాదన, సిద్ధాంతాలూ మాత్రమే దేవుడున్నాడని ఋజువుచేయజాలవు. దైవదర్శనజిజ్ఞాస వాటితో తృప్తిపొందదు. అవి ప్రైవాంశ స్వరూప నిర్ణయమార్గాన్ని, ఆత్మవిచారణ మార్గాన్ని సూచిస్తే, అయితే, ఈ పరమసత్యాన్ని ప్రత్యక్షానుభూతం

చేసుకునే సంప్రదాయం అనాదిగావుంది. వివిధకాలములలో, వివిధప్రదేశములలో ఈ పరమసత్య సందర్శనానుభూతి పొందిన మహనీయులున్నారు. ఈ ప్రత్యక్షానుభవాన్ని ప్రసిద్ధ క్రైస్తవ సిద్ధాంతవిదుడు థామస్ ఎక్వినాస్ 'కాగ్నిషియో డి ఎక్స్ ప్సెరిమెంటాలిస్' అని అభివర్ణించాడు.

భగవంతునియొక్క సత్యస్వరూప నిర్ధారణ పరోక్ష జ్ఞానమనీ, అనుభవం ప్రత్యక్షజ్ఞానమనీ ఒక ప్రాచీన సంస్కృత శ్లోకంలో నిర్వచింపబడింది. 'అహమ్ బ్రహ్మస్మి' - నేనే బ్రహ్మను - అనిన వేదద్రవ్యసూక్తి, నేనే దేవదూతను అనిన ఏసుక్రీస్తువచనం, సత్యమన నేనే అన్న ఆల్ హలాజ్ ప్రవచనం ఒకేవిధమైన విషయాన్ని వెల్లడిస్తూన్నాయి. ఈ మూడు మతముల ప్రవచనాలు ఒకేవిధంగా ఎంతో సన్నిహితంగా వున్నాయి. థామస్ ఎక్వినాస్ సాదృశ్యజ్ఞానాన్ని ప్రస్తావిస్తాడు. ధైర్యము, ఓర్పుమొదలైన ఏగుణాన్ని గూర్చిన విషయ నిర్ణయానికైనా సాధారణంగా రెండు పద్ధతులున్నాయి : ఆ సుగుణాలనుగూర్చిన స్వానుభవంలేని ఊహామాత్రపు పరిజ్ఞానవాదన ఒకపద్ధతి; అలాకాకుండా, ఆసద్గుణాలను స్వయంగా కల్గివుండి, ప్రదర్శించి తాదృశస్వరూపం పొందటం రెండవపద్ధతి. ఇదేవిధంగా భగవంతుని సత్యస్వరూప సందర్శనానికి వేదాంతశాస్త్ర పరిజ్ఞానమొకటి అనుభవ జ్ఞానమొకటి వుంటవి. ఇలా ఇది కేవల హేతుజ్ఞాన గమ్యం కాదు; అనుభవైకవేద్యము, సాక్షాద్దర్శనగమ్యము అని పండితుల ప్రవచనం.

ఈ ప్రత్యక్షానుభూతిభావం అనాదిగా వస్తున్నది. ఇది కేవలం ఒకజాతికిగాని, మఱానికిగాని, వ్యక్తికిగాని

చెందినదికాదు. ఈ అనుభవజ్ఞాన సిద్ధాంతం మతంలోనూ - వేదాంతంలోనేకాక కళలో, ప్రకృతి సంస్కరణతిలోగూడా కనిపిస్తుంది. మహాత్మరమైన ప్రేమలో, కళాసృష్టిలో, వేదాంతభావవిధిలో, సత్యశివసుందరరూప సన్నిధిలో మన ఐహికబంధాలు సడలి శాశ్వతైక్యానుభూతి పొందుతాము. ఈ అంతర్విక్షణానుభూతిలో విషయ విషయాభేదం అదృశ్యమై ఏకత్వంకల్గి - కామక్రోధాదిక భావాతీతస్థితిలో ఐహిక వాసనలు లేనట్టి ఉత్తమపదము పొందుతాము. ఆస్థిలో కాలగతివుండదు. నిత్యత్వం ప్రాప్తిస్తుంది. ఈ భౌతిక ప్రపంచపు ఛాయలు దాటిజే మనస్తత్వ సమస్యలకుగాని, హృదయక్లేశాలకుగాని తావీయని అమృతము, అసిర్వచ నీయము, అనంతమునైన పరంజ్యోతిరూపం సాక్షాత్కరిస్తుంది. ఈ పరమసత్య స్వరూపానుభూతియే మోక్షం. మోక్ష ప్రాప్తితో భౌతికములైన అవధులు, అంతరిస్తవి. విభిన్నత్వం వీగిపోతుంది ; పరధ్యానం పటాశంచలౌతుంది. అవిద్య అపురూపమౌతుంది ; భవబంధవిమోచనం పరిధివిల్లుతుంది. అట్టి సత్య - ఆనంద - దైవపదము పొందడమే జన్మరాహిత్యం.

నిజానికి మోక్షం - నిర్వాణం - దైవరాజ్యం అనేవి ప్రస్తుత జీవితస్థితిగడచిన తరువాతనే లభించును అనడంగాని, దీనికి దూరమై ఎక్కడో వున్నవి అనడంగాని సరికాదు. స్వర్గరాజ్యంఅనేది మానవుని మరణానంతరం చేరే విశ్రాంతి స్థలం అనడంగాని, అది ఎప్పుడో ఒకప్పుడు ఈ భూమికి వస్తుంది అనడంగాని కూడదు. అది ఆత్మాభివృద్ధితోకలికే ఉత్తమచైతన్య పరిణామం. మనభౌతికజీవితానికి కట్టువడక

ఆత్మశక్తితో మనం ఇక్కడే మోక్షాన్ని సాధించవచ్చును. ఆత్మరాజ్యనైషిక్ పరిపుష్టిలో స్వారాజ్యం అందివస్తుంది.

అనుభూతి అపరోక్షజ్ఞానసాధకం అన్నంత మాత్రాన దానికి విలువలేకపోలేదు. అపరోక్షజ్ఞానంగూడా సహేతుకం, సమర్థసీయంగా వుంటుంది. అసలు జ్ఞానము, విజ్ఞానము అవినాభావసంబంధం గలవి. అవి రెండూ ఏకముఖంగా వర్తిస్తవి. భగవద్గీతలో చెప్పబడినట్లు మనం ఎప్పుడూ విజ్ఞానసహితమైన జ్ఞానాన్ని అర్థిస్తాము. ఆ జ్ఞానాన్ని సాధిస్తే అందే సమస్త తాకికవైదికవిద్యలు, భూత భవిష్యద్వర్తమాన పరిజ్ఞానాదికములు అంతర్భూతమై ఉంటవి. ఉపనిషత్తులు ప్రవచించిన సత్యాలు ధ్యానఫలితాలైనా, అవి సహేతుకంగా, తర్కసమ్మతంగా చెప్పబడినై. అసలు ఉపనిషత్తులు తత్త్వార్థ విమర్శను - మీమాంసను - ప్రబోధిస్తవి.

మేధాశక్తి అంతర్వర్తనములో ఒకభాగమే. పరిపూర్ణ అంతర్వర్తనము శాశ్వతత్వాన్ని వెల్లడిస్తుంది. ఆత్మ అనుభవ పూర్వకంగా గ్రహించే మహత్తరవిషయం సత్యం. అది పురుషుడు, ప్రకృతి - వీటి వైవిధ్యాన్నిగాక అవినాభావ సంబంధాన్ని తెలుపుతుంది.

కొన్నిరకాల ప్రత్యేక మనస్తత్వాలు కలవారిలో ఆధ్యాత్మిక అనుభూతికల్గితే దానితోబాటు మూర్ఖ, పరవశత, స్వయంకృతభాషణ - దర్శనాదిక విశేషాలు కల్గటం కద్దు. ప్రగాఢ మనోవికారంవల్ల ఇలా ఇతరలక్షణాలుగూడా ఎన్నైనా కలుగుతవి. దైవజ్ఞానసంబంధ గ్రంథాలు ఇలాంటి అనుభవప్రేరేపకాలు వ్రాసినవే కావచ్చును. కాని, వట్టి మానసికోద్రేకం ఇందుకుచాలదు. ఈ అనుభవంలో కొన్ని

మానసిక విపర్యాసలక్షణాలు కన్పించినా, దీనికి రుజుభావం ఆరోపించరాదు. అసలు ద్రష్టలు, వేదాంతాలు ఉత్తమ మానసికారోగ్య సంపన్నులు. అప్పుడప్పుడుకల్లే దైహిక విపర్యయాలు తాత్కాలికాలు, ఆకస్మికాలు. స్తబ్ధులనుండి చైతన్యానికి, అజ్ఞానంనుండి జ్ఞానానికి మారడం మనోఘాత మాత్రమే. చైతన్యరహితస్థితినుండి చైతన్యస్థితికి చేరడంలో కొంత కాలం తప్పదు. లెటాలున ఆ పరిణామంకల్గడంతో మానసిక సమత వ్యత్యస్తమవటంకద్దు. ఏమైనా, చిత్త త్వపు అనుభూతికి పారవశ్యత, సంధి, అపస్మారము, ఆవేశము, ఉన్మత్తతాది లక్షణాలు అవసరానుబంధాలుకావు. ఆ అవస్థలు కృత్రిమ కారణాలవల్ల కలుగవచ్చు. సత్యస్వరూప సాక్షాత్కారమే అసలు అనుభూతి.

ఆధ్యాత్మిక తత్త్వానుభూతి మానసికావస్థల వైవిధ్యం వల్లకాక, ఆంతరంగిక పరిణామంవల్ల కలుగుతుంది. ఆనంద - శాంతాదిక గుణాఢ్యమై అది ఆత్మసిద్ధిచేకలిగే దివ్యప్రకాశం. అది ఆత్మకు - పరమసత్యసంవేద్యతకు సన్నిహితత్వం సమ కూర్చే నూతనజీవిత వికాసం. ఆత్మ, బుద్ధి, భావప్రేరణాదిక వివిధశక్తులను సమన్వయపరిచే ప్రభావం. అది సామాన్య మానవులనుండి దైవాంశ ప్రభావాన్ని ప్రస్ఫుటంచేసే సర్వోత్కృష్టమైన తేజస్సును, వర్తనను వెలువరిస్తుంది.

5

ఆధ్యాత్మిక జీవనము - మతములు

పరివర్తనశీలమైన ప్రపంచంనుండి పరమాత్మస్వరూప సాక్షాత్కారంపొందగల ద్రష్టల స్వానుభవాలే వివిధ

మతాలకు ప్రాతిపదిక. దేవుని సర్వార్థమిత్వము, మానవేశ్వరైకత్వమే వివిధమతాలకు కనుపూర్వకంగా వస్తూన్న సామాన్య సిద్ధాంతము.

(1) హిందూమతము

బ్రహ్మనుభవసిద్ధి మతముయొక్క పరమోద్దేశ్యమనేది అనాదిగా వస్తూన్న భారతీయజీవనిశేషం. విద్య, అంతర్దృష్టి, జ్ఞానము ఉపనిషత్తుల పరమబోధామృతం. పరమార్థసత్యాన్వేషణము వాని ఆశయం. బ్రహ్మజ్ఞానము వానికి ఏకైకలక్ష్యం. దాని నెఱిగిపో జన్మజరామరణ బంధాలు వీగిపోతవి. అంతటితో మానసి మేధాశక్తియేగాక ఇతర శక్తులన్నియు సమీకరణపొది ధర్మప్రవర్తనలో నూత్నజిజ్ఞాస పొడముతుంది. సర్వోత్కృష్టము, పరమసత్యమునైన బ్రహ్మైక్యానందము గోచరిస్తుంది. మానవుని అంతరాత్మ ప్రబోధం ఈ అనుభూతి నిస్తుంది.

ఉపనిషత్తులు ఆత్మ - పరమాత్మల ఏకత్వాన్ని ఉద్ఘాటిస్తున్నై : ఆత్మయే బ్రహ్మము, బ్రహ్మమే ఆత్మ. మానవుడు ఎవ్వడైనా తానువేఱు, దేవుడువేఱు అనుకొని తన ఆత్మ స్వరూపాన్ని కాక వేఱేదేవుని ఆరాధిస్తే అతడు అజ్ఞానియే. సమస్తజీవకోటి స్వరూపము తానయినట్టి, ప్రతిప్రాణి హృదయాంతరంలో వసిస్తున్నట్టి, అంతరంగ ప్రపంచానికి సర్వాధిపత్యం వహిస్తున్నట్టి, అందఱూ తెలిసికొననట్టి శాశ్వతము, సర్వాత్మకము, అద్వితీయమునైన పరమాత్మయే అతని ఆత్మ - అని.

ఈ సత్సా తెలియని మానవుడు కర్మబద్ధుడౌతాడు. దృష్టోచరంకాని నన్నశక్తుల తాపులకు క్రిందుమీకౌతాడు. అతడు చేసేది ఖావుండదు; అన్నీ అవే సంఘటిల్లుతవి. మానవుడు విచిత్రి. అతనిని ఇదమితమని నిర్వచించడానికి వీలుకాదు. ఈ సంయోగభావం దేహధారణాదికంవల్ల కల్గుతుంది. అనుకణాదికంవల్ల కల్లే అలవాట్లు లక్షణాలు ఏవి ఎన్నిమారినా, పీరు అలాగే వుండటాన తాను ఎప్పుడూ ఒకేవ్యక్తిని అనుకొంటాడు మానవుడు. అతడు ఆత్మానుభవం పొందితే అపడు స్వాతంత్ర్య చైతన్యాలతో ననశీవనలహరి సాగుతుంది.

బ్రహ్మైక్యముకు పరబ్రహ్మను దేవుడుగా ఉపాసించే భక్తిమార్గాన్ని ప్రవచ్చున్నది భగవద్గీత. శ్రీకృష్ణభగవానుడు అంటాడు అర్జునునితో - “మనస్సును నాయందులచి నిత్యయుక్తుడై అత్యంతశ్రద్ధతో నన్ను ఉపాసించేవాడే పరమయోగి. సర్వకర్మలను నాయందు సన్యసించి, మత్పరాయణుడై, అసన్యయోగంచేత నన్ను ధ్యానించి ఉపాసించేవానిని నేను మృత్యుసంసార సాగరంనుండి ఉద్ధరిస్తాను. నాయందు భక్తిశ్రద్ధలుగలవాడే నాకు ప్రియుడు”, - అని. ఆధ్యాత్మిక తత్త్వరహస్యము - పరమసత్యమునైన బ్రహ్మ సంస్పర్శ - ధర్మసంవాదమైన కృష్ణార్జున సంవాదం - ఇందుకు లక్ష్యం. ధర్మక్షేత్రమేదేహము, అందలి ధర్మాధర్మములకు, సత్యాసత్యములకు సంఘర్షణ జరుగుచునే వుంటుంది. తుదకు దైవికగుణాలకే విజయం. శ్రీకృష్ణుడు అంటాడు - “సర్వక్షేత్రజ్ఞులకు నేనే క్షేత్రజ్ఞుడను. క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞులకుగల జ్ఞానమే జ్ఞానము. జ్ఞాననేత్రములచే ఈ క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞుల అంతరమును,

భూలప్రకృతిమోక్షమును తెలిసికొనువాడే పరమగతిని పొందును. ఏ క్షేత్రమున కృష్ణార్జునులు ప్రతిష్ఠింపబడుదురో ఆ క్షేత్రాధిపతికే జయము, మోక్షము కల్గును” - అని. భగవంతుని స్వయంప్రకాశమని పాశ్చాత్యతాత్త్వికులు వ్యవహరించిన ఆత్మ భగవంతుని తేజోంశమే కాబట్టి అది భగవంతునిలో ఐక్యమవుతుంది. గీత భక్తిధ్యానముల ప్రాధాన్యమును వెల్లడిస్తూన్నది: “బ్రహ్మభూతుడైనవాడు ప్రసన్నాత్ముడై నాయందు నిశ్చలభక్తి కల్గివుండును. అట్టి పరమభక్తిచే నేనెవ్వరినోయెఱిగి నాయందుచేరును. అర్జునా! నాయందే మనస్సునుగంచి, నాభక్తుడవై, నన్నుగూర్చి యజనము చేయుము. అట్లుచేసినచో నీవు నన్నే పొందుదువు. నాయందు భక్తిగలవాడే నాకు మిక్కిలి యిష్టుడు -” అంటాడు శ్రీ కృష్ణభగవానుడు.

వైష్ణవమత సంప్రదాయాలలో రాముడు లేక కృష్ణుడు ఆరాధ్యదైవము. భగవత్సాక్షాత్కారమునకు భక్తిప్రేమలే సాధనములు. భక్తితత్త్వప్రబోధకులలో రామానందుడు, తులసీదాసు, చైతన్యుడు, తుఖారామ్, మీరాబాయి మున్నగువారు సుప్రసిద్ధులు. వీరు భగవత్సన్నిధిని చేరడానికి - సాక్షాత్కారాన్ని పొందడానికి అంతరంగికమైన ఆకాంక్ష - ఆవేదన అవసరమంటారు. తల్లికొఱకు పరితపించే పసిపాపవలె భక్తుడు భగవంతునికోసం ఆరాట పడతాడు.

తల్లి కన్నించక పాప తల్లడిల్లి వాపోతుంది;

నీటిలోనుండి బైటపడవేస్తే చేప గిజగిజలాడుతుంది;-

నాది అదేస్థితి ... —

అంటాడు తుఖారామ్ తనభక్తి తత్వాన్ని ప్రస్తావిస్తూ.

మాణిక్యవాసగర్, దాక్షిణాత్యులైన మఱికొందఱు
తైవభక్తులు పరమేశ్వరుని శివరూపంలో ఆరాధిస్తారు. భక్తి
మార్గమే ఈశ్వరసాన్నిధ్యానికి మార్గమంటారు.

కబీరు, నానక్, ఇతర శిక్కుగురువులుగూడా భక్తి
మార్గాన్నే ప్రబోధిస్తారు.

“నీటిలోవున్న చేప దప్పిగొన్నదంటే నాకు సవ్య
వస్తుంది. నీలోనే వున్న పరమ సత్యాన్ని
తెలిసికోలేక పుట్టలను - గుట్టలను, అడవులను -
అంతరాలను పట్టి తిరిగి తే ఏమిప్రయోజనం?
నిజము తెలిసికో. నీవు కాశీకి వెళ్లినా,
గయకు పోయినా ఏమిలాభం? నీలోనే
భగవంతుడున్నాడనే విషయాన్ని తెలిసికో
లేకపోతే, ప్రపంచమంతా నీకు అర్థరహితమే
అవుతుంది ... —”

అంటాడు భక్తశిఖామణి కబీరు : ‘మూఢమతివై ఎక్కడనో
కొండలలో, గుట్టలలో ఎందుకు అన్వేషిస్తావు; నీ ప్రభువు
నీదగ్గరనే వున్నాడుసుమా’ - అని అతని ప్రబోధం.

ఆధునిక తత్వవేత్తలలో రామకృష్ణపరమహంస,
దేవేంద్రనాథతాకూర్, రమణమహర్షి సుప్రసిద్ధులు.

మానవసంఘపు పునరుజ్జీవనము, ఆధ్యాత్మిక తత్వ
ప్రబోధము హైందవ మతాశయము. మతమనేది ముఖ్యంగా
పునర్జన్మ - ద్వితీయజన్మ - అనవచ్ఛ. అయితే ఈ పునర్జన్మ
దైహికంకాదు; ఆత్మకు సంబంధించినది. ఇది సూతనమైన,
సర్వోత్తమమైన జ్ఞానసముపార్జన. మానవుడు కాలనియమము,
శాశ్వతత్వము అనే రెండు విభిన్నదశలకు చేరినవాడు.

ఈ రెండు దశలకు స్వభావంలో భేదమున్నది. కాలగతిని పెంచిన మాత్రాన నిత్యత్వం ప్రాప్తించదు. ఎంతటి భౌతికానుభవమైనా శాశ్వతమైన మోక్షమార్గానికి సాధకంకాదు. మనం కాలగతికి అతీతమైన పరమసత్యాన్ని ప్రత్యేకంగా అన్వేషించాలి. దైవభావం దేశకాలాలకు, రూప పరిణామాలకు అతీతమైనది ; అనంతమైనది.

ఆధ్యాత్మికజీవన విధానంలో ముఖ్యమైన ధ్యానాదికాలు యోగసూత్రాలలో విపులీకరింపబడినై.

హైందవ, బౌద్ధ, జైన, శిక్కు, క్రైస్తవ, ఇస్లామ్ మతాలు భక్తిప్రబోధంకంటే ఎక్కువగా మోక్షసాధనను ప్రబోధిస్తున్నై. ఈ నాటికిని వివిధమతారాధకులు ఈ ఉత్తమ యోగసాధననే ప్రవచిస్తున్నారు. ఆత్మపరమాత్మైకరూపమైన తత్త్వసమన్వయాన్ని ప్రబోధిస్తున్నారు.

(2) టావో మతము

లావోషి కాళానికి (క్రీ. పూ. 6-వ శతాబ్దం) పూర్వమే టావోయే పరమసత్యమని, అది స్వర్గంకంటే ఉన్నతమైనది, ముందటిది, అతిప్రాచీనమైనది అని చైనీయులు విశ్వసించేవారు. టావో అనేదాన్ని అద్వైత వేదాంతాల బ్రహ్మపదార్థంతో పోల్చవచ్చును. అది నిత్యము, పరిణామరహితము, అవిరతమునై వుంటుంది. సృష్టికంతటికీ అది మూలకారణం. అదియే సృష్టికర్తగా, విశ్వజగత్తుగా రూపొందింది. అదే దృశ్యమాన ప్రపంచానికి అంతటికీ మూలాధారము. దాని ననుసరించినదే జగత్పరిణామం. సమస్తవస్తువులు పుట్టునది టావోయందే. సమస్తవస్తువుల గమ్యస్థానము టావోయే.

టావో సిద్ధాంతాన్ని పరిపూర్ణంగా చెప్పడానికి ఏపేరూ చాలదు. అది ఏకైకమార్గం - అనవచ్చు. అది అభౌతికము, వర్ణరహితము, శబ్దరహితము. టావోనుండి సర్వసృష్టికి ప్రప్రథమమైన దివ్యశక్తి, అందుండి యాంగ్ (పురుషుడు), ఇన్ (స్త్రీ) - వెలుగు, ఛాయ - కలుగుతవి. వాటివల్ల స్వర్గము, భూమి, మానవుడు ఉద్భవిస్తారు. వీరి అన్యోన్యక్రియా శాలిత్వఫలితమే విశ్వజగత్తు.

స్వరూపరహితమయ్య టావో ప్రతి మానవునిలో అంతర్గతమైవుంది. మనం శాంతిని పునరుద్ధరించాలి అంటే టావోను అన్వేషించాలి.

టావోతో సాయుజ్యమే మోక్షం; అదేగమ్యం. ఆత్మనిగ్రహంద్వారా అది లభ్యమౌతుంది. టావో మతానికి పరమార్థం ఇదే. ఈ సాయుజ్యం సంప్రాప్తిస్తే శాంతి వర్ధిల్లుతుంది. టావోతో సాయుజ్యం సాధించగల మానవుడికి ఇతర సమస్తవస్తువులతో సామరస్యం, సన్నిహితత్వం ప్రాప్తిస్తవి.

కేవల నీతిసూత్రాలుకాక ఆంతరంగిక ప్రపంచంలో కల్గే టావోయొక్క సత్యసహజానుభూతియే వాస్తవిక సద్ధర్మము, సుశీలత. ఆదిమూలమైన టావో కల్గడంతో జ్ఞాన - ధర్మ - శీలములు సంఘల్లమౌతవి.

ప్రతివారికి టావో సాధ్యమే. కాబట్టియే ప్రతివ్యక్తి ఇతరులయెడ సౌజన్యం, సౌమనస్యం, కారుణ్యం ప్రకటించాలి. మంచివారియెడ మంచితనము చూపుటయేకాదు; వారికి మంచితనం నేర్పడానికై మంచివారుకాని వారి యెడగూడా మంచితనం చూపాలి.

చైనాలో టావోమతం బహుళ ప్రచారం పొందింది. జౌద్ధం నేటికీ ప్రధానమతంగా వుంది, జౌద్ధంలో ధ్యాన మార్గానికిగూడా కొంత ప్రాధాన్యమయిచ్చారు. చైనా దేశంలో టావో, జౌద్ధమతాలకు సంబంధించిన పెక్కురు తాత్త్వికుల ప్రసిద్ధ ప్రవచనాలు వెలసినై.

(3) జూడామతము

దైవసందేశం ప్రవక్తలద్వారా వచ్చిందని హీబ్రూ జాతివారి నమ్మిక. మతగ్రంథాలలోని ఉపదేశంయొక్క యాథార్థ్యము అనుభవంలో వ్యక్తమౌతుంది. శిఖరాగ్రం నుండి మోసెస్, గుహాంతరంగం నుండి ఎలిజా భగవంతుని దర్శించారనేది ఇందుకు నిదర్శనంగా చెప్పతారు. ఒకదుబ్బులో అగ్నిజ్వాలలోనున్న దేవదూతదర్శనం అయింది మోసెస్ కు. మోసెస్ తదేకదృష్టితో చూచాడు. అంతమంటలో కాలినా, దుబ్బు దుబ్బుగానే వుంది. మోసెస్ ప్రక్కకుతిరిగి ఆచిత్రానికి కారణం అరయచూచాడు. దేవదూత అక్కడి నుండియే అంటాడు మోసెస్ తో - “అలాగేవుండు. దగ్గరకు రాబోకు. పాదరక్షలు వదిలివేయి. ఈస్థలం పరమ పవిత్ర మైనది” - అని. ఆ మాటలువిని మోసెస్ తలవాలూడు; దేవదూతను చూడడానికే కంపించాడు - అంటూ ఎగ్జోడస్ అనే గ్రంథంలో అభివర్ణితమైనది. ఐసయ్య పొందిన దేవ సందర్శనంలో భగవంతుని సమస్తగుణరూప పరిపూర్ణత్వం వర్ణితమైనది. గీతలోచెప్పిన విశ్వరూపానికి, దీనికి పోలిక కన్పిస్తుంది - అర్జునునకు విశ్వరూపమున సచ రాచర మైన సర్వజగత్తు, దేవతలు, భూత విశేషసంఘము, బ్రహ్మ, ఋష్యాదులు కన్పించిరి. అనేకముఖనేత్ర బాహూరుపాదోదర

దంష్ట్రాకరాశములుగల దేహముతో భూమ్యాకాశముల మధ్య సమస్తము నాక్రమించిన దివ్య తేజోరూపమది - అనికదా గీతలోని విశ్వరూప సందర్శనయోగములో చెప్పబడినది. అవిచ్ఛిన్నంగా భగవంతుని తేజోరూపాన్ని సువ్యక్తం చేసేదే ఈ విశ్వం.

“స్వర్గంలో నీవుతప్ప నాకింకెవ్వరున్నాడు ప్రభూ! ఈ లోకంలో నిన్నుతప్ప నేనింకెవ్వరిని అభిలషిస్తాను ప్రభూ! ప్రభూ! నిన్ను నేను మనసారా ప్రేమించి, అనంతమైన భక్తితో అంజలిస్తున్నాను. కాబట్టియే, నీకరుణామృతాన్ని నేను ఆస్వాదిస్తున్నాను” - అంటూన్న భక్తిగీతంలో భగవంతునికై మానవుడు - భక్తుడు - చూపే తనివితీరని తృప్తి వెల్లడౌతూన్నది.

యూదుల ఆధ్యాత్మిక తత్వాన్ని ముఖ్యంగా వారి మతగ్రంథమైన జోహార్ వెల్లడిస్తూంది. జగత్తు అంతా భగవత్ స్వరూపమే అంటారు. భగవంతుడు నిరాకారుడు, నిర్గుణుడు. అతడు ఇలాంటివాడు అని చెప్పడానికి నీలులేదు. జగత్తు దశగుణాలతో భగవంతుని సంబంధంపొందుతుంది. అందులో మొదటిది, ప్రధానమైనది భగవంతుని ఆటమ సంకల్పం. అందు అనంతము, బహుముఖమునైన సృష్టి నిర్మాణక్రమం వుంటుంది. రెండవది విజ్ఞానం; మూడవది జ్ఞానం. వాటికి అన్యోన్య సంబంధం వుంటుంది. విజ్ఞానం పుంలింగంగా తండ్రిభావం పొందుతుంది. దీని క్రియా శాలిత్వంవల్ల సమస్తవస్తువులకు స్వరూపాదీకములు యిస్తుంది. జ్ఞానం స్త్రీలింగంగా తల్లిభావం పొందుతుంది. వీటి కలయికవల్ల కల్గి సుతభావం పొందేది హేతువు.

ఇది మాతృపితృభావాలు రెండింటికి ప్రతిబింబం. కారుణ్యం, న్యాయం, సౌందర్యం, విజయం, ప్రకాశం, స్థాపన, ఆధిపత్యం తక్కిన గుణసప్తకం. జోహార్ భగవత్ ప్రార్థనకుగల పాటవాన్ని - భౌతిక ప్రపంచంలోగూడా వలసిన మార్పులు కల్పించగల శక్తిని - ఉద్ఘాటిస్తుంది. యూదులు మధ్యయుగీన తాత్త్వికవేత్తలలో మెయిమోనైడ్స్, బర్మాక్స్పిన్సోజాల రచనలు ప్రసిద్ధములు. స్పిన్సోజా రచన ఎథిక్స్ మతనైస్తికులకు చాల ప్రధానమైనది.

(4) గ్రీకు మతము

ప్రాచీన గ్రీకుమతంలోనున్న 'సోమరిక్, మిస్త్రిక్' వాద తరంగిణులు రెండూ తత్త్వవిశారదులైన ప్లేటో, ప్లాటినస్ సిద్ధాంతాలలో కలిసిపోయి ఏకముఖంగా ప్రవహించినై. ప్లేటో సిద్ధాంతం ప్రకారం భగవంతుని సారూప్యం పొందడమే జీవిత పరమావధి. నిజమైన పవిత్రత అంటే భగవంతునితో సాహచర్యమే. సెయింట్ పాల్ కీర్తన గ్రంథంలో, నాల్గవ సువార్తలోని ఉపదేశ, దైవప్రసాదిక మత కర్మలలో ప్రాచీనగ్రీకు మతప్రభావం కొంత కనిపిస్తుంది. ప్రాచీన మతకర్మలు - ఉత్సవాలులోని కొన్ని విశేషాలను గాన్నిస్టిక్ తెగలవారు అనుసరించడంగూడా కనిపిస్తుంది.

ప్లాటినస్ (క్రీ. శ. 205-270) తన సిద్ధాంతం ఏమీ నూతనంకాదు అంటాడు. అనాదిగావున్న సిద్ధాంతమేయిది. అయితే యిప్పటివఱకు దీనిని వివరంగా బోధించినవారు లేరు. నిజానికి ప్రాచీన ప్రవక్తల సిద్ధాంతాలను వివరించడమే మా ఆశయం. ప్లేటో భావాలను బట్టియే ఈ విషయం

ఋజువౌతుంది. ప్రాచీన ప్రపక్తల భావాలకు, మా భావాలకు భేదంలేదు - అని అతని వివరణ. స్లాటిన్స్ నాల్గూసార్లు భగవద్దర్శనం పొందినట్లు చెప్తారు. నా ఆత్మ విశ్వాంతర్గతమైన దైవంలో ఐక్యముపొందనున్న ఈ అంతిమక్షణంలో నీ కోసం ఎదురుచూస్తున్నాను - అన్నది తన మిత్రుడు, వైద్యుడైన ఈస్టోకియన్ తో స్లాటిన్స్ అనిన చరమవాక్యం. అతని తాత్త్వికభావసారం అంతా ఈ చిన్నవాక్యంలో ఇమిడివున్నదనవచ్చును.

పరమసత్యం ఇంద్రియగోచర పదార్థాలకు, జీవితానికి అతీతంగా వుంటుంది. స్థితికి అతీతమై పరమజాగ్రదవస్థలో వుంటుంది. అది పరిపూర్ణత్వమే. సౌందర్యభావంకాదు, సౌందర్యమే. దైవత్వానికి, దేవుడికి భేదంచూపాడు స్లాటిన్స్. మనం ఆరాధించేదైవం భగవదా విష్ణురణమే, కాని భగవంతుడుకాదు. ఈ ఆవిష్కరణకు మూలాన్ని ఔలియ లేము. జ్ఞానానికి లక్ష్యం భగవంతుడు. మనసుకు లక్ష్యం సౌమనస్యం. ప్రేమకు, ఆనందానికి లక్ష్యం సౌందర్యం. డబ్ల్యు. ఆర్. ఇంగే పండితుని మాటలలో చెప్పాలంటే - పరమాత్మ ఉండాలి అనేది గతి తార్కికవాదం; పరమాత్మ ఇలా వుండకతప్పదనేది నైతికదృష్టి; పరమాత్మను తెలిసికొన గల్గినది ప్రేమధ్యాన తత్త్వదృష్టి. మన అంతరాంతరంలో పరమాత్మ వున్నందున మనం పరమాత్మను తెలిసికోగలము. ఇలా తెలిసికోగల్గేది ఆధ్యాత్మికోపాసనవల్లనే కాని, హేతువాదంద్వారా కాదు. అయితే, తరువాత దానిని హేతువాదన దృష్ట్యా వివరించవచ్చు. అంతర్జ్యోతి సాక్షాత్కరిస్తే ఆత్మకు సత్యానుభూతి కల్గిందనాలి. మనసార

అనించి, అప్పుచేసినప్పుడు ఆరాధించే భక్తునికి సాక్షాత్కారం చేసి దివ్యజీవనం ప్రసాదించే భగవంతునిగూర్చి మనకు విశ్వాసం తప్పదు. ఇలా పరంబ్రోహి సాక్షాత్కారం, సూర్యుని ఇంటి దీపిక సాహాయ్యంతోకాక అతని వెలుగు ద్వారానే సూచనలు - పరంబ్రోహిని పరంబ్రోహిమూలము ననే సూచన - ఆత్మోపాసనకు పరమలక్ష్యం. అద్వితీయమైన ఈ అనుభూతి - ఆనందము సులభసాధ్యంకాదు; నిరంతరమైన తత్త్వసాధనవలన మాత్రమే కలుగుతుంది. గ్రీకు తత్త్వశాస్త్ర పారంగతులు పార్సిరీ, అయాంబ్లికన్, ప్రాక్లస్ మొదలైనవారు ప్లాటినస్ సిద్ధాంతాల ననుసరించి ప్లేటో నవతత్త్వం (నియోప్లేటోనిజమ్) అన్న తాత్త్విక మార్గాన్ని ప్రచారానికి తెచ్చారు.

(5) జోరాస్ట్రీయన్ మతము

జోరాస్ట్రీయన్ మతస్తులు అల్పసంఖ్యాకులే - అయినా, జోరాస్టర్ బోధించిన వారిమతసిద్ధాంతాలు ప్రముఖంగా, విశ్వవ్యాప్తంగావున్నాయి. మానవజాతి పాపపంకిలంలో పడకుండా నముదరించడానికై భూదేవి ప్రార్థనాఫలితంగా జోరాస్టర్ జన్మించాడు అంటారు. తన ఆజ్ఞల నన్నిటినీ పాలించినవాడు జోరాస్టర్ ఒక్కడే అని ఆహూరా మజ్డా ప్రపంచం. ఆహూరా మజ్డాను గూర్చి జోరాస్టర్ తదేకధ్యానంలో వుండటం పితాచాధిపతి - ఆంగ్రోమిరూప - గమనించాడు. జోరాస్టర్ యొక్క నిష్ఠను చెడగొట్టి, బుద్ధిమంత్రించి పతిసంచేయాలి అని అతని వుద్దేశ్యం. ఆహూరా మజ్డాను గూర్చిన ఆలోచన - విశ్వాసం - విరమిస్తే జోరాస్టర్ కు

ప్రపంచాధిపత్యం యిస్తానంటాడు. ఈ దుష్ప్రయత్నం తెలిసికొన్నాడు జొరాస్టర్. ఆహూరామైర్య మనే ప్రసిద్ధ మంత్రోచ్ఛాటనం చేసాడు. అంతటితో పిశాచిపతి నిలువలేక పలాయనం చిత్తగించాడు - అని ప్రతీతి. ఈ కథ జొరాస్టర్ జరిపిన సత్య - ధర్మ - అన్వేషణలో అతనికి కల్గిన కష్టం, అసత్యాన్ని - అధర్మాన్ని నిగ్రహించడానికి అతడు ప్రదర్శించిన శక్తిప్రతిభలు వెల్లడిస్తూన్నది. ఈ ద్వైతం - ఈ నిరుద్ధ శక్తుల సంఘర్షణ - మానవుని ప్రకృతిలోనే వుంది. దుష్ట శక్తులు బాహ్యజగత్తులోగాక మానవునిలోనే వున్నాయి. అతనిలోని దుష్టశక్తులే అతని దురాలోచనలకు, దుష్ప్రయత్నాలకు ప్రేరేపణ కల్పిస్తవి. వాటికి లోబడినే అభివృద్ధి అంతరించి అతడు పతనమౌతాడు. స్వార్థం, ద్వేషం, అహంకారం, బాహ్యరూపాల బంధారాలనే పరమసత్యమని నమ్మే అజ్ఞానం - అనే ఈ దుష్టశక్తుల సమష్టిరూపమే సైతాన్. జొరాస్టర్ ఈ దుష్టశక్తులకు లోనుకాలేదు. సైతానును నిగ్రహించి జయించాడు. దీనినిబట్టి మానవుడు తనవిధికి తానే కారకుడౌతాడు అని స్పష్టమౌతుంది. దుష్టశక్తుల సమష్టిరూపాన్ని ప్రాచీననిబంధన గ్రంథంలో సైతాన్ అని పేర్కొన్నారు. జొరాస్ట్రీయనుల మతగ్రంథమైన జెండ్ అవెస్తాలో చెప్పబడిన ఆంగ్రోమిన్యాకు - ప్రాచీననిబంధన గ్రంథంలో చెప్పబడిన సైతాన్ కు ఎంతైనా పోలిక కనిపిస్తుంది.

సమస్తచరాచర ప్రపంచానికి అధినాథుడైన పరమేశ్వరుడు ఆహూరా మజ్డా. పురుషుడు, ప్రకృతి ఉద్భవించింది అతని నుండియే. అతడు పితృభావంలో కల్గిన దివ్యతేజోశత్రయం, మాతృభావంలో కల్గిన దివ్యతేజోశ

త్రయం కలిసి విరాజిల్లే నిత్యపరిపూర్ణమూర్తి. వీనిలో మొదటి తేజోంశము ఆషా. ఇది సృష్టి చిత్రణమును కల్పించిన భగవత్ సంకల్పాన్ని సూచిస్తుంది. సత్యానికి, ధర్మానికి చిహ్నం. రెండవది వోహుమనో - పరమేశ్వరుని ప్రేమను తెల్పుతుంది. మూడవది తూత్రమను పరమేశ్వర సృజనాత్మకశక్తి సూచకం. మాతృభావాత్మకమైన ప్రేమ, వివేచనలు తెలియజేసే ఆర్కాయితి నాల్గవది. ప్రతివ్యక్తికి ఆశయమైన ఆత్మాభివృద్ధిని సూచించే ఔర్వతాత్తమనేది ఐదవది. అమరత్వాన్ని బలాన్ని సూచించే అమరతాత్తమనే తేజోంశం ఆఱవది. ఈ ఆఱు భగవంతుని నిత్యసుందర రూపంలో కలిసివున్న తేజోంశములే కాని, ప్రత్యేకగుణాలు గాని భావాలుగాని కావు.

పరమేశ్వరునితో ఐక్యముపొందుటే పరమలక్ష్యం అంటాడు జొరాస్టర్. అందుకుచూర్గం ఆషా. దానివల్ల పరిశుద్ధాత్మ ప్రాప్తిస్తుంది. ప్రభూ! ఆషా ద్వారముననే నీ దర్శనం లభించి, నీ సాన్నిధ్యం సమకూరి నీలో పరిపూర్ణైక్యభావము ప్రాప్తించాలి. ప్రభూ! ఆషాయే ఏకైక సత్యమూర్గం; తక్కిన మార్గాలన్నీ మిథ్యయే - అని జొరాస్ట్రీయన్ మతారాధకుల మహితోక్తి.

జెండ్ అవెస్టాలో చెప్పబడిన ఆషా, వేదాలలో చెప్పబడిన ఋత్ పదాలు రెండూ ఒకేభావాన్ని వ్యక్తీకరిస్తున్నాయి. ఇండోఆర్యనులు, ఇరానియనులు చీలిపోవక ముందు ఇందలిభావం పూర్తిప్రచారం, అభివృద్ధి పొందింది.

ప్రకృతిలంతా నియమబద్ధంగా నడుస్తుంది. నియమబద్ధమైన సృష్టి చిత్రణ సూత్రాలు పరమేశ్వరి సంకల్పానుసారాలుగా రూపొందినై. ఆపామార్గాను జగత్తు తన లక్ష్యానికి పునోగ మిస్తుంది. ఆపామార్గపు పరమరహస్యం - విజ్ఞానం తెలిసికొని అనుపరించేవారు జ్ఞానులు. స్వప్రకాశులైన కారణంగా కాక, పరమేశ్వరునియందుగల భక్తిప్రపలు ఫలితంగా చేసే సత్కర్మలవల్లనే మనకు సౌఖ్యము, ఆనందము సంప్రాప్తమవుతుంది. స్వార్థరహితవర్తనలవల్ల మానవులు ఆత్మోన్నతిపొంది జగత్కళ్యాణానికి సహకరించగలుగుతారు.

జోరాస్ట్రీయన్ మతము భూదయను ప్రబోధిస్తుంది. కాబట్టియే, ఈ మతస్తులలో సదాచారపరులు ప్రతిమాంసంలో నాల్గోరోజులు (2, 12, 14, 21) మాంసాహారం వర్జిస్తారు. కొందఱు సంవత్సరంలో పదునొకడవ మాసముతా మాంసం ముట్టరు.

శనసిద్ధాంతాలను అనుసరించేవారికి పరమేశ్వరునిలో ఐక్యముపొందే శాశ్వతత్వం లభిస్తుంది అని జోరాస్ట్ర్ ప్రవచనం. జ్ఞానువులకు అతిథులచేప్పే రహస్యముంది. కల్పాంతం వఱకు ధర్మానికి అధర్మానికి సంఘర్షణ నుండినే వుంటుంది. కడకు ధర్మమే జయిస్తుంది; అధర్మం నశిస్తుంది. ధర్మం చ్యుతిలేక సర్వశక్తిమంతమై విశ్వవ్యాప్తిమై శాశ్వతమై వర్ధిల్లుతుంది. ప్రగతిశీలమైన ఈ ప్రపంచం సముద్ధరింపబడి పునరుజ్జీవన వికాసం పొందుతుంది అని జోరాస్ట్ర్ ప్రబల విశ్వాసం.

ఆపా మార్గాన వర్తించి జగదభినేతయైన ఆపూరా మజ్డాను తెలిసికొనుటకు ప్రార్థన - ధ్యానములతో పరిశుద్ధ

మైన ఆత్మ, నిర్మలమైన వర్తన సంతరించుకోవాలి. గమ్యాన్ని చేరినప్పుడు శాంతి ఐక్యభావములు సిద్ధిస్తవి. అనిర్వచనీయమైన ఆత్మానందం కలుగుతుంది.

(6) బౌద్ధ మతము

క్రోత్తమార్గాన్ని కనిపెట్టాననిగాని, క్రొత్తమార్గం బోధించడం తనమతమనిగాని బుద్ధుడు అనలేదు. ప్రాచీనమైన మార్గం - పూర్వం జ్ఞానులు అనుసరించిన బాట తెలిసికొన్నాను; దానినే అనుసరిస్తాను - అంటాడు. సనాతన సంప్రదాయ ధర్మాన్నే యుగావసరోచితంగా సమన్వయించి అతడు నూతన దృక్పథంలో బోధించాడు. అతడు జ్ఞానోదయాన్ని - బోధిని - గూర్చి ప్రస్తావిస్తాడు. అది పరమ సత్యముతోడి స్రవ్యక్షు సంబంధ సంస్పర్శనము. అది వట్టి ఊహామాత్రవాదజ్ఞానంకాదు; పరమసత్యాన్వేషణలో - నిత్యవస్తుతత్వజ్ఞాన సముపార్జనలో కలిగే ఫలితం; కామాన్ని, జీవనతృప్తిను సమూలంగా త్రుంచివేసి ఉత్తమజ్ఞానం. అది పరిపూర్ణజ్ఞానజ్యోతి దర్శనమునకైన అచంచలధ్యాన నిష్ఠా ఫలితం.

ప్రవాహసదృశమైన ఈ ప్రపంచంలో ఆత్మ అనేది లేదు. మనము వెలిసికొను దృశ్యమాన ప్రపంచంలోని ప్రతి పదార్థము అనాత్మయే (అనత్తా). దేహము, ఇంద్రియ వ్యాపారము మొదలగునవి అన్నియు అశాశ్వతములే, దుఃఖహేతువులే. అవియున్నియు అనాత్మరూపములే. అయితే, దీని కంటటికి అతీతమై, జీవనతృప్త - దుఃఖము - కష్టములకు అతీతమై అఖండసత్యం వున్నది. దానిని పొందడానికి

బాహ్యకర్మలు ఏవీ సాధనాలుకావు. మానవుడు అజ్ఞాన భావంలో వుండి తన యధార్థస్వరూపాన్ని విస్మరిస్తాడు. దృగ్గోచర ప్రపంచానికి వెనుకనున్న పరమసత్యాన్ని వెలిసికొ డానికి అతడు యత్నించాలి; ధర్మదీక్షాపరత పొందాలి. ఆత్మమోక్షము నిరతిశయ సచ్చీలంమీద, నిరంతర సత్కర్మాచరణమీద ఆధారపడి వుంటుంది. అదిగో మానవునకు దివ్యజ్యోతి; సర్వ శరణ్యం.

ప్రజ్ఞ అనేది శూన్యభావాన్ని ప్రతిబింబించే దశకాయ. అది పురుషుడు - ప్రకృతి అనే భేదభావానికి అతీతమైన చైతన్యము. అది మాండుకోవనిషత్తులో చెప్పబడిన తురీయా వస్థ వంటిది. తురీయావస్థ ఏకత్వాన్ని గుర్తిస్తుంది. అట మనస్సుకు గోచరంకాదు. ఆత్మసాధనకు పూర్ణఫలమైన సర్వైక్య భావముయొక్క అనుభూతి అందు కలుగుతుంది.

జాడమత వాఙ్మయంలో ప్రవీత్యసముత్పాదవాదం కనిపిస్తుంది. కార్యం, కారణం - ఈ రెండింటికీగల గతితార్కిక సంబంధం ప్రపంచ పరిణామానికి మూలం. మనకు నిత్యం క్రొత్తదనం కనిపిస్తున్నా, అది కేవలం క్రొత్తదనంకాదు. నిరంతర పరిణామంలో అనంతమైన క్రమపద్ధతిగూడా యిమిడియున్నది. ఏదో క్రొత్తఘటన ఎప్పుడూ కలుగుతూ వుంటుంది; ఏదో ఒక ఘటన నశిస్తూ కాలగర్భంలో కలిసి పోతూ వుంటుంది. ఆద్యంతాలులేనిది ఈ నిరంతర పరిణామం; ప్రవాహ సదృశమైన ప్రపంచ ధర్మం.

బుద్ధుడు ప్రతిపాదించిన నిర్వాణం నైతికసూత్ర బద్ధమైనది. జీవనతృప్తి, ద్వేషము, అజ్ఞానము ఉపశాంతి పొందిన ఉత్తమదశయే నిర్వాణం. ఉపనిషత్తుల ధోరణిని.

కొంతవఱకు అనుసరించి తథాగతుడుగూడా కేవల మతకర్మల కలాపాన్ని గర్హిస్తాడు. అంతరంగ నైర్మల్యనియమాల ప్రాముఖ్యమును శాసిస్తాడు. బాహ్యడంబరత ప్రయోజనకరం కాదంటాడు. 'కావిగుడ్డలు కట్టినమాత్రాన కామద్వేషాలు తొలగిపోతవి అంటే, మరి పసిబిడ్డ పుట్టగానే అతనికి కాషాయాంబరాలు కట్టి అతడు రాగద్వేష రహితుడైనాడు అనవచ్చును కదా? అలా అంటే, అది నిజమాతుందా?' అని ప్రశ్నిస్తాడు. ఖచ్చితంగా 'కాదు' - అని సమాధానమిస్తాడు.

బుద్ధుని సిద్ధాంతాలలో ఉపనిషద్ధర్మాల ఛాయలు కొన్ని కన్పిస్తాయి. ప్రాచీన ధర్మాలను పెక్కింటిని అతడు వివరించి నియమబద్ధంగా నూతన దృక్పథంలో పునర్నిర్మాణం చేశాడు. ప్రపంచం అనిత్యమనియే బుద్ధుని సిద్ధాంతంగా ఉండగా, మనం కోరికలను వర్జించాలి అని అతని ప్రబోధం. జీవన తృప్తికి ఏలాంటి ప్రోత్సాహం కూడదంటాడు. సమిధలు లేకుంటే అగ్ని చల్లారిపోతుంది కదా? కామము - ద్వేషము - అవిద్యలనుండి విముక్తియే నిర్వాణం. నిర్వాణప్రాప్తివలన నశించేది తృప్తికాని జీవితం కాదనాలి. మహాజ్ఞాన ఫలితమైనట్టి - అనంతము, శాశ్వతము, అఖండ ప్రమోదభరితమునైనట్టి పావన చిత్తశాంతి సుఖదుఃఖాతీతమైన అనిర్వచనీయమైన దివ్యానందానుభూతి. స్వతంత్ర ధర్మజీవనమును, విచక్షణాన్వితమైన నిర్మలదృష్టిని, అచంచలమైన చిత్తశాంతిని బుద్ధుడు ప్రబోధిస్తాడు.

నిర్వాణం అనేదాన్ని బుద్ధుడు సమగ్రంగా నిర్వచించనంత మాత్రాన అది శూన్యమనిగాని, అయోగ్యమనిగాని అనరాదు. ఏ నిర్వచనకూ అందని పరమోత్తమపద మది.

‘ప్రపంచానికి ఆది యేది? అంతమేది? - ఈ సమగ్ర ప్రశ్నలు నిరుపయోగాలు; వాటిని కట్టిపెట్టండి; వాటినిగూర్చిన తర్జనభర్జనలవల్ల ముక్తిరాదు; మీధర్మాన్ని మీరు నిర్వర్తించండి,’ అంటాడు తథాగతుడు. అతడు తన ధర్మచక్ర ప్రవర్తనలో ఏ సిద్ధాంతమైనా - అందులోని సత్యాన్ని స్వయంగా అన్వేషించి తెలిసికొననిదే - ఆమోచకంగానీ, ప్రయోజనకరంగాని కాదు అంటాడు. అందుపలననే, అతడు తన పరినిర్వాణ సమయంలో ప్రియశిష్యుడైన అనుష్ఠానాచార్య అంటాడు: “తథాగతుడు మరణిస్తున్నాడు అనే విచారం కూడదునుమా. పుట్టినది ప్రతిదీ క్లిప్తకల్యుషం. ని ధర్మాన్ని నీవు సక్రమంగా నిర్వర్తించు. నేను తెల్పిన ధర్మాచేకాక ఇంకా తెలిసికోవలసిన ధర్మాలు ఎన్నోవున్నై. అవి అన్నీ మీరే తెలిసికోవాలి. మీకు మీరే మూర్ఖధర్మములు. సత్యాన్వేషణకు, ధర్మవిచారణకు - నిర్వహణకు ఇతరులమీద ఆధారపడరాదు” - అని.

బౌద్ధమతంలో మహాయానము, హీనయానము అను రెండు శాఖలు బయలుదేరినై. మహాయానమున క్షేత్రవాసనలు, క్షేత్రవాసనలు తొలగి గమ్యస్థానం చేరడానికి - తథాగతుని పదవి పొందడానికి - విశ్వాసప్రార్థనలు అవసరమనీ, అందుకు బుద్ధుని కరుణోపదేశాలు అవసరమనీ అంటారు. బౌద్ధములోని అన్ని శైఖలలో చిహ్నకాగ్రత సూత్రానికి ప్రాధాన్యంవుంది.

(7) క్రైస్తవ మతము

ఏసుక్రీస్తు జీవితం - స్వీయానుభవం - చేవుని గూర్చిన ప్రత్యక్షజ్ఞానానికి ప్రబలతార్కాణం. అతని ధర్మవర్తనం, భవ్య

ప్రపంచనాలు దైవాంశ సంభరితాలు. జెహూసలెముకు అతడు ప్రయాణించే సన్నాహంలో చూపిన సహనము, ప్రేమాదరములు తొణికిసలాడే నిగర్వభాషణము, ధర్మప్రబోధము అతని ఆత్మయొక్క పరమ పవిత్ర స్వరూపాన్ని వెల్లడిస్తూ న్నవి. అతడు శిష్యులతో అంటాడు: 'మీలో ఎవడు గొప్పవాడై యుండగోరునో అతడు మీ పరిచారకుడై వుండాలి. ఎవడు ముఖ్యుడై వుండగోరునో అతడు మీ దాసుడై వుండాలి. అదేరీతిగా మనుష్యకుమారుడు పరిచర్య చేయించుకోడానికి రాలేదు; పరిచర్య చేయడానికి, అనేకులకు ప్రతిగా విమోచన క్రయధనంగా తన ప్రాణాన్ని యివ్వడానికి వచ్చాడు' - అని.

సుప్రసిద్ధుడగు సెయింట్ జాన్ ను గూర్చి ఏసుక్రీస్తు ఇలా అంటాడు: 'అతడు మానవలోకంలో అందఱికంటె మిక్కిలి గొప్పవాడు; ప్రతిభావ్యుత్పత్తులుగలవాడు. అయినా, దేవుని రాజ్యంలోని పరిశుద్ధులలో మిక్కిలి తక్కువవాడు గూడా మనుష్యలోకంలోని మిక్కిలి గొప్పవానికంటె అధికుడే.' ఇలా అనడంలో అతనిభావం, దేవునిగూర్చి బహుళంగా భాషించే వానికంటెగూడా అల్ప పవిత్రతతో పరమ సత్యాన్ని గూర్చిన ప్రత్యక్షానుభూతి పొందినవాడే ముఖ్యుడు - అని. విషయజ్ఞానావధులను మించి, అంత శుద్ధితో అంతరంగ ప్రపంచాన్ని ప్రవేశించి పారమార్థిక సత్యాన్ని తెలిసికోవాలి. ఇదే ధర్మతత్త్వసారం.

మానవుని అంతరంగంలో మార్పురావాలి అని ఏసు బోధిస్తాడు. స్వర్గరాజ్యమనేది ఈ బాహ్య ప్రపంచానికి భిన్నమై ఎక్కడో మరోచోట వున్న స్థలంకాదు. అది ఒక

ప్రత్యేకమైన - అనిర్వచనీయమైన మానసిక స్థితి. దానిని ఇచ్చటనే - ఈ లోకంలోనే - ప్రత్యక్షంగా సాధించవచ్చు. వ్యావహారిక జగద్ధర్మాలకు అతీతమైన అంతరంగ పరిణామం - ఆత్మోన్నతి కల్గాలి. అదే మానవుని పరిపూర్ణమైన, యాథార్థమైన పరిణామం. అంతటి చిత్తత్వసాధన వల్లనే గాని స్వర్గరాజ్యప్రాప్తి వుండదు. జాహ్నవస్తు ప్రపంచ పరితాపానుతాపాలలో, ఇంద్రియ వ్యాపారాలలో మగ్నం కాక అజ్ఞానమనే నిద్రలోనుండి మేల్కొని, పసిపిల్లల నిష్కల్మష చిత్తంతో స్వర్గరాజ్యం సాధించాలి. - ఏసుక్రీస్తును ముట్టవలెనని కొందఱు చిన్నపిల్లలను అతనిదగ్గఱకు తీసికొని వస్తారు. శిష్యులు వారిని వారిస్తారు. వారితో అంటాడు ఏసు : “ దేవుని రాజ్యం ఇలాంటివారిదే సుమా. పసిపిల్లవలె దేవునిరాజ్యం అంగీకరింపనివాడు అందు ప్రవేశించలేడు ” - అని. క్రోధద్వేషాసూయాదికాలతో తప్తమై నశించే మానవుడు వాటినుండి విముక్తుడై ఆధ్యాత్మిక పునరుజ్జీవనం పొందాలి. అప్పుడుగాని దేవునిరాజ్యం చేరడానికి అర్హత పొందడు. రాగద్వేషాదికమైన సామాన్య అల్పప్రకృతి విసర్జించి, ఆత్మనిగ్రహంతో స్వర్గరాజ్య సంపాదనకు ఉన్నత పదము పొందాలి.

దేవునిరాజ్యం పొందడానికి కావలసింది భౌతిక పునర్జన్మ కాదు, ఆధ్యాత్మిక పునర్జన్మ. విషయవాంఛలకు దూరమైన ఉత్తమ ఆధ్యాత్మిక సూత్రమది. అందుకే అంటాడు సెయింట్ పాల్ : “ దైవచోదిత ధర్మాలను ఆత్మతో పాలిస్తాను. అధర్మాలను అనుసరించేది దేహం మాత్రమే.

అంతరంగప్రపంచంలో నాకు అనువైనదీ, అనుష్ఠేయమైనదీ, ఆనందదాయకమైనదీ దైవాజ్ఞయే” - అని.

ప్రాపంచిక విషయాలు, రాగద్వేషాల నుండి విముక్తి పొందినవాడు ఉత్తమపదవి పొందుతాడు. కాబట్టియే, బైబిల్ లో అంటాడు: “విశ్రాంతిదినము మనుష్యులకొఱకే నియమితమైనది; కాని, మనుష్యులు విశ్రాంతిదినము కొఱకు నియమితులు కాలేదు. అందువల్ల మనుష్యకుమారుడు విశ్రాంతి దినమునకుగూడ ప్రభువై వున్నాడు” - అని.

మతరహస్యం - పరమార్థం - ప్రవక్త చే శిష్యులకు బోధింపబడుతుంది. జ్ఞానమూర్తియైన ఏసుక్రీస్తు పాత్రతలేని దారినబోయే దానయ్యల కందఱకూ జ్ఞానబోధచేయ నిచ్చుగించలేదు. కావుననే అతడంటాడు: “పరిశుద్ధమైన వస్తువులను కుక్కలకు పెట్టరాదు. ముత్యములను పండులకు వేయరాదు. కానిచో అవి వాటిని కాళ్లతో త్రొక్కి మీమీద పడి మిమ్ములను చీల్చివేయును” - అని.

ఇంద్రియనిగ్రహముతో, ధ్యాన ప్రార్థనాదికములతో ఆత్మపునరుద్ధరణమే నిజమైన మతము. ఈ సాధనలో ఏసుక్రీస్తు ముప్పదేడులు ప్రశాంతత నెఱపాడు. అట్లే యెడారిలో మరి నలుబది దినాలు గడిపాడు. అతడు మనుష్య కుమారుడే కాదు, దేవునిబిడ్డకూడా. కాబట్టియే, భౌతిక విషయాలు, ఆధ్యాత్మిక విషయాలుగూడా తెలిసికోగలిగాడు. మానవమాత్రుడుగా తుదిక్షణం వఱకు గూడా బహు వ్యామోహాలకు గుఱిచేయబడ్డాడు. అందువలననే, శిలువ మీది కెక్కినపుడు - “ఓ నాప్రభూ! నన్నెందుకు పరిత్యజిం

చావు?" (వలీవలీలామా నబత్తాసి) అంటూ తన మానసిక వ్యధను, ఆవేదనను పెద్దపెట్టిన వెళ్లబోశాడు.

మానసిక సంఘర్షణలను, సంశయాలను, వ్యూహాలను అధఃకరించి. జయించిన నిష్కర్షాసముత్తమ పుణ్యస్థల మానవలోకానికి ఆదర్శప్రాయము. అత్యధిక శ్రేష్ఠతలకు, సంక్షోభానికి లోనైగాని తడు స్వర్గలోకానాలు ఎక్కడ లేక పోయినాడు.

దేవదూతయగు పుణ్యస్థల అనంతరం అనేక ఎన్నడో రెండువేల ఏండ్లక్రితం జరిగిన కేవల చరిత్రాంశం అనుకొన రాదు. గమ్యస్థానానికి చేరువలసిన ప్రతిమానపుని ధర్మశ్రీవన మార్గంలో లభ్యమయ్యే పవిత్రాంశము. శాపునసే, మిస్టర్ ఎక్ హార్ట్ పండితుడంటాడు: "మానవుని ఆత్మలో భగవంతుని ఆవిర్భావపక్షేనాటకే నుతానికి సరమోక్ష్య"మని.

(8) ఇస్లామ్ : నూఫీ మతము

ఇస్లాము మతమును అనుసరించేవారు ముస్లిములు. ముస్లిము లనగా భక్తులు. స్యాస్వరూపుడగు దేవుడు - అల్లా - సర్వజగతికి అధినాథుడని నమ్మి, అతనిని ధ్యానించి, అతనికై తమ సర్వస్వమును అర్పించుచేయునీతిమతిము. కురాన్ వీరి పవిత్రగ్రంథము. దేవుడొక్కడే; మహమ్మద్ ప్రవక్త - అని వీరి సమ్మతము. ఏ కేశ్వరోపాసకుడు ప్రబోధించే ఇస్లాముకు త్రిమూర్తిత్వాన్ని నమ్మే వైస్తనం కొంత విరుద్ధంగా కన్పిస్తుంది. అందువలననే కురాన్ ప్రవచిస్తూన్నది: "దేవునితో ఇతర దేవములను చేర్చువారికి దేవుడు నందనవనంలో, పోటీయాడు, వారిని అగ్నిలో

పడవేయును. దేవుడు త్రిమూర్తులలో నొకడనువారు దేవ
దూతలు. దేవుణ్ణొక్కడే. ఇంకొక దేవుడులేడు” - అని.
త్రిమూర్తిర్వరహస్యం మానవావతార మెత్తడం అనే
విషయాలు ఏకేశ్వరత్వానికి భిన్నంగా వున్నై. నిజానికి
క్రైస్తవులు సమానత్వంగల దేవులు ముగ్గురున్నారంటూ
ఏసుక్రీస్తును బేసునిబిడ్డగా పరిగణిస్తారు. ‘ఏది ఉదయిస్తుందో
అది అస్తమిస్తుంది; ఏది పుట్టుతుందో అది గిట్టుతుంది;
ఏది హస్తీతిమిళింపజూతుందో అది నశిస్తుంది’ - అంటాడు
మహ్మద్ ప్రవక్త. కావుననే అతడు మానవులను,
విగ్రహాలను, గ్రహాలను ఆరాధించగూడదంటాడు. మహ్మద్
దృష్టిలో దేవుడు అనంతం, నిరాకారుడు, శాశ్వతుడు.
దేవుణ్ణొక్కడే; అతనినుండి స్వతంత్రంగా వుండునదేదియు
లేదు. అతడు పుట్టినవాడుకాదు. అతనికి పుట్టినవారు
ఎవ్వరునులేరు. అతడు అనదృశ్యుడు; నిరుపముడు - అని
కురాన్ ప్రవచిస్తుంది. మన ఆత్మ దేవుని ఆవాసము.
మన నైతిక, ధార్మిక, జ్ఞానసంపదకు అతడే కారణము.
చరాచర వస్తుసంతతికి, కాలగతికి అతీతమైన పరమసత్యమే
దేవుడు. స్వర్గమర్త్యములకు, పదంతరాళమునకు అతడే
అధిపతి. అతడు సర్వాంతర్యామి, సర్వశ్రోత, సర్వజ్ఞుడు -
అని మహమ్మద్ ప్రబోధం. మహమ్మద్, అతని అనుచరులు
ఏకేశ్వరవాదులు. క్రైస్తవ బేవాలయాలలోని ఆడంబరాలు
అన్నీ చూస్తే క్రైస్తవులకు ఏకేశ్వరభావం లేనవిపిస్తుంది -
అని ఏరంగారు. తమ గురువులను, సన్యాసులను, భగవం
తునితో సమానముగ - తమ ప్రభువులుగ - గణిస్తూన్న
క్రైస్తవమతాచారాన్ని మహమ్మద్ గర్హిస్తాడు. “ఏకేశ్వరునే

ఆరాధించండి అని చెప్పినా, తమగురువులను, యతీశ్వరులను, మేరీకుమారుడైన మెసయాను వారు దేవునితోగూడా ప్రభువులుగా పరిగణిస్తారు; దేవుడు ఒక్కడే; అతనితో ఇతరులను చేర్చుట దేవునిజ్యోతిని నోటితో ఆర్పివేయ జూచుటయే” - అంటుంది కురాన్, ఏకేశ్వరత్వానికి ప్రతి వాదనగల క్రైస్తవాన్ని ఉద్దేశించి.

వేదాంతవిదుల అభిప్రాయంలో ఏది ఎలావున్నా, ప్రాచీన సంప్రదాయ మతంలో మహమ్మద్ మహాద్రష్ట, మహాద్రష్ట ప్రవచనం కురాన్. సూఫీ మతస్తులు మహమ్మదను తమ మతస్థాపనాచార్యునిగా పరిగణిస్తారు. భగవంతుని ప్రత్యక్ష అనుభూతికి ప్రాధాన్యం యిస్తారు. సూఫీలు ఏకాంతవాసులు. వారు జనసమ్మర్దములేని దూరప్రదేశాలలో ప్రత్యేకం నివాసం ఏర్పరచుకొంటారు. తమకు భక్తి ప్రణతులు చెల్లించడానికి వచ్చేవారు ఇచ్చే దాసధర్మాలతో తమ పోషణ చేసికొంటారు. విశ్వానికంతటికీ ఒకే సరమ సత్యం వున్నది; దాని గుణాలద్వారా, పేళ్లద్వారా దానిని అన్వేషించాలి అంటారు. అనిర్వచనీయము, అప్రమేయము నైన పరమాత్మ స్వరూపానికి గుణ నామాలు లేవు. ప్రత్యక్షా వస్థలో గుణ నామ రూపాదికాలు కల్పిస్తారు.

సూఫీలు పరమాత్మను జీవీ అంటారు. సోపాన త్రయంలో దైవత్వం ప్రపంచస్వరూపంలో విశదమౌతుంది. “పరమాత్మయొక్క ఆవిష్కరణమే ఈ విశాలజగతి. కాబట్టియే, మన మనుగడకు దేవుడు ఎంత అవుసరమో, తన స్వరూప ప్రకటనకు అతనికి మనంగూడా అంత అవుసరమే” - అని ఇవాన్ అల్ అరబీ అంటాడు.

పరమాత్మ తేజోంశమే మానవుని దేహంలో బంధింపబడిన ఆత్మ. దేహబంధంనుండి విముక్తిపొందితే ఆత్మ తన అసలుచోటికి చేరుతుంది. దృశ్యమాన ప్రపంచం పరమాత్మయొక్క కొన్ని ప్రతిభాంశాలరూపం; మానవు డన్ననో పరమాత్మయొక్క సమస్త ప్రతిభాంశాల సూక్ష్మ సంపుటీకరణం. పరిపూర్ణ మానవునిలో మానవాంశ, దైవాంశ ఐక్యము పొందుతవి. సృష్టికది హేతువు.

సూఫీ సిద్ధాంత బీజాలు కొన్ని కురాన్ లో కన్పిస్తవి. పగమసత్యమైన అల్లా తప్ప తక్కినదంతా నశించేదే. మర్త్య లోకంలో అందఱూ గతిస్తారు. దయాదాక్షిణ్యమూర్తి, మహనీయుడునైన భగవంతుడొక్కడే శాశ్వతుడు. విశాల జగతిలో ఎచట చూచినా అల్లా కన్పించకపోడు. అతడు విశ్వ వ్యాపకుడు. మానవాతీతుడై, సర్వశక్తిమంతుడై యున్న అల్లా ప్రతిభాప్రభావం సమస్త జీవకోటిలో ద్యోతకమాతూన్నది. అహం వదలి పొందే పరవశతలో పరమాత్మ సాక్షాత్కారం సంప్రాప్తమౌతుంది. రాగద్వేషరహితమైన పరిపూర్ణ పరిశుద్ధ చిత్తైకాగ్రత ఇందుకుమార్గం. నిర్వాణం పొందడానికి బుద్ధు డుపదేశించిన మార్గం దీనిని పోలివుందనవచ్చు. సూఫీలు అంతరంగప్రపంచంలో ధ్యాననిష్ఠద్వారా పరమాత్మను తెలిసికోవాలి అంటారు.

సూఫీలలో సుప్రసిద్ధుడైన ఆల్ హల్లాజ్. తఫ్రీద్ అనే పేరిట ఆత్మజ్ఞాన-అనుభూతులను ప్రస్తావిస్తాడు. ఇతర వ్యామోహాలను అన్నిటిని వదలితేగాని ఆత్మను తెలిసికొనలేము. ఆత్మ ఆనందావధినుండి వేతైనదశను, ఆత్మను భగవంతుడు తనలో ఐక్యంచేసికొనేదశను అతడు

వివరిస్తాడు. శ్రమక్షేత్రాలు అంటే పాపానికి భయంలేదు. ఆత్మ దైవత్వం పొందడానికి అవియే సాధనాలు అంటాడు. 'అహమ్ బ్రహ్మస్మి' - నేనే పరబ్రహ్మ - అన్న ఉపనిషత్వాద్యం 'నేనే సత్యమును' అన్న ఆల్ ఫిల్లజ్ మూక్షలో ప్రతిధ్వను లీనుతున్నది. సూఫీలు ఈ సత్యాన్ని హృద్వ్యాప్తి ప్రసంగ పశమునకంటె ఎక్కువగా స్వానుభవంకంటె తెలిస్తారు. ఇస్లామ్ మతాన్ని వారు ఇలా వ్యాఖ్యానించడం సరికొద్దైతే తత్వం, హిందూ - బౌద్ధతత్వాల ప్రభావం కొంతవరకు కారణమై వుండవచ్చును.

ధర్మానువర్తనం సూఫీల మతానుష్ఠానంలో భాగం. గాహ్య - అంతర - వర్తనలద్వారా దైవాన్ని (ప్రవేశించాలి). సత్యమే ధర్మము. దేవుని చేరగల్గితే అతని బీజులలో మునిగి పోతాము. ఇలా భగవంతుని సన్నిధికిచేరి ఐక్యము సొంద గల్గిన ఉత్తమస్థితిలో, ఈ లోకంలోగూడ మనం ధర్మ నిర్వహణకు పూనుకోగలుగతాము.

(9) అధునాతన దృష్టి

ఆధ్యాత్మిక తత్త్వానుష్ఠానపథాలు - చిరజీవితములు వివిధదేశాలలో వున్నారు. వారి భావతరంగిణులునుగూడ గమనిద్దాము. తత్త్వపేర్ల యస్థ. హిందూ, బౌద్ధ, ఐశ్వరీయ, డింకాడు: ఈ నాటి సందేహాశ్శోని నిశ్చరపాద ప్రభులజనంబు రెపరెపకు మనప్రాచీనాధిక తత్త్వం ఒకప్రక్క, సర్వ సామాన్యమైన శుద్ధ భౌతికవాదం మరొకప్రక్క. విశాఖిక తొలివేమో! అని. నిజానికి మతానుష్ఠానంలో చిక్కే మహనీయతకు మించిన సత్యంలేదు. గాహ్యప్రకృతిని బట్టియు

నిషయనిర్ణయం చేయడం నేలవిడచి సాముచేయడం వంటిదే అవుతుంది. ఆత్మచైతన్యంతో అభిలషించే పరమసత్యంకంటే ప్రబలమైనదానిని కోరేవాడు ఏమియు తెలియనివాడే అనాలి - అని. ఆత్మ - అనాత్మలభేద విచారణాదికం కంటెను, ఇతర అనుభవాలు అన్నిటికంటెను అతనికి సత్యమే తొల్లిటి అనుభవం. నిజానికి ఆత్మ - అనాత్మలభేదం అనుభవాల సమీకరణవల్లగాని తెలియదు. సత్యానుభూతి వలననే తృప్తి బహుళము, భవ్యము.

బెర్క్లె సనే పండితుడు ఆత్మ పరమేశ్వరునిలో ఐక్యము పొందే నిషయాన్ని అభివర్ణిస్తాడు : ఆత్మకు అనిష్టచనియమైన సాక్షాత్కారం ప్రాప్తిస్తుంది. అందులేని ఆనందం, పరవశత్వం పరిభ్రమిస్తుంది. పరమేశ్వరునిలో ఆత్మ ఐక్యభాగ్యమాతుంది. అంతటితో అజ్ఞానం అస్తమిస్తుంది ; సమస్యలు చక్కబడతై ; తమస్సు విచ్చిపోతుంది ; సమస్తము దివ్యజ్ఞానరాజితమౌతుంది. అత్యానికి, అక్షణానికి మధ్యనున్న దూరం నూసిపోతుంది. ఆరాధకునకు, ఆరాధ్యునకు మధ్యనున్న అంతరంగ అంతరంగం ఉండిపోతుంది. చిదానందం చిందులు ప్రోక్కుతుంది. అలాగే దనలో - అనుభూతిలో ఆత్మకు పరమేశ్వరునిలో ఐక్యము సిద్ధిస్తుంది - అని. ప్రాపంచికాలైన శ్రమస్థాయి, ధైర్యం, జీవితంలోని భయాంగోళనలు అంతలో నునకు తెలియకుండానే మునిగిపోయిపోయాయి. పిడివాదంగా మారే ఆస్తిక - నాస్తిక చర్చిభయభంగం పూర్తయిపోతుంది. మతం నిర్వీర్యం కాకుండా పుండాలి అంటే చారిత్రికసత్యాలు, సాంప్రదాయాలు ముఖ్యమనుకోకుండా పరమేశ్వరాయత్తంగా ఆత్మను ప్రబోధించాలి. ఈ నూతన దృక్పథం - ఈ నవ్య

భావలత - ప్రపంచమందంతటా అన్నిమతాలలో న నలు సాగుతున్నది.

యథార్థమతం అంటే మనం బాహ్యప్రపంచంలో గురువులనుండి, గ్రంథాలనుండి, తెలిసికొనేటకాదు; అది మానవుని అంతరంగ ప్రపంచంలో కలిగే చైతన్యం; ఆత్మ దైవోపలబ్ధికిచేసే సాధన. ఈ దృక్పథాన్ని అనుసరించినవారే ద్రష్టలు. ఇలాంటి మహనీయులు ఏజాతివారైనా, ఏదేశంలో వున్నా - వారందరూ ఒకే సంఘానికి - వర్గానికి - కుటుంబానికి చెందినవారని చెప్పాలి. ఆ కుటుంబంలోనికి నేల నాలుగు చెఱగులనుండి ఎంతమందియైనా, ఎప్పుడైనావచ్చి చేరవచ్చును. వారు ఈ లోకంలోనే మానవునకు లభ్యంకాగల పరమోత్తమ పదం పొందవచ్చును. వారికి సంకుచితదృష్టి నుండనేవుండదు. వారిజీవితాలు నిత్య సత్య ధర్మబద్ధములై, విశ్వజగతికి ప్రేమాదరపాయసాన్ని ఆమెతలు పెట్టుకొంటున్నాయి.

6

మతములలోని సత్యము - సంకేతపద్ధతి

(1) ఆధిభౌతిక సిద్ధాంతము

ఆధ్యాత్మిక తత్త్వం విషయంలో వివిధ మతములలోని ద్రష్టల అనుభవాలలో ఒకవిధమైన పోలిక కనిపిస్తున్నది. దేశభేదాలుగాని, జాతిభేదాలుగాని అందుకు ఏమీ అభ్యంతర కరములు కావు. ప్రత్యక్ష ఆత్మానుభవం ఒక విశిష్టమానసికా వస్థ. అనుభవాన్నిబట్టి ఏర్పడే జడాత్మకభావంతో దానికి

నిమిత్తంలేదు. ఆత్మానుభవంయొక్క యాథార్థ్యం, దానినుండి కలిగే జడాత్మకభావంయొక్క సత్యాసత్యాలపై ఆధారపడదు. అయినా, అనుభవానికి తెలిసికోవలసిన ఒక ప్రత్యేక ప్రాధాన్యం వుంది. దానిలో ప్రపంచం, ఆత్మ, పరమాత్మల స్వభావాన్నిగూర్చిన, పరమాత్మతో ఐక్యము పొందే మార్గాన్నిగూర్చిన జడాత్మకభావం ఇమిడి వుంటుంది. ఈ విషయాన్ని వ్యక్తీకరించే పద్ధతులలో భేదాలు వుండవచ్చు. ఒకే మతానుయాయులలోగూడా ఈ పద్ధతుల వ్యత్యాసం వుండటం కద్దు. అయినా, మొత్తంమీద హైందవ - బౌద్ధమత ప్రబోధకులలో, సాక్రటిస్, ప్లేటో, అరిస్టాటిల్, ప్లాటినస్ మొదలైన గ్రీకు మత తాత్త్వికులలో, క్రైస్తవ మతాచార్యులలో, సూఫీలలో ఈ విషయంలో ఒక విశిష్టమైన పోలిక కనిపిస్తుంది.

పెక్కురు ద్రష్టలు ప్రశాంతధ్యానార్చనలతో సంతుష్టులౌతారు. వాదోపవాదాలకుగాని, ప్రబోధాలకు గాని పూనుకోరు. వారు పరమాత్మను వాక్యాడంబరం లేకుండానే వర్ణిస్తారు. శాంతియే ఆత్మ - 'శాంతోయమ్ ఆత్మా' - అంటాడు బ్రహ్మవేత్తయైన శాహ్వడు బ్రహ్మ స్వరూపం ఎట్టిదో తనకు చెప్పుమని అడిగిన శిష్యుడు వామ్మ-లితో. సెయింట్ ఆగస్టిన్ ఇలాంటి భావాన్నే వెల్లడిస్తాడు : "పరమాత్మ వాచామగోచరుడు అనికూడా అనరాదు. అలా అనినాగూడా ఒకవిధమైన నిర్దిష్టభావం వెల్లడించినట్లే అవుతుంది. అది సుప్రశాంతి; శబ్ద రహితమైన శుద్ధశూన్యం" - అని. "నీవు లోపరహితంగా ఉండాలి అంటే భగవంతునిగూర్చి వాగాడంబరం

చూపకుమా” - అన్న ఎల్ హత్తే పండితుని వాక్యముతో ఇదేభావం వ్యక్తమౌచున్నది. బ్రహ్మస్వరూపం బుద్ధ్యతీతమైనది. అది అనుభవైక వేద్యమే.

మతానుష్ఠానంలో పారమార్థిక సత్తను గూర్చిన జ్ఞానమూ, భగవదస్వీక్షణ - రెండూ పున్నవి. అయితే, ఇవి రెండూ ఒకటానికొకటి భిన్నమైనవికావు. అద్వైత సిద్ధాంతశిరోమణి యైన శంకరుడు గూడా ఈ అద్వైతక విశ్వమును గూర్చి, ప్రత్యక్ష ప్రమాణాన్ని గూర్చి ప్రస్తావిస్తాడు. ప్రాతనిబంధన గ్రంథంలో, క్రొత్తనిబంధన గ్రంథంలో మూర్తిమత్వవచనాంశం కన్పిస్తుంది. అందుకొంత ప్రత్యక్ష ప్రమాణవిషయం పున్నా, స్థానం దన సమగ్ర పరబ్రహ్మయే పరమసత్యమని ఉద్ఘోషిస్తూన్నది.

(2) అదియే నీవు

(సత్త్వమసి)

పరమాత్మతో సంబంధం పున్నదీ, పరమాత్మయేమైపోగీ మానవుని ఆత్మలో ఏదో పున్నదనేమాట వివిధనుశాసన ద్రవ్యాల అందఱూ అంగీకరిస్తారు. అదియే ఆత్మకు అధివాసం. ఆత్మ పరమాత్మతో చేరే స్థానం. సమస్త జ్ఞానానికి - సౌందర్యానికి - సౌజన్యానికి - విశ్వోత్కృష్టతకు - సంచయోగానికి మూలము, ఆధారము. తన అంతరంగతరాలలో ఇదిగో చేరినదే కాబట్టి ఆత్మ పరమార్థసత్యాన్ని తెలిసికోగలడు. తాను తెలిసికొనేదానితో అనన్యత్వం పొందుతుంది. అదే నీవు అన్న భావం ఇదియే.

మానవుని అంతరప్రకృతి (అత్మ)కి - బాహ్యప్రకృతి లోని సత్యానికీ తఱుగని సంబంధ బాంధవ్యమున్నది. అసలు చరాచర ప్రపంచంలోని ఖనిజ-వృక్ష-జంతు-మానవ-ఆధ్యాత్మికాది వివిధ అంతస్తులలో అతని సంబంధం కన్పిస్తుంది. ఈ అన్ని అంతస్తులలో కన్పించే ప్రపంచయొక్క పరమ సూక్ష్మరూప మతడు; లేక, ప్రపంచం మానవుని స్థూల స్వరూపము అనవచ్చును. ప్రకృతిశక్తులన్నీ అతనిలో ప్రయుక్తమై వున్నవి. అతనిద్వారా ప్రకృతి సృజనాత్మక భావం ప్రవర్తించబడుతుంది. కాబట్టి, అతనిలో ఇమిడివున్న శక్తులను ఉపయోగించుకొని అతడు తనను, ఈ జగత్తును తగులితీ రూపొందించుకోవాలి.

ప్రత్యగాత్మ, పరమాత్మ ఒకటే అనవచ్చు. మానవుని గూఢానుభవమునందే సత్యస్వరూపము ఇమిడివుంది. ప్రతి మానవునిలో ఔవత్వ సిద్ధి పొందడానికి అవకాశంవుంది. తగిన కృషితో అది లభిస్తుంది. అత్మ పరమాత్మలో లీన పడుతుంది. ఈ జ్ఞానం కలిగితే మోక్షం కరతలామలకం అవుతుంది. అదియే నీనై వున్నావు - 'తత్త్వమసి' - అన్న ఉపనిషత్తుల సత్యసూక్తి; మానవులలో ప్రతివ్యక్తి బుద్ధుని - బోధనత్వని - పదవి పొందడానికి అవసరమైన శక్తి అతనిలోనే వున్నది - అన్న తథాగతుని ప్రవచనం; మానవుని ఆత్మయే జగత్ప్రభువుయొక్క దివ్యజ్యోతి అనిన జోరాస్త్రి యానుల సిద్ధాంతము; స్వర్గరాజ్యం మీలోనే వున్నదని తన అనుమానులకు చేసిన ఏనుక్రీస్తు బోధ; భగవంతుడు మనకు అత్యంత సన్నిహితుడు - కంఠధమనికంటే దగ్గటివాడు - అనిన మహమ్మద్ ప్రబోధ ఇదే భావాన్ని సూచిస్తున్నాయి. మానవుని

జీవిత పరమార్థం బాహ్యవస్తువులలోగాక మానవుని అంతరంగ ప్రపంచంలో, నిర్మలచిత్తంలో, అనుభూతిలో వున్నదని వీరి తాత్పర్యం.

(3) మతములలో సంకేత వాదం

భారతీయ తాత్త్వికుల దృష్టిలో శ్రుతులు - వేదాలు - వేఱు; స్మృతులు వేఱు. శ్రుతులు మానవుని తత్త్వజ్ఞానకు మాత్రమే సంబంధించినవి కావు. స్మృతులు సంప్రదాయాన్ని తెల్పుతవి. అవి సహేతుకవాఙ్మనాలతో మిళితమైనవి. ఆత్మయొక్క ప్రత్యక్షజ్ఞానాన్ని తెల్పునవి శ్రుతులు. వాటి ప్రవచనాలు వ్యక్తిగతంగాక విశ్వజనములు, దైవసంబంధములునై వుంటవి. అవి ప్రత్యక్షజ్ఞానాన్ని తెల్పుతవి. శాశ్వత సత్యాన్ని గూర్చిన అనుభవం వేఱు; దానిని గూర్చిన నట్టి జ్ఞానం వేఱు. వ్యక్తి అంతర్వీక్షణతో పరమసత్యాన్ని దర్శించుటతో దైవత్వం సంప్రాప్తిస్తుంది. అంతరంగంలో మానవుడు తానుకానిది వర్జించి పరమసత్యదర్శనం చేయాలి. కావుననే, అర్జునుడు ఆనాడు సత్యాన్ని దర్శించుటకు సాక్షుని దివ్యదృష్టి దయచేయుమని శ్రీ కృష్ణుని అర్థించాడు. తెలిసికొనేది, తెలిసికొనబడినది - ఆత్మ, పరమాత్మల ఏకత్వం సిద్ధిస్తుంది. ఇదియే వాస్తవమైన జ్ఞానము - మానవేశ్వరైశ్వర్యము.

అంతర్ముఖత్వాన్ని, ఆత్మదృష్టిని వికసింపజేసి పొందే ఈ దివ్యజ్ఞానము అనుమాన రహితమై, ఆత్మప్రకాశకమై, శాశ్వతమై వుంటుంది. అపరోక్షజ్ఞానం సంకేతాలద్వారా వస్తువుల వర్ణనలతో గూడి వుంటుంది. నిరాకారము, నిర్గుణము. నిరంజనమునైన పరబ్రహ్మమును వ్యావహారిక దృష్టితో

సంకేతములద్వారా తెలిసికొనడం జరుగుతుంది. పారమార్థిక దృష్టికి అది మొదటిమెట్టు; అంతియేకాని అది పరమ సత్యంకాదు. ఏరూపమున దేవుని ఉపాసించినచు ఫలిత మొకటియే కదా?

పారమార్థిక సత్త శాశ్వతమైనది. వేదాలనుగూర్చిన శాశ్వతత్వభావంలోని తాత్పర్యమిదియే. యూదులు మోసెస్ సంప్రదాయాలు నిరంతరములైనవి, నిరవధికములైనవి అనడంలోగూడా ఈ విజ్ఞానము అనంతమైనది అనియే భావము. గ్రీకులత్వజ్ఞుడు మెయిమోనెడ్స్ తోరా పరిపూర్ణమైనది, శాశ్వతమైనది, అందు దేనినైనచేర్చుటకుగాని, దాని నుండి ఏమియైన తీసివేయుటకుగాని ఏలు లేదంటాడు. పరమేశ్వరుడు అన్యథా ఆజ్ఞాపిస్తే తప్ప యుగయుగాంతం వఱకు - స్వర్గము, మర్త్యము పున్నంతకాలం - ఇది శాశ్వతమే అంటారు. మహ్మద్ ప్రవక్త వచనములు కురాన్ గా వెలసినవి. అవి అతడు ప్రభువుపేర ప్రకటించిన విషయములు; దేవదూత గేబ్రియల్ వలన తెలిసినవి. దేవదూత మహ్మద్ మనోనయన మునకు కన్పించినపుడెల్ల మహ్మద్ ఒక విధమైన మూర్చావస్థ పొందెడివాడు. దేవదూత దేవుని సందేశమును అతనినోట పలికించెడివాడు. ఆ సందేశముల సంపుటియే కురాన్; దయాదాక్షిణ్యమూర్తియగు అల్లా పేర వెలసినది. ఇట్టి పవిత్రగ్రంథముల భౌతిక స్వరూపములు గాక అవితెల్పు సందేశములు శాశ్వతములు, జ్ఞానసంబద్ధములునై యున్నవి.

మతములలోని సంకేతములద్వారా వివిధరీతులలో పారమార్థిక సత్యాన్వేషణం జరిగింది. మన అనుభవాన్ని ఒక రూపంలో - ఒక వర్ణన పద్ధతిలో కల్పనచేసికొంటాము.

అది యెఱుగనివారికి దానిభావాన్ని - అంతర్యాన్ని - వారికి పరిచితమైన మరోవస్తువుగా రూపకల్పనచేసి సరిస్తాము. సత్యసాధనమార్గాలలో ఇది వ్యావహారిక మార్గం; కాని, ఇదే సత్యంకాదు. నిజమైన మామము కేవలం స్వప్నంగాని, ఛాయగాని కాదు. అగాథమైన, అనంతమైన సమయానికి శ్రుతి ప్రకాశమది. వేదకాలమునాటి ఆర్యులు, జొరొక్కయిన మత్స్యులు అగ్నిని భగవత్స్వరూపంగా ఆరాధనచేసేవారు. పారిమార్థిక సత్యము యొక్క - "నితర దన్యతేజస్సును సూచిస్తుంది" జ్వాల. ఉపనిషత్తులు జ్యోతులకెల్ల జ్యోతి - "జ్యోతిషామ్ జ్యోతిః -" "సుతయః ఇట్టి అభివృద్ధినమే. బాహిమీ, విలియంలా మున్నగు తత్వజ్ఞులు దీనిని దన్యజ్యోతి అని పేర్కొన్నారు.

భగవంతునితో మంసపునకుగల సంబంధాన్ని చెప్పడంలో, సాధారణ మానవధర్మంగా, పిల్లలవ్వం ఆపాదిస్తారు. భగవంతుడు తండ్రి అంటూన్నా వేదాలు, ఉపనిషత్తులు. ఇదే విషయాన్ని ఏసుక్రీస్తు ప్రముఖంగా వ్యక్తీకరిస్తాడు: ఆలివ్ శిఖరం ప్రాంతంలో గెస్సేసేసే నద్ద తన ఆందోళిత చిత్తాన్ని వెల్లడిస్తూ అతడు "అబ్బా! తండ్రి" అంటూ దేవుడిని సంబోధిస్తాడు. "తండ్రి! నన్ను క్షమించు. నా ఆత్మను నీకు అర్పణ చేస్తూన్నాను తండ్రి!" - అంటాడు అతడు. తన శిష్యులతో ప్రసంగిస్తూ "మీరు భగవంతుని గూర్చి ప్రార్థించేటప్పుడు తండ్రి! అని మనసార సంబోధించండి" అని ఆదేశిస్తాడు. "పరలోకమందున్న మాతండ్రి!" అనేది భగవంతునిగూర్చిన క్రైస్తవుల సర్వ సాధారణ సంబోధన. చరాచరమైన సమస్తలోకమునకు నీవు తండ్రివి

అంటాడు అబ్బనుడు శ్రీ కృష్ణుని ఉద్దేశించి విశ్వరూప సందర్శన యోగంలో. పరమేశ్వరునిగూర్చిన వివిధరూపకల్పనలు ప్రతిభా ప్రభావ సూపన్నము, అనంతము, అప్రతిమానమునైన అతని దవ్య సేజస్సులోని వివిధాంశలను వ్యక్తీకరిస్తవి.

వివిధరూపకల్పనములు జరిగినంతమాత్రాన సత్యానుభూతియు వివిధములుగా నున్నదనరాదు. ఈశ్వరహదుల స్థానదేశకాలాదకముల యందలి భేదములనుబట్టి ఈ రూప కల్పనలోని భేదములు కలుతూన్నవి. ద్రవ్యలు తమ దైవ తత్వానుభూతిని ఆయామార్గాలలో వెల్లడిస్తూంటారు. అన్ని దేశములకు సూర్యుడొకడే; ఆకాశము ఒకటేకదా? అట్లే ఎన్ని రూపములలో భావించినను, ఎన్ని పేళ్లతో పిల్చినను అందఱుగూ దేవుడొక్కడే. గూఢమై, నామరూపగుణ రహితమైన పరమ సత్యాన్ని కన్పలు, పండితులు బహువిధ వాఙ్మూలలో గానంచేస్తారు. కపిశేఖరుడు మెల్లీ అంటాడు :

జీవితం బహువర్ణ సంశోభితమైనకాచ
కలశం వలెండి, స్వర్గపు ధనశకాంతుల
ధగధగకు మసకగొల్పుతూన్నది - అని.

ఇదే ఘోరణిలోవుండి మరో కవికుమారుని మంజులోక్తి :

ప్రాచీన ప్రవక్తలు, వేదాంతకవులు
భగవంతునిగూర్చి గానంచేస్తూ
ఆనందపారవశ్యంలో తమతమ వాద్యాలకు
అనుకూలంగా ఒక్కొక్క రొక్కొక్క ఘణితి

దిద్దారు - అని.

ఇతడు చెప్పే వాద్యాలు, తీగలు వారివారి అనుభూతిగొయ్యికి వివరణలోని సంకేతాల భేదమే.

వివిధకాలములలో ఏర్పడిన ఈ సిద్ధాంతాల ముఖ్య సందేశంలో ప్రధానమైన సన్నిహితత్వాన్ని, సామ్యాన్ని సరకుగొనకుండా, వాటి స్థూల రూపాలలో వున్న భేదాలను ఉత్పేక్షించి అతిశయోక్తులతో చెప్పడంకూడదు. ఆధ్యాత్మిక తత్వచింతనలో పైమెట్టుకు పోయినకొద్దీ వివిధసిద్ధాంత ములలోని విభిన్నత దిగజాటిపోతుంటుంది. వారి అప్రధాన వ్యాఖ్యానాలను అవతలపెట్టితే, పారమార్థిక సత్యస్వరూపాన్ని గూర్చి వివిధద్రష్టలు ఇంచుమించు ఒకేవిధంగా ప్రవచించారు అని చెప్పగలము.

సిద్ధాంతాలుగాని, రూపకల్పనకైన సంకేతాలుగాని ఖచ్చితమైనవికావు. అవియే సత్యముకావు. ప్రేషణపొందే స్వచ్ఛము, వర్ణరహితము నైన ప్రకాశము వర్ణములలోని భేదమువలన మార్పుపొందనట్లే, దాని పివరణలోని విభేదాల వల్ల సర్వాంగీకృతమైన పారమార్థిక సత్యము ఏమాత్రమూ కుంచించబడదని ప్రాగ్దేశీయుల మతదృష్టి. అయితే, ఒక్క నిర్వచనమే యథార్థము, కడపటిది; తక్కిన పివరణలు - నిర్వచనములు అసత్యములు అనేది పాశ్చాత్యుల మతదృష్టి. భారతదేశంలో ఒక్కొక్క నిర్వచనం ఒక్కొక్క దర్శనాన్ని - భావాన్ని తెల్పుతుంది. అయితే, అవి పరస్పర విరుద్ధాలు కావు. అవి అన్నీగూడా బ్రహ్మదర్శనంపొందే మార్గాన్ని సూచించే విభిన్నరీతులు మాత్రమే. వివిధమతపరంగా వివిధరీతులలో బ్రహ్మమార్గాన్ని అన్వేషించి దర్శించినా కడకు పరబ్రహ్మము ఒకటే అనేదే సత్యము. కొన్ని మతముల

రీతులలో భేదంవున్నా అది సర్వజగదధినేతయైన పరమేశ్వరుడు వివిధరీతులలో విభిన్నమార్గాలలో తన దివ్యాంశమును ప్రచురితముచేస్తూ వాటినన్నిటిని తుదకు ఒకటిగా మేళవిస్తూన్న విధానాన్నే సూచిస్తుంది. మతవిషయాలలో విజ్ఞానులు, పవిత్రధర్మవర్తనులునైన మహానీయుల భాషణములు సత్యభూషణములు కదా? పరమేశ్వరుడు అందఱిలో నున్నట్టి ఆత్మస్వరూపుడు. అందువల్ల సత్యాన్ని తెలిసికోడానికి అందఱూ అర్హులే. హిందూమతంలో పరమాత్మనుగూర్చి తెలిసికొను అర్హతనుగూర్చి చెప్పబడింది. ఈ అర్హత - అధికారము - వ్యక్తియొక్క శక్తియోగ్యతలు, అతని ఆత్మాభివృద్ధి ననుసరించి వుంటుంది అనే సూత్రాన్ని బట్టి యేర్పడిందే కాని మరేమీకాదు. ఇష్టదేవతా నిర్ణయ సూత్రంగూడా ఇలాంటిదే.

ఋగ్వేదము, ఉపనిషత్తులు, భగవద్గీతగూడా మనకు ఏ రూపంలో భగవంతుని ఉపాసించడం ఇష్టమో ఆ రూపంలోనే ఆరాధించవచ్చు నంటూనై. శ్రీకృష్ణ భగవానుడు సెలవిస్తాడు గీతలో: “ధనంజయా! ఎవడు ఎట్టి రూపమును శ్రద్ధతో ఉపాసింపగోరునో వానికి ఆ శ్రద్ధ నేనేయిచ్చుచున్నాను” - అని. మతముల పారమార్థికదృష్టి - లక్ష్యము ఒకటే, కానడం ఇందుకు కాగణం. వివిధమార్గాలు ఆ ఉన్నత శిఖరానికే చేర్చుతవి. ఎవరు ఏవిధంగా భగవంతుని ఆశ్రయిస్తాగో వారి నతడు ఆవిధంగానే అంగీకరిస్తాడు. “ఎవరు నన్ను ఎట్లు పూజింతురో వారికి నేనట్లు దర్శనమిస్తాను; మనుష్యులు అందఱూ నా మార్గాన్నే అనుసరించుచున్నారు” -

అనే ఉవ్వనూక్తి ఇదేభావాన్ని సూచిస్తున్నది. సూనవులందఱికి గమ్యస్థానం ఒకటే. దానిని చేరడానికైనా వారి జీవనయాత్రలో వారిని వివిధమార్గాలలో నడిపిస్తాడు భగవంతుడు. ముక్తిమార్గానికి మానవులందఱికి ప్రస్థానాధీనాలు ఒకటే అయినా వారు అందఱూ వాటిని ఒకే పరిమాణంలో వినియోగించుకొనరు. భగవంతునికి కొందఱు ఇష్టము, కొందఱు అనిష్టము లేదు. అందు అందఱునకు సమానుడు. “సమస్త భూతములు నాకొకటే; నేనెవ్వరిని ద్వేషింపను; కొందఱు అప్రియులుకారు, కొందఱు ప్రీయులుకారు; అయితే ఎవ్వరు నన్ను మనసాగ ఆరాధిస్తాఁగో వారిగోనేను, నాగోవారు ఉండురు”-అంటాడు శ్రీకృష్ణ భగవానుడు రాజవిద్యారాజగుహ్యయోగం వినరిస్తూ. “ఎవడు ముష్కరాయణుడై నన్ను ధ్యానించి ఉపాసిస్తాఁగో అతనిని నేను ఉద్ధరిస్తాను; పార్థా! నీమనోబుద్ధులను నాయందుంచినచో నీవు నాయందే నివసిస్తావు సుమీ”-అనినీ అంటాడు అశ్వమేధశ్చక్తియోగం ప్రవచిస్తూ. వివిధమతవర్గాలను సంఘటికరించే దైవసాహచర్యవిధానం వుంది. ఈ విషయంలోని స్థైర్యమందవ మతభావం సత్యకారవాన్ని సంపూర్ణంగా వ్యక్తంచేస్తున్నది.

నిరాకారము, నిర్గుణమునైన పరమాత్మయొక్క యాథార్థ్యమును తెలిసికొనలేక తమ తమ మనోభావానుగుణంగా రూపకల్పన చేసికొనేవారు తమభావమే పరమ సత్యమనుకొంటే వారు పొరబడినవారే అవుతారు. వివిధ మతాలను భగవంతుడు మానవునకు అర్థమందేకమిచ్చే వివిధభావలుగా పరిగణించాలి.

మోక్ష మార్గము

(1) పునర్జన్మ

ప్రార్థనములతోనైనను తాము ప్రమాణంకంబు అనుభవం ముఖ్యమని చెప్పుతూన్న వివాటిలో పౌరాణిక సంప్రదాయములు, మతకర్మలు వివిధాలుగా వున్నా, వాటి అన్నిటికీ చిత్తశుద్ధి పునరుజ్జీవనమే ప్రధానలక్ష్యం. నిజానికి పారంపర్యంగా నస్తూన్న సిద్ధాంతాలను అనుసరించడం మాత్రమేగాని, లేక మతకర్మలను నిర్వర్తించుకొంటూ వుండడం మాత్రమేగాని, మతానికి లక్ష్యంకాదు. కేవల జడాత్మక పరిణామాన్నేగాక, ఆధ్యాత్మిక పరిణామాన్ని సమకూర్చడం మాతానికి ముఖ్యకర్తవ్యం. విద్యతో జ్ఞానసముపార్జనతో అవిద్యను అజ్ఞానాన్ని పారద్రోలాలి. విద్య బోధ విజ్ఞానం లభిస్తే ఆత్మశాంతి, ఉన్నతి ప్రాప్తిస్తుంది. అంతటితో సాధారణ మానవ ప్రకృతి మారిపోయి విచారన ఆత్మశాంతవ్యం - అంతరంగ ప్రపంచపు పునర్నిర్మాణం - కలుగుతుంది. అది అనుగ్రహము, శాంతిప్రదమునైన అవస్థ. మోక్షము - సిద్ధాంతము - దేవుని రాజ్యము అనేవి ఈ ఉత్తమ మానసికావస్థకు సూచిస్తున్నవి. మృత్యువు సాధించినవారి మనస్సు, హృదయము, ఆత్మ మూలన బ్రహ్మజోవిరాజితమౌతవి. జీవము క్రొత్త మార్గాలలో సాగుతుంది; ప్రకృతి అంతా నవ్యదవ్యభావం పొందుతుంది. ఇదియే పునర్జన్మ. అంతరంగ ప్రపంచంలో జరిగే ఈ నవ్యసృష్టితో ప్రతివస్తువు మూత

నత్వం పొందుతుంది. మనం రాగద్వేషాది ఇంద్రియలోలత్వం నుండి ఉద్ధరింపబడి ఈ అత్యున్నతపదము పొందే సాధనను - పరమాత్మ సందర్శనమునకు అర్పించే నివాసిని - హైందవ జాతి సప్రదాయాలప్రకారం పద్మంగా రూపకల్పన చేయడంకద్దు.

ఈ విసూతన ప్రపంచానికి మూలము పైన, శాఖలు క్రింద. పురుషోత్తమప్రాప్తియోగం విశదంచేస్తూ శ్రీకృష్ణ భగవానుడు ఇదేభావాన్ని స్పష్టంచేస్తాడు: “అర్జునా! నాశంలేని బ్రహ్మమనే ఈ అశ్వత్థవృక్షానికి ప్రకాండం మీది వుండును; శాఖలుక్రింద వుండును. ఈ వృక్షశాఖలు సత్వరజస్తమోగుణాలచే వృద్ధిపొందుచుండును. కర్మాను బంధములైన దాని క్రిందివేళ్లు మానవలోకాన్ని బంధించి వున్నవి” - అని. ఐహిక విషయాలను వర్జించి, ఆత్మనిష్ఠతో మానవుడు సత్యసందర్శనం పొందవచ్చునని దీనిభావం. ఈ వృక్షాన్ని నిస్సంగత్వమనే శస్త్రంతో ఛేదిస్తే పురాతనము, పవిత్రమునైన ప్రవృత్తి వెలువడుచున్న ఆది పూరుషుని పొందవచ్చును; మానమోహములు, విషయవాంఛలు లేని జ్ఞానులకే ఇది సాధ్యము - అంటుంది గీత. ఈ పరమోన్నతపదం సాధించడమే మానవునకు జీవితలక్ష్యం. ఇదే శాశ్వతము. జీననతృప్తి, భౌతిక విషయవాంఛలకు చిక్కి-వున్నంతకాలం మానవునకు ఇది అసాధ్యం. లోకమంతయు నిద్రలోనుండ, విషయవాంఛలలో మునిగియుండ ఆత్మనిష్ఠగలవాడు ఈ సాధనకు దొరకొనునని గీతా ప్రవచనం. బాహ్యప్రపంచం మానవుని ఆకర్షించుచున్నంతకాలం, అతడు విషయవాంఛలలో మునిగి యున్నంతకాలం

అతడు అజ్ఞానియే; అతడు నిద్రలో మునిగియున్నట్లే. అయితే, దైవనందిన జీవితం - సంసారచక్రం - యాంత్రికంగా సాగుతూనే వుంటుంది. భార్యబిడ్డలు, ఆస్తిపాస్తులు ఏర్పడుతూనే వుంటవి. లౌకిక వ్యవహారాలు జరుగుతూనే వుంటవి. ఏండ్లుగడుస్తవి. ముదిమి ప్రాప్తిస్తుంది. మృత్యుదేవతయింట ఆతిథ్యం కలుగుతుంది. ఇలా జరిగితే ప్రయోజనం? ఇదేనాలక్ష్యం? మరి? ఔను; ఆత్మనిష్ఠగలవారు మాత్రమే సంసారచక్రములో సతమతమకాతున్నా - ఆ అజ్ఞానమనే తమస్సును జ్ఞానదీపంచే నశింపజేసి, సత్యమార్గాన పరబ్రహ్మ సాక్షాత్కారం పొందుతారు.

క్రైస్తవ మతబోధలో ఒక నిగూఢ రహస్యం - ఒక వినూత్న వికాసం - తోస్తున్నది. దైవజ్ఞానం అంటే ఏసును చారిత్రక పురుషుడుగా తెలిసికోవడం, సువార్తలలో చెప్పబడినట్లు అతనిని దేవునిదూతగా విశ్వసించడం కాదు. క్రీస్తు చారిత్రక పురుషుడైన మేరీ కుమారుడు ఏసే అనడం సమంజసంకాదు. దేవునిరాజ్యభావానికి క్రీస్తు చిహ్నం. చారిత్రక పురుషుడైన ఏసుకు భిన్నుడైన క్రీస్తుద్వారా మోక్షం - స్వర్గరాజ్యం - సంప్రాప్తిస్తుంది. ఈ సత్యాన్ని గమనించి అనుసరించిన వారికి నాటికి, నేటికి - ఏనాటికైనా - క్రీస్తు తత్వమహనీయత సువిదితమౌతుంది.

(2) భక్తిమార్గము

చిత్తమును ఈశ్వరాయత్తము చేయడానికి అనువైన మార్గాలలో నొకటి భక్తిమార్గం. భాగ్యవంతులు - పేదవారు, అక్షరాస్యులు - నిరక్షరులు, గొప్పవారు - కొద్దివారు అనే

భేదం లేకుండా ఇది సర్వజనులకు అందుబాటులో వుంటుంది. పరమేశ్వరునియందు చిత్తం కేంద్రీకరించి సర్వం అతని అధీనం చేయాలి. పరమేశ్వరుడు హృదయాధిష్ఠితుడౌతాడు. అంతరంగ ప్రార్థననల్ల అతనితో ఐక్యము సాధించవచ్చును. “పార్థా! మనోబుద్ధులను ఎవరు నాయకులుగా ఉంచినారో భక్తులై అత్యంత శ్రద్ధతో ఉన్నారనియితో వాళ్ళే ఉత్తమమౌగలు” - అంటాడు కృష్ణుని పరమాత్మ భక్తియోగ ప్రబోధంలో. ఇట్లాంటి మతస్తులు తమ సర్వస్వము భగవదధీనముచేసి, విశ్వకళ్యాణమునకై స్వాగ్రహయోజనములు పడలపలే నని కురాన్ ప్రబోధము. అగ్నియందు సమృద్ధిముహూర్తానికి ప్రార్థన వీరి ముఖ్యధర్మము. నా ప్రార్థన, నా త్యాగము, నా ప్రణామము, నా మృత్యువు - సర్వము అగ్నికే అర్పించుచున్నాను - అంటాడు ఇస్లాం మతాచార సంపన్నుడు. అచలచలమైన భక్తి ప్రార్థనలతో భౌతిక వాసనలు విడిచి ఆత్మ పరమేశ్వరునితో ఐక్యము సాధించగల ఉత్తమ మోససికావస్థ పొందుతుంది. భక్తిలో ప్రేమనిశ్వాసలు వినిపిస్తూ.

మోక్షసాధనకైన భక్తికి ప్రసక్తి ముఖ్యమైనది. భగవంతుని నామ సంకీర్తనము, ఆవాహనము చేయాలి అంటారు. హిందువుల జపము, బౌద్ధుల బుద్ధానుస్మృతి, ముస్లిముల ధికర్ ఇలాంటివే. భగవంతుని నామము బలమైన దుర్గము నంటిడి; సత్యధర్మవర్తనులతో అంగు ప్రవేశమున్నది; వారక్కడ సురక్షితులు - అంటారు యూదులు. భగవంతుని నామ సంకీర్తన చేసినవారు ముక్తి పొందుదురు అని ప్రవచిస్తున్నది జోయల్ ప్రవక్త. సెయింట్ బెర్నార్డ్ అంటాడు: “ఏనుక్రీస్తు నామము జ్యోతిర్లత మాత్రమే కాదు, పోషక పదార్థము

కాదా. ఈ సంబాధమును ముందుగా అందుచేర్చుకపోతే ఆత్మకై న ఆహారసదార్థమంతా చప్పగా వుంటుంది. ఈ రుచి అందులో కలియకపోతే అది అసలు రుచ్యమేకాదు. ఈ పవిత్రనామం కన్పించని రచనలు నాకు ఆసక్తిగొల్పవు. ఈ భవ్యనామం ప్రతిధ్వనులీనని ప్రసంగంమీద నాకు మోజు లేదు. ఈ దివ్యనామం నాజిహ్వాకు జుంటితేనియ; నా కర్ణము లకు శ్రావ్యమంజులగీతి. ఈపేగు వింటే నా హృదయం ఆనందంలో చించులు త్రొక్కుతుంది. మధురాతి మధురమైన ఈ పరిశుద్ధనామం నాకు దివ్యావధము. శోక తప్తులు ఎవరైనాపుంటే ఏసుక్రీస్తు పవిత్రనామం మనసార ఉచ్చరించుడి - అంతటితో అంతా తేజోమయ మౌతుంది. అరుణోదయంతో మేఘాలు విచ్చిపోయినట్లు మీ శోక భారం తీరి పోతుంది. మీ హృదయాకాశం నిర్మలమౌతుంది. ఎవరైనా నీతిపథం తిప్పి నైరాశ్యంలో నవసిపోతుంటే ఏసుక్రీస్తు ప్రశస్తనామం సంస్మరణచేయండి; మీ హృదయవారాశిలో ఆనందసిచికలు పెల్లుబుట్టవి; నవజీవనానికి నాణ్యమైన బాట కన్పిస్తుంది” - అని. విశ్వాసంతో తన నామసంకీర్తన చేసేవారిపై భగవంతుడు కరుణామృత సేచన చేస్తాడంటాడు మహాత్మా గాంధీ రావంధున్ ప్రార్థనాగీత ప్రభావాన్ని ప్రస్తావిస్తూ.

అచంచలమైన భగవద్భక్తి విశ్వాసాలతో అమూల్యమైన మోక్షాన్ని సాధించవచ్చును.

క్రైస్తవంలో భక్తిమార్గానికి ప్రాధాన్యం ఈయబడింది. మహాయాన బౌద్ధులయొక్కయు, హైందవులలో భక్తిమత ప్రచారకులయొక్కయు ప్రబోధాలు దీనికి సామ్యము - సన్నిహిత్యము కల్గివున్నాయి.

ఇస్లామ్ మతస్థాపనాచార్యుడు మహ్మద్ ముస్లిములకు ప్రార్థన, ఉపవాసము, దానము, తీర్థయాత్రలు, స్నాన ప్రత్యక్షనములు విధించాడు. ప్రార్థనతో దేవుని సన్నిధికి చేర్చేమార్గంలో సగంవఱకు పోవచ్చు; ఉపవాసంవల్ల దేవాగార ప్రాంగణంచేరవచ్చు; దానంవల్ల లోనికి ప్రవేశించే యోగ్యత కలుగుతుంది - అంటాడు. ముస్లిములలో ఎవరికి వారే ప్రార్థనానికాలు జరుపుకోవచ్చును. ప్రత్యేకం ఇమామ్ అక్కఱలేదు. వీరు దినమునకు ఐదుపర్యాయములు ప్రార్థన చేయవలెనని నియమము - ఉదయము (సలాతుల్ - ఫజర్), మధ్యాహ్నమునకు ముంగు (సలాతుల్ - జుహూర్), మధ్యాహ్నము తరువాత (సలాతుల్ - అసర్), సాయంత్రము (సలాతుల్ - మఘ్రిబ్), రాత్రి (సలాతుల్ - ఇషా) ప్రార్థనలు జరుపాలి. అన్ని ప్రదేశములు పవిత్రములేయైనను ముస్లిములు ప్రార్థనా సమయంలో తమదృష్టిని, తలపులను మక్కాలోని పవిత్రగృహమైన కాబా వైపుకు మళ్లించవలెనని విధింపబడింది. ప్రతిదినము ప్రార్థనకు యోగ్యమే. అయినను, శుక్రవారము ప్రార్థనకు ప్రత్యేక ప్రాశస్త్యము పొందింది. మసీదులలో శుక్రవారమునాడు ఫర్ద్ జరుగుట ఆచారము. సడాచారులగు ముస్లిములు ప్రార్థన పేళకాగానే తాము ఎక్కడవుంటే అక్కడే ప్రార్థన చేయుట చూచుచుండుము.

(3) కర్మమార్గము

మానవుని ప్రకృతి కడువిచిత్రమైనది. అతడు పరస్పర విరుద్ధగుణముల ప్రోవు. ఆ గుణాల పరస్పరవైరుధ్యాన్ని సమన్వయించడం అవసరం. మానవుడు ఎంతకైనాదగ్గుడే -

అతనిలో ఒకప్రక్క అత్యంత సౌజన్యం, మరొకప్రక్క అమితకౌప్యము; ఒకవైపు భూరి ధార్మికత, ఇంకొకవైపు బహుళద్వేషము; ఒక చక్క చక్కని భూతదయ, వేటొక చక్క మిక్కిలి క్రౌర్యము కన్పిస్తవి. అతని హృదయకర్మ శత్రువు, నియమాతిక్రమణము అతని అవగుణాలకు, పాపాలకు కారణం. నాకు ధర్మమేమిటో తెలుసును, కాని దానిని ఆచరింపబోను; అధర్మమేమిటో తెలియును, కాని దానిని మానలేను - అంటాడు మహాభారతంలో. ఇదేదీతి అనుభవాన్ని విపులీకరిస్తాడు సెయింట్ పాల్: నేను చేయ వలసిన సత్కృతినేమో మానుతాను; దుష్కృతినేమో అభ్యసిస్తాను - అన్న మాటలను ఉదాహరిస్తూ. ఇలా మానవ ప్రకృతి ద్వివిధంగా వున్నదనే విషయం అనుభవమొకడెరిగిన సత్యమే. మానవునిది కేవలం దుస్స్వభావంకాదు. అలా అయివుంటే, దానినిమార్చి, మంచితనం కూర్చగల ఆశ, అవకాశం ఉండనే యుండదు. భగవద్గీత అరున విషాద యోగంతో ప్రారంభ మౌతుంది. అతడు దైన్యంతో హతస్వ భావుడై ధర్మసమ్మూళ చిత్తుడౌతాడు. దైవసందేశాన్ని అర్థిస్తాడు. పరమాత్మకు అంజలి ఘటించాడు. పరమాత్మ యగు శ్రీకృష్ణుడు తనరథమగు దేహములోనే వుండెనుగదా? అర్థించిన దివ్య - ధర్మ సందేశం వినిపిస్తుంది. క్రైస్తవులు చెప్పే ప్రకారం ఇలాంటి దివ్యసందేశమే ఆనాడు ఆడమ్ ఈవ్ల జన్మస్థానంలో వినిపించింది. దుష్కార్యప్రేరణలో పాపము, పాపమువలన అవమానము కల్గినపుడు “నీవు చేసిన ఈ పనియేమిటి?” అన్నప్రశ్న - దివ్యవాణి ఆదాముకు వినిపించింది.

జీవితంలో ఎప్పుడూ దుష్కార్యప్రేరేపణతో సంఘర్షణ జరుగుతూనే వుంటుంది. ఆ ప్రేరేపణను ఎంత యెక్కువగా తప్పించుకోగలిగితే అంత అధికంగా చిత్తశాంతి, సంతృప్తి, సౌఖ్యం లభిస్తుంది. క్రమబద్ధనర్తనము, ఇంద్రియనిగ్రహము వలననే ఈ దుష్కార్యప్రేరేపణకు చిక్క తప్పించుకోగలము. దైహికమైన ఇంద్రియలోలతను, ఆత్మకు నుధ్యయేర్పడే బలాబలాలపోటీ నూతన నిబంధన గ్రంథంలో ఎక్కువగా ప్రస్తావింప బడుతుంది. ఒకదాని నొకటి మించాలి అని పోటీపడతై. కాని, ఆత్మచైతన్యం సంపాదించుకొంటే, దైహిక విషయాలు వలగొనవు. దేహమనేది మానవజీవితానికి అవసరమైన భౌతికరూపం. దానికొక నియమితకార్యం - ప్రయోజనం వుంది. మానవుని మానసికప్రవృత్తి - ఆధ్యాత్మిక తరప్రవృత్తి - అంతా చెడుగే అనడానికి వీలులేదు. దేహం తటస్థం. ఆత్మబలాన్ని అభివృద్ధి చేసికొని విషయవాంఛలను నిగ్రహించాలి. ఆధ్యాత్మిక తత్త్వంగలవ్యక్తి ఆత్మోన్నతి పొందడానికి ఉపయోగించే ముడిసదార్థం దేహం. ప్రాపంచిక సుఖకాంక్షగలవారు మాత్రం దేహాన్ని దుర్వినియోగం చేసికొంటారు. ఇలా మానవుడు ద్వైతమూర్తి అనవచ్చును. మానవుడు ఐహిక విషయాసక్తినుండి ఎంతదూరంగా జరిగితే అంత గమ్యస్థానానికి అంతదగ్గరవాడౌతాడు.

బ్రహ్మచర్యం ఒక ఉత్తమధర్మం. దైహికసుఖాల విసర్జనవల్ల ఇది సాధ్య మౌతుంది. అభ్యాసంవల్ల ఏర్పడే విషయవాంఛలను వీడడానికి గట్టియత్నం, దీక్ష, అవసరం. అంతేకాదు. ఈ అలవాట్లు - ఈ ఐహిక విషయాసక్తి -

తిరిగి తలయెత్తకుండా జాగ్రత వహించాలి. నిజానికి, వాటి అభ్యాసం సులభసాధ్యం; విసర్జన కష్ట సాధ్యం.

మానవుని జీవితపు వన్నె నిర్ణయించడానికి గీటుతాయి అతని వస్తుసంచయంకాదు. యాంత్రికాలైన వివిధ సాధన సామగ్రిలతో మానవుడు భౌతిక జీవనంలో సౌకర్యం, సౌఖ్యం పొందుతున్నాడేగాని, ఆధ్యాత్మిక జీవనంలో అతడు ఎంత తక్కువస్థాయిలో వున్నాడో తెలిసికోవడంలేదు. త్యాగము, నిస్సంగత్వము అలవడితే ఆత్మనైర్మల్యం సిద్ధిస్తుంది. ధర్మదీక్షావర్తనులము కావచ్చు. ఋజుప్రవర్తన వలన జీవితానికి సౌరభం కలుగుతుంది. శాంతి సంప్రాప్తిస్తుంది. భోగభాగ్యాలవల్లగాని, తామరతంపరగా పెరిగే సంతానం వల్లగాని, తీటికలేని కృషివల్లగాని కాక, సర్వసంగత్యాగ శీలం వల్ల నే మోక్షం సాధ్యమౌతుంది. కూటదంతసుత్తలో చెప్పబడినట్లు - జంతుబలికంటె ఆత్మబలి హెచ్చైనది. పాపహేతువులగు కోరికలను భగవంతునకు తెల్పుకొనువారు జంతుబలి వృథాయని గ్రహింపగలరు. రక్తతర్పణంవల్ల హృదయ నైర్మల్యం కలుగదు. తృష్ణను సమూలంగా తీసివేస్తేనేగాని ఆత్మ పరిశుద్ధముకాదు. గుడిగంటలు వాయించడంకంటె ధర్మదీక్షా కంకణం ధరించడం శ్రేయస్కరం - అని బుద్ధుని ప్రవచనం. సెయింట్ పాల్ అంటాడు: “ప్రాపంచిక సుఖాన గ్నుశ్చైవే నీజీవితానికి మరణం ధ్రువం. ఆత్మిక జీవనంతో నీవు ప్రాపంచిక సుఖాసక్తికి మరణం కల్పిస్తే నీ జీవితం శాశ్వతం” - అని. “క్రీస్తువలె విశ్వకళ్యాణానికై త్యాగం ప్రదర్శిస్తే అతనికి సన్నిహితులము, దేవునకు హితులము ఔతాము. కావున, సోదరులారా! కరుణామయమూర్తి

యైన దేవునకు మీదేహాలు అపవిత్రం కాకుండా అర్పించి, మీ ఆధ్యాత్మిక ప్రార్థనా పాటవాన్ని ప్రదర్శించండి”- అంటాడు అపొస్తలులు.

ఆత్మనిగ్రహవకాశం అధికంగా కల్పించుకోడానికై కొందఱు ప్రాపంచిక వ్యవహారాలు పూర్తిగా వదలివేసి - సంసారం విడచి - సన్యసిస్తారు. అనాదిగా మనకు స్తాందవ - బాధ సన్యాసాశ్రమాలు వుంటూన్నై. అపొస్తలులు నుండి ఇలాంటి ఆచారం క్రైస్తవులలోగూడ ఏర్పడింది. సిస్టర్స్ సంప్రదాయంవారు శాంతియుతమైన ఏకాంత ప్రదేశాలలో ఇలాంటి ఆశ్రమాలు నిర్మించారు. వీరి తొలిమతం బర్గండిలో క్రీ. శ. 1098-వ సంవత్సరంలో వెలసింది. ఆశ్రమవాసులు నిరాడంబర శుద్ధ ధర్మజీవనం అభ్యసించేవారు. ఇలాంటి ప్రముఖులలో సుప్రసిద్ధుడు సెయింట్ బెర్నార్డ్. సెయింట్ బెనెడిక్ట్ మాటలలో చెప్పాలంటే ఇలాంటి ఆశ్రమజీవితం మతనిష్ఠకు నాంది. ఆశ్రమ జీవితంలో మతగురువుల ధర్మ ప్రబోధాన్ని తు. చ. తప్పకుండా అనుసరించేవారు మత లక్ష్యాన్ని సాధించగలరు ; గమ్యస్థానాన్ని చేరగలరు. ఆశ్రమ జీవితం మాత్రమే ఆధ్యాత్మికజీవన పరిణతి కాదు. దేహాన్ని, ఆత్మను పరిశుద్ధి చేసికోడానికి మహమ్మద్ సువత్సరాని కోకమాసం - రంజాన్ - ఉపవాసం విధించాడు. దీనివల్ల దేహం కట్టుబాటులోనికివచ్చి దౌష్ట్యం తొలగుతుంది. ఆరోగ్యం కలుగుతుంది. ఆహార విసర్జనంతోబాటు చెడుతలంపులు, చేతలు విడవటంగాడా ఉపవాసమే - అంటుంది కురాన్.

ధ్యాననిష్ఠను అభ్యసించడం అంటే ప్రాపంచిక వ్యవహారాలనుండి పూర్తిగా దూరమగుటకాదు. చిత్తశుద్ధి

విభూతికి ప్రపంచ వస్తువులనుగూడా సాధనంగా ఉపయోగించడం జరుగుతుంది. దేహోపసరాలను పూర్తిగా కాదనదు. ఆత్మోన్నతికి దేహాన్నిగూడా ఒక సాధనమార్గంగా ఉపయోగిస్తుంది. ఇంద్రియాలలో వేటినిగూడా కావలెనని చెడగొట్టనవసరంలేదు. వాటిని అదుపులో పెట్టాలి. మనోవికారాలకు, ప్రపంచ సుఖాసక్తికి - చిక్కక ఆత్మనిగ్రహశక్తిని వృద్ధిచేసికోవాలి.

సంఘంలో ఏ అంతస్తులలో వున్నా మానవులందఱూ భగవంతునకు ప్రియులే. ధ్యానయోగంలో దైవభక్తి, ధర్మనిష్ఠాపగత ఏర్పడుతవి. వీనివల్ల సంఘంలో అందఱికి సమానంగా న్యాయం, ధర్మం లభించే కృషికి త్రికరణశుద్ధిగా పూనుకొని సామాన్యదయానికి, లోకకళ్యాణానికి ప్రోది చేయవచ్చును. ప్రతివ్యక్తి యిది తనవిధి అనితలచి నిర్వర్తించాలి. న్యాయం విధి. ధర్మనిరతి అందుకు అనువైన యోగ్యత. “చెడుతలంపులు, చెడుపనులు మానండి. మంచి చేయుట నియమంగా అనుష్ఠించండి. న్యాయాన్ని నిలుపండి. పీడకులను అణచివేయండి. పితృహీనులకు, అనాథలకు బాసటగా నిలువండి” - అని దేవుని సందేశంగా ప్రవక్త ఉద్ఘోషిస్తాడు.

బుద్ధుడు సమస్త జీవకోటియందు శాశ్వతం ప్రబోధిస్తాడు: మనో నిశ్చయం వుండాలి. నీచప్రసంగం కూడదు. ఏకోశానా ద్వేషం ఉండరాదు. సమస్త భూతములయందు ప్రేమ, కారుణ్యం వహించాలి. అసూయ, పాపచిత్తం వీడి సమస్తజగతిని దయారసంతో ముంచియెత్తాలి - అంటాడు. తనశిశువుక్షేమంకోసం, రక్షణకోసం తన జీవితానినైనా బలి

వెట్ట సిద్ధపడే తల్లిలాగా ప్రాణికోటియందు నిస్తులప్రేమ ప్రకటించాలి - అంటాడు. బుద్ధపదవి పొందినవారిలో సుప్రసిద్ధుడైన అమితాభుడు ఒకప్పుడు పరాశరి. అతడు జీవకారుణ్యబద్ధజీవనుడై అందుకై నలుబదియాఱు శపథాలు చేశాడు. తనశక్తి విజ్ఞాన ప్రతిభలను నూనవకోటి సముద్ధరణకై వినియోగించడానికి నిశ్చయించాడు. అతనినిగూర్చి ధ్యానించేవారికి అతని మహత్తర జ్ఞానంలో పాలుదొరకి మోక్ష మార్గం లభిస్తుంది. ఇలా ఒకరి మహత్వము ఇంకొకరి ఉద్ధరణకు వినియోగించే పరివర్తన సిద్ధాంతం జీవకోటిలోని అన్యోన్యధారాన్ని సూచిస్తుంది.

స్వర్గానికి ప్రతిరూపం మర్త్యం. విశ్వమానవ సంఘం ఆస్తికతత్వమొంది, సమష్టిజ్ఞేయమొంది ఆధారపడి వున్నది. ఈ భావ ప్రభావం విశ్వకళ్యాణానికి దోహద మిస్తుంది.

(4) జ్ఞానమార్గము

తర్కజ్ఞానంవల్ల పారమార్థికసత్య ప్రాంగణంనటకే చేరగలము. అంతమాత్రాన దానిని పొందలేము. నూనవ స్వభావంలోని లోపాలనన్నిటినీ దాటితేగాని ఏది సాధ్యం కాదు. అందుకై దేహము, మనస్సు, ఆత్మ ఉత్తమగుణాలను అలవరచుకోవాలి. దేహేంద్రియాలవలన కలిగే కాలుష్యాన్ని తుడిచివేసి ఆత్మదృష్టిని వికసింపజేయాలి. దేహమే పాపానికి, అవినీతికి నిలయ మనడం పిశాచాధిపతికి - సైతానీకు - శాశ్వతత్వం ఆరోపించడం ఔతుంది. ఏదియో ఇతర ప్రపంచంలోవున్న క్రొత్త వానిలా ఆత్మికుడైన నూనవుడు తాత్కాలికంగా దేహంలో బంధింపబడినాడనరాదు.

దేహం ఆత్మకు బంటు; చెఱసాలకాదు. మానవుడు బ్రహ్మ శక్తి పూరితమైన చరాచర ప్రపంచంలో ఒక భాగం. సృష్టికి ఆశయం జీవనం. అది మానవుని గాఢ్యత. దేహానికి ఆత్మ ఎట్టిదో, విశ్వజగతికి బ్రహ్మలోక మట్టిది. మానవుడు పరిపూర్ణత పొందడానికి అభ్యంతరం దుష్కార్య ప్రేరేపకమైన బుద్ధియేగాని దేహంకాదు. దేహం దేవునకు ఆలయంవంటిది.

మానవుడు తన మనోవికారాలను, హృదయ వాంఛలను అదుపులోపెట్టి వాటిని ఆధ్యాత్మికతత్వమార్గానికి త్రిప్పాలి. ఈ శరీరంతోడనే, ఇప్పుడే, ఈ లోకంలోననే ఆధ్యాత్మిక జీవనం పొందవచ్చు. పునీతుడు ఈ జీవితంలో ననే, ఈ దేహంతోడనే బ్రహ్మసాక్షాత్కారం పొందగలడు.

ప్రతివ్యక్తిలో బ్రహ్మతత్త్వ బీజం వున్నది. దానిని పెరుగనియాలి. తగిన దోహదమిస్తే అది పెరిగి, చిగిర్చి, పుష్పిస్తుంది. మనం తెలిసికొన్న దానికంటే ఎక్కువజ్ఞానం కన్పిస్తూవుంటుంది. ఎంత చీకటిలోనైనా కాంతికిరణం కన్పిస్తుంది; చీకటి దానిని దాచిపెట్టలేదు. బీజగర్భాన్ని చూడాలి అంటే పైగుల్లను బ్రద్దలుకొట్టాలి. ఆలాగే వెలుగును చూడాలి అంటే తమస్సును పోగొట్టాలి.

ప్రశాంతతతో అంతరాంతరాలలో ఆత్మధ్యాన దృష్టి ద్వారా పరమ సత్యాన్ని దర్శించవచ్చును. మానవుని శక్తుల నన్నిటినీ ఈ సాధనకు కేంద్రీకరించాలి. ధ్యానమంటే మనసులో, తలపులో, భావములో శూన్యత కాదు. ప్రాపంచిక వ్యవహారాలనుండి, శ్రమక్లేశ భారాలనుండి తప్పించి మనసును నిరవద్యము, నిరనధికమునైన ప్రశాంతతతో పరమ సత్య

సందర్శనానికి కేంద్రీకరించాలి. ఈ సమధిక సమసమాధి బహుళసాధన వలనగాని సంప్రాప్తించదు.

యోగమునకు లక్ష్యము ఆత్మకు పరిపూర్ణత సాధించుట. నిస్తులమైన ఆత్మచైతన్య సమీకరణ వలన ఇది సాధ్యమౌతుంది. యోగనియమాలు, సూత్రాలు వివిధమతాలలో వేర్వేరు అంతస్తులలో చెప్పబడినై. మానసిక చంచలతను నిరోధించడమే, చిత్తవృత్తినిరోధమే యోగము. మనోవ్యాపార నిరోధనమూలకంగా అసలు మనసును, ఈ వ్యాపారాదికాలకు మూలమైన మనసును శైలియగలము. మామూలు మనసుకంటె అడుగున మానవునిలో నిశ్చిత్తమైన నిధి-శ్రేష్ఠతమమైన ఇంకొక మనసు-వున్నది. మనసు యొక్క పైభాగంలో మన వివిధాలోచనలు తీగలు సాగుతవి. దానిక్రింద ధ్యానయోగ్యమైన స్థానమున్నది. ఈశ్వరి ప్రేరితజ్ఞానం మనకు ఆత్మలో జనిస్తుంది. ఆ స్థానాన్ని తెలియడానికి ప్రశాంతధ్యానం అవసరం. ఈ ఏకాంత సాధనలోగూడా మనకు తోడువుంటుంది. మనకు ఆత్మ విశ్వాసాన్ని కల్గించే ఒకశక్తి తోడువుంది. ధ్యానయోగాన్ని బహుకాలం సాగించడం కొంత కష్టమే.

పరమేశ్వరునియందు చిత్తైకాగ్రత నెలకొల్పేమార్గం చూపుతుంది యోగశాస్త్రం. మనము చిత్తవృత్తిని నిరోధించి, సంఘర్షణ నుజ్జగించి, అంతర్జ్యోతి ప్రకాశించడానికి అదను చేకూర్చాలి అని ఆదేశిస్తుంది. దేహం ఆత్మకు ఏవిధంగా యానమో, ఆ విధంగా ఆత్మ పరమాత్మకు యానమంటుంది యోగశాస్త్రం.

చంచలత్వం లేకుండా వుండుటకు బుద్ధిని దుఃఖాతీతమైన అంతర్జ్యోతిమీదగాని, రాగ ద్వేషరహితమైన హృదయకమలం మీదగాని, మూర్ఖజ్యోతిపైగాని, ముక్కుపైగాని, నాలుక చివరగాని, మఱియే యితర యోగ్యభాగమునగాని నిలుపవచ్చును. పారవశ్యంగాని, మూర్ఖగాని చిత్రైకాగ్రత కాదు. అది అచంచలమైన, నిశితమైన శ్రద్ధ, ధ్యానము. ప్లాటినస్ అంటాడు : “అంతర్బుద్ధిని పొంది, దైవ సంబంధం లేనివాని నన్నిటిని వదలి, సమస్తవస్తువులకు ఆధారమైనట్టి, జగత్తు కంటటికి జ్ఞేయము, ధ్యేయమునైనట్టి, సర్వజీవాధారము, జ్ఞానమూలకము, స్థితిమూలకమునైనట్టి, ప్రత్యేకంగా, ప్రశాంతంగా, పరిశుద్ధంగా వున్నట్టి పరమాత్మను దర్శింపవలెను” అని.

ఒకశ్లోకమో, మంత్రమో తీసికొని ధ్యానిస్తే చంచలత్వంతోలగి ప్రశాంతంగా ఆత్మధ్యాన సమాధిలో ప్రవేశించి, పరమేశ్వరునికి అనుకూలమైన ఆగారమై ఆవాహన చేస్తుంది. సమస్తజీవాధారమైన పరమేశ్వరుని సాక్షాత్కారం కలుగగానే, మానవసాధారణమైన అనిత్య ప్రకృతి అంతరిస్తుంది. ఆ అనంత ప్రభలో వర్ణనాతీతమైన పరమేశ్వరుని అర్చనానందంలో మునిగిపోతాము.

ప్రాపంచిక బంధాలనుండి తొలగి తేనే ధ్యానయోగం సాధ్యమౌతుంది. దైనందిన జీవితావసరాలకు, శ్రమక్లेशాలకు అతీతమైన ఆత్మకు అది చక్కని నిదర్శనం. బాహ్యశక్తుల విజృంభణ ఎంత బలవత్తరమైనా, ఆత్మకు ఈ స్వాతంత్ర్యం, విముక్తి అంతరంగంలో లభిస్తవి. పరమ సత్యాన్వేషణమే జీవితాదర్శంగా వర్తిస్తే సామ్యారామములో భవబంధ

విమోచనం, అసాధారణమైన అంతర్దృష్టి, ఆత్మశక్తియొక్క నవ్యానుభూతి కల్గి, జీవితం ఈశ్వర ప్రేరణాత్మకమై వెలుగు బాటలో విరాజిల్లుతుంది. తర్కం నిశ్చయాన్ని నెలకొల్పితే, అనుభవం వాస్తవికతను వర్ధిల్లజేస్తుంది. యోగ సాధనతో దేహం, చిత్తవృత్తి, ఆత్మప్రేరణాదీకములకు ఒద్దిక కలుగుతుంది. అంతటితో పరిపూర్ణత్వం, సమత్వం లభిస్తుంది. అంతర్నితమైన బ్రహ్మశక్తి నిరాటంకంగా తనవెల్గును వెదచల్లుతుంది.

(5) సత్యము, ప్రేమ

స్థితి, గతి విభిన్నములుగాలేవు. ఆధ్యాత్మిక జీవనంలో అనుకంప సమధికమౌతుంది. పరమసత్యమును తెలిసి, ఒకరి నొకరు అర్థముచేసికొని అభిమానించుకోవచ్చును. మన ఆలోచనలలో, మాటలలో, చేసేలలో మనమెరిగిన పరమ సత్యస్వరూపాన్ని వివరించవచ్చును. ఈ భూలోక జీవితమే పరమార్థంకాదు. మృత్యుదేవత కన్నెత్తిచూడలేని సంబంధ శాంధవ్యాల అనుభోగం సంభవమే. మనలోనున్న అంతర్గత్యోతి విశ్వజననమైంది. అది ప్రతివ్యక్తిలో వుంటుంది. భగవంతుని రూపచిత్రాన్ని తాత్కాలికంగా కొంత చెనక వచ్చునేమోగాని, మానవుని నిర్మాణంలోనే వున్నట్టి, శాశ్వతమైనట్టి ఆ దైవత్వాన్ని పూర్తిగా విడిచివేయడం జరుగదు; జరుగలేదు. పాపులలో పాపి, దుష్టులలో దుష్టుడు గూడా కైవల్యంపొందే ఆశ, అవకాశం వుంటుంది. నరకమంటూ ప్రత్యేకంగాలేదు. కొండలు వ్యక్తులను దేవుడు శాశ్వతంగా నరక కూపంలో పడవేస్తాడంటే నమ్మలేము. అంతర్జ్యోతి ప్రతి వ్యక్తికి శాంతి, నైర్మల్యం, సంతోషం సాధించిపెడుతుంది.

మోక్షానికి కొందఱే అర్హులు అనేభావం సరికాదు. అంతర్జ్యోతిని ఆశ్రయించి అనుసరించేవారు అందఱూ మోక్షాన్ని సాధించినవారే. తక్కినవారు ఆ సాధనకు పూనుకోవాలి; అంతేగాని వారికెన్నటికి ఆ అవకాశమే లేదనరాదు. ప్రతివ్యక్తిలోనున్న సత్యపరతవల్ల సృష్టిలోని ప్రతిజీవియెడ ప్రేమాదరాలు ప్రభవిల్లుతవి. అన్నిమతాలు స్వర్ణాక్షరాలలో చెక్కి-పెట్టిన ఉత్తమ సూత్రమిది.

సంతోషంలో, దుఃఖంలో, భోగంలో, దుర్యోగంలో, సుఖంలో, కష్టంలో, అన్ని వేళల, అన్ని పరిస్థితులలో ఇతరులు నీపట్ల ఎట్లు వర్తించవలెనని నీవు కోరుతావో, నీవు ఇతరుల పట్ల అట్లు ప్రవర్తింపుమీ - అని మహాభారత ప్రవచనం. “ఆత్మ వత్ సర్వభూతాని” అన్న సూత్రం ఇలాంటి ధర్మరహస్యాన్నే అనుబోధిస్తుంది. తనయందు నిఖిలభూతములందు ప్రహ్లాదాడు సమహితత్వము నెఱపడం ఏవంగుణ విశిష్టుడగుట చేతనే. అతలు పుష్పిస్తున్నై; తరువులు ఫలభారము వహిస్తున్నై; నదీనదాలు స్వచ్ఛజలాన్ని అందిస్తున్నై; గోవులు ఊరాన్ని యిస్తున్నై; - ఏ ప్రయోజనాన్ని కోరి? షరహితత్వరతయే కారణంకదా? స్వార్థపరతలేదే; స్వప్రయోజనంలేదే? సుజనులపద్ధతి యిట్టిదే సుమా. ఇతరుల క్షేమంకోసమే వారిమనుగడగా వర్తిస్తారు. దినకరుడు నిత్యం తన తేజస్సుతో ప్రాణికోటికి హితం కూర్చున్నాడు; కాసారంలో పద్మాలు వికసిస్తున్నై; కలువలతోడు చల్లని వెన్నెల విరచల్లుచున్నాడు; - ఎవరికోసం? విశ్వజగతి క్షేమానికేగదా? స్వలాభం ఎక్కడవున్నది? మహనీయుల నైజమిదియే.

కన్ ప్యూజియన్ మతస్థాపనాచార్యుని ప్రశ్నిస్తాడొక శిష్యుడు: “జ్ఞానమూర్తి! జీవితానికి వరవడి కాగల్గిన ఒక్క సూత్రం నెలవిస్తారా?” అని. వెంటనే వచ్చింది సమాధానం; “సత్యనిధానం: తన విషయంలో తానెట్లు నర్తిస్తాడో, ఇతరుల విషయంలో గూడా అలాగే వర్తించడం” అని. ఇదే సూత్రాన్ని అతని శిష్యుడు జెంగ్ జీ వివరిస్తాడు: ప్రతివ్యక్తి తన బేహత్యలను తానెంతగా ప్రేమించుకొంటాడో, ఇతరులనుగూడా అంతగా ప్రేమించాలి - అని. ఇలాగే ఆ బేహతిస్తాడు జాన్ వైస్ పండితుడు: సమస్త జనులకు సర్వేశ్వర సేవ చేయగల్గినంత మేలు చేయుచుండుము - అని.

పొరుగువానిని నీవలె ప్రేమించుమీ - అన్న సర్వోత్కృష్టసందేశం బైబిల్ గ్రంథంలోని సూచనలకు మణి పూసగా వెలుగొందుతుంది. కరుణాయుత చిత్తులకు భగవత్కృప లభిస్తుంది. అందరియందు ప్రేమ, కారుణ్యం, క్షమాబుద్ధి వుండాలి - అంటాడు ప్రవక్తయైన హోసా. అశనిభార్య అధర్మవర్తనియైనా, తాను ప్రేమించాడు కాబట్టి క్షమిస్తాడు. ఇలాగే మానవులందరూ ప్రియులే కాబట్టి దేవుడు వారికి క్షమాభిక్ష ప్రసాదిస్తాడని అతని దృఢవిశ్వాసం. స్వజనులకు, పరజనులకు, అందఱకు ఒకే న్యాయం, ధర్మం ఉండాలి అంటాడు మోసెస్. మనకందఱకు దేవుణ్ణి కదలే తండ్రీ; అతడే ఈ విశ్వాన్ని అంతటినీ సృష్టించాడు - అన్న సూక్తి ప్రాణనిబంధన గ్రంథంలో పరిమృతమైంది. నీకై నే ఏది నచ్చదో దానిని సహజీవులకు కలుగనీయకుమా - అని వచిస్తాడు హిలెల్.

అహింస - భూతదయ - జై న సిద్ధాంత రత్నాలలో
నాయకరత్నం. గౌతముడు బుద్ధుడైన పిదప ప్రజలకు నిర్వాణ
సాధనమార్గాన్ని ఉపదేశించడంలో తన జీవితాన్ని
గడిపాడు. మాతృసిత మాటలలో బుద్ధుని సౌజన్యం,
సౌశీల్యం, విశాలహృదయం, కారుణ్యపరత్వం ఇలా అభివర్ణిత
మైంది : “అతడు చెడుచేయవచ్చిన వైరికి హితుడై మంచి
చేస్తాడు. అనుదినం అవినీతి వర్తనులైన వారిలోగూడా మంచి
కోసం కంచు కాగడా పెట్టి గాలిస్తాడు” అని.

బోధిసత్వుని పరమాదర్శాన్ని శాంతిదేవుడు ఇలా
గానం చేస్తాడు :

నేను నెఱపిన ధర్మపరత్వానికి ప్రతిఫలంగా సమస్త
భూతకోటికి గల దుఃఖాన్ని తుడిచివేయ నుంకిస్తాను.

నేను రోగులకు ఔషధాన్ని, వైద్యుడిని, పరిచారకుడనై
వారి కెన్నడు మల్లీ రుగ్మత కలుగకుండా చేయుదునుగాక!

జలము, ఆహారము వర్షించి, ఆర్తుల ఆకలి దప్పలను
తీర్చుచును గాక! యుగాంతంలో డౌమం కల్గినప్పుడు
నేను అందఱకు అన్నపానములై వారి వ్యధతీర్చుదునుగాక!

పేదలకు అక్షయమైన పెన్నిధినై, వారికివలసిన
సమస్త వస్తువులు సమకూర్చుదునుగాక!

సమస్త భూతకోటి తనగమ్యస్థానాన్ని చేర
గలందులకై నా జీవితం, సుఖాలు, భూత
భవిష్యద్వర్తమానములలో నేను సంతరించిన
ధర్మశీలములను ధారవోయుదును గాక!

సమస్త వస్తు సంచయ సమర్పణలో ప్రశాంతత
 సంప్రాప్తిస్తుంది, కాబట్టి ఆ ప్రశాంతతకై
 నేను అర్పణచేస్తే, అర్పణ నా తోడి
 జీవులకే చేయుచునుగాక !

భూతికోటికి నేను దాసోహమంటాను. వారు
 నన్ను కొట్టినా, తిట్టినా సరే. నాపై దుమ్ముపోసినా.

నా కాయంతో బొంగరాలాడినా ఘరవాలేదు.
 నన్ను చీల్చరించినా, గేలిచేసినా నాని యిష్టమే.
 బెను, నాదేహాన్ని వారికి అప్పగించిన పదప
 వారేమిచేస్తే నాకేమి?
 నన్ను దూషించువారు, నాకు అపకాగము చేయువారు..
 నన్ను అపహసించువారు, అసూయ పడువారుగూడా
 జ్ఞానబోధామృతమును త్రావి త్రేన్చుచునుగాక !

నేను నిరాధారులకు సహాయకుడను ; పాంథులకు
 మూర్ఖదర్శకుడను ; సంసారసాగరమును తరించ
 గోరువారికి నావను, వంశెనను అయ్యెదనుగాక !
 వెలుగు కావలసిన వారికి గివ్వెను, పడక కావలసిన
 వారికి పడకను, సేవకుడు కావలసిన వారికి
 సేవకుడను అగుదును గాక ! — అని.

మత్తయి సువార్తలో అంటాడు. ఇతరులు నీకుప
 కృతి సేయగోరెదవో, నీ వితరులకు అదే యుపకృతి సేయుము.
 నిన్ను ప్రేమించిన వారిని ప్రేమించుటేమిగొప్ప ? నిన్ను

వంచించిన వైరులను ప్రేమించుము. నిన్ను ద్వేషించినవారికి ఉపకారమొనర్చుము. నిన్ను బాధించి వేధించువారి శ్రేయమునకుగూడ దేవుని ప్రార్థింపుము - అని.

సాది చక్కని ప్రవచనంలో ఒక్కమాట ;

దేవుని దయా దాక్షిణ్యములు ఎంత

మహత్తరమైనవో గమనింపుము :

పాపము చేసినదేమో బానిస ;

బాధ అవమానములు భరించినదేమో

భగవంతుడు !

ఫరీద్ ! నిన్నెవ్వడైనా, కొట్టినా

అతనిని తిరిగి కొట్టవద్దు ; అతనికాళ్లకు మ్రొక్కు.

ఫరీద్ ! నీవుసమస్తజగదధినాథుడైన దేవుని దర్శింపగోరితివా, నలుగురునడచు బాటలో పూరి వగుటకు పూనుకో.

ఫరీద్ ! నిన్నెవ్వడైనా విఱుగగొట్టి పడవేస్తాడనుకో,

మఱియొక్కడు నిన్ను కాళ్లక్రింద మట్టుతాడనుకో,

ఫరవాలేదు ; నీవు దేవుని న్యాయ - ధర్మ - ఆగారానికి

అప్పుడే తరలి పోతావు !

విశ్వవాఙ్మయ మహోదధిలో ఇలాంటి అనర్హతన్నాలు అశేషంగా వున్నై. వాటిని అరసి, అనుభవించి, ఆనందించాలి.

(6) పవిత్రజీవనము

పవిత్రజీవనం చక్కని మతానుష్ఠానానికి నిక్కమైన తార్కాణం. ఈ విషయం ఏకాలంలోనైనా, ఏమతంలోనైనా కన్పిస్తుంది. సాధారణ మానవులు, లౌకికవ్యవహార

శారవప్రతిష్ఠలని భావించేవానితో ఆత్మ సంస్కృతిపొందిన పవిత్రజీవనులకు పనిలేదు. వారి లోక మేవేటు. వారివారి ఆదేశాలలో, అభిరుచులలో, దృక్పథాలలో కొన్ని భేదాలు వున్నా సెయింట్ ఫ్రాన్సిస్, రామకృష్ణ పరమహంస, గాంధీమహాత్ములకు ఈ విషయంలో ఎంతో సన్నిహిత్యం కన్పిస్తుంది. వారు మానవతత్వసాగరాన్ని ముగించి దైన-సోదరమానవ-ప్రేమాంశుతాన్ని యెత్తి జుట్టిన మహాసీయులు. మానవ జీవితపు సత్యసారభాన్ని నేల నాలుగుమూలలకు వ్యాపింపజేసిన గంధవాహులు.

పవిత్రజీవనులు ప్రపంచవ్యవహారములను అసలు పట్టించుకొనకపోరు. వస్తుమయ ప్రపంచాన్ని పూర్తిగా వదిలివేయరు. కేవలం భగవద్ధ్యానంలోనే శాలంగడుపరు. వారు ప్రపంచంలో ఒకభాగం మాత్రమేకాక, అంశుకు మూలపూతారు. దేహధారులే కాబట్టి వారికి మంచి చెడుగులభేదాలు గమనించవలసిన పనిలేకపోలేదు. సరబ్రహ్మ వ్యక్తిగతరూపంలో ఆపిష్కరణ పొందుతుందిగాని, వ్యక్తిని పూర్తిగా కబళించివేయదు. చిత్తత్వవిజ్ఞాన ప్రతిరూపం జ్ఞానులనైతికనిష్ఠలో ద్యోతక మౌతుంది. అందువలననే పవిత్ర జీవనులు ఎప్పుడూ ఆర్తులను ఆదరించడానికి సన్నద్ధులుగా వుంటారు. లోకంలో ఏమూల శోకం కల్గినా మాన్పడానికి - అలనాడు గజేంద్రుని కుయ్యాలించివెళ్లిన విష్ణుమూర్తిలాగా - తత్తణమే తయారౌతారు. విశ్వాన్ని తనలా ఎంచుకొని ఎప్పుడూ ఏ అవకాశంకల్గినా పతితదీన మానవోద్ధరణకు పరుగులిడుతారు. ఇదేమాట అంటాడు ట్రాహెర్నీ : ఈ విశ్వ సాగరము మనరక్తనాళాలలోనేవుంది. నతత్రాలు అందలి

రత్నాలు - అని. సమస్తవస్తువులను పవిత్రములుగా పరిగణించే భవ్యతత్వ పరీరంభణలో అహంకార మమకారాలకు, అధికారభోగాలకు, అనిత్య విషయహంఘలకు తావుండదు.

ఆధ్యాత్మికతత్వంలో బాహ్యవస్తువులను విసర్జించినా, అవి క్రొత్తదృక్పథంలో వూరై, వాటితో ఒక విధమైన సంకర్షణ మేర్పడుతుంది. అందులో ఆనందంతోస్తుంది. పునర్జన్మపొందిన ఆత్మ ప్రశాంతితో, ఇంద్రియనిగ్రహంతో విలసిల్లుతుంది. అట్టి ఉన్నతపదము పొందినవారు ధర్మోద్ధరణకు, జగత్కళ్యాణానికి పూనుకొంటారు. వారికది సహజ ప్రవృత్తి అవుతుంది. ప్రసూనం సువాసన లీనుతుంది; మధుపం తీయ తేనియకూడబెట్టుతుంది; సాలీడు సన్ననిదారం తీస్తుంది; - ఎందువల్ల? ఎవరికోరిక? - మహాత్ముల చరితము లిట్టివే. మహాత్ములకు వారి కుటుంబమని, నర్గమని, మతమని, జాతియని, దేశమని ప్రత్యేకాభిమానం వుండదు. విశ్వమంతా వారి సమాదరణ పొందుతుంది. వారి అంతరాంతరంలో వుండి, బాహ్యదృష్టికి గోచరంకానట్టి శాశ్వత మహనీయతకు వారిజీవితం ఒక చిహ్నంమాత్రమే. మానవ సంఘోద్ధరణము వారి నిత్యకృత్యం. సత్యం వారి ఇలవేలుపు. ధర్మం వారి ప్రకృతి. మహాయాన మతధర్మం ప్రకారం బోధిస్తప్పుడు కర్మసిద్ధాంత బద్ధుడుకాకపోయినా, ధుఃఖితజీవులను ఉద్ధరించ రించడానికి నిరంతరము కృషిచేస్తాడు. అఖిలభూతములు మహాత్ములకు ఆత్మతుల్యములే. సెయింట్ పాల్ ఇలాగే అంటాడు: ఔను, ఈ బాధ్యత, ఈ అవసరం నాతలమైనన్నది - అని. ఇదే నాకర్తవ్యం, నాకితరమెందుకు? - అన్న సెయింట్ లూథర్ ఉదాత్తవచనంలో ఇదే ధర్మనూత్రం తోణికిసలాడు

తుంది. ఏతాదృశ ధర్మవర్తనకై ఒక పరమశక్తి వారినాడీ మండలంలో అహరహం తంబుర మీటుతూ ఉంటుంది.

సామాన్య జీవితానికి, ధ్యానవృత్తికి ప్రత్యేకమైన హద్దులులేవు. ప్రశాంతమతులు లాభనష్టాలతో, సుఖదుఃఖాలతో భయాందోళనలతో మిళితమైన సామాన్యజీవిత సంరంభంలో పాల్గొనకపోయినా, వారు సర్వంవదలి సన్యసించారనరాదు. సంఘానికి వారి ఆత్మబలప్రభావం సంక్రమిస్తుంది ; ఉన్నేజం కలుగుతుంది. తాకిక వ్యవహారాలలో కష్టనష్టాలు కలుగతవి అనేభయంతో వ్యావహారికజగత్తు నుండి విరమించడంకూడదు ; కాని, ఆంతరంగిక ప్రబోధం కల్గితే అలా విరమించవచ్చును.

అప్పుడప్పుడు కొద్దికాలంపాటు ప్రశాంతంగా ఏకాంత వాసం జరుపడం ఆత్మాభివృద్ధికి అనుకూలిస్తుంది. వారాని కొకరోజు విశ్రాంతి తీసికోవడం, ప్రతిదినం కొన్ని నిమిషాలు ప్రశాంతంగా ధ్యానంచేయడం చాలమంచి నియమాలు. ఇందుకు సన్యాసం అగత్యంకాదు. జ్ఞానులుకాని సామాన్యులు గూడా ఇలాంటి ధర్మాలను అగసి అనువర్తించడం అవసరం.

కొట్లకుపడగెత్తిన శ్రీమంతుడు అనాధపిండకుడు ఒక సారి బుద్ధుని దర్శించాడు. బుద్ధుడేవా! నేను సన్యసించ దలచాను, ధర్మదీక్ష ఇప్పించు - అని అడిగాడు. బిడ్డా! నీకెందుకాపని? నీవృత్తిని సక్రమంగా జగుపుకో. మానవుని బానిసగా చేసేది జీవితం, భాగ్యం, అధికారం కాదు ; వాటిని అంటిపెట్టుకొన్న తృష్ణయే. నశించవలసినది జీవితం కాదు, అహంభావము. తామరాకుపై నీటిబొట్టునంటిది అశాశ్వతమైన ఈ ప్రపంచంలో మానవుని ఆత్మ. మానవుడు

తృప్తి, అజ్ఞానములనుండి విముక్తిపొందితే కారుణ్యం, ఆనందం అవతరిస్తవి. రాగద్వేషరహితుడైన ప్రశాంత చిత్తుని హృదయం కారుణ్యరసపూరితమై, సత్కర్మాచరణను ప్రబోధిస్తుంది. ఇట్టి కర్మకాశలమే యోగము.

యోగి సామాన్యజీవితానికి సాక్షి మాత్రమే. అందు మగ్నం కాకుండా, తన ఆధ్యాత్మిక జీవనాన్ని నడపుకొంటాడు. సామాన్యమానవులు ద్రష్టలై, కర్మ పరులైతే నాగరకత పరిణతిపొందినట్లే, సెయింట్ థెరెసా చెప్పినట్లు ఇట్టి విశ్వాసము, ఇట్టి సత్కర్మాచరణమే ఆధ్యాత్మిక సంయోగమునకు సత్ఫలితము.

(7) దైవమానవులు

గౌతమబుద్ధుడు, ఏసుక్రీస్తు మొదలగువారు దైవమానవులు. వారి పేళ్లనుబట్టియే వారిద్వంద్వ ప్రవృత్తి తెలుస్తుంది. వారు ఆకారంలోమాత్రం సామాన్య మానవులు; ఆచరణలో దైవసములు. జ్ఞానమూర్తులైన బుద్ధుడు, క్రీస్తుద్వారా దైవ తత్త్వం వెల్లడియకాతుంది. శౌరాస్ట్ర్ పదంగూడా ఇలానే ఒక బిరుదు. అతని అసలుపేరు స్పీటనూ. బుద్ధుడు క్రీస్తులాగా మానవరూపంలో పరమసత్యాన్ని ప్రకటిస్తాడు. అయితే, వారిలో సామాన్య మానవతకు, నిరవద్యమైన దైవత్వానికిగల సంబంధం ఎట్టిది? పరమసత్యం ఇలా సాన్యయరూపంలో ఆవిష్కరణ పొందుతుంది. ఈ ఆవిష్కరణ దేనికదే ప్రత్యేకమైనది; నిరుపమానమైనది. మానవుడు పరిపూర్ణత పొందడంలో దైవత్వం ప్రాప్తిస్తుంది. బంధ విమోచనంతో మోక్షం పొందుతాడు. అది పరమసత్య

సందర్శనం ; వ్యక్తికి సంఘానికి మధ్యవుండే సంఘర్షణలేని అత్యుత్తమ పదము.

యథార్థ మానవతయొక్క పరిణతి దేవమానవత, మామూలు రాజకుమారుడైన గౌతముడు, అతి సామాన్య డైన ఏను పొందిన ఉత్తమ పదము ప్రతివ్యక్తి పొందుటకు వీలున్నది. మానవుని ప్రవృత్తి అచట పరిపూర్ణత పొందింది. గౌతమ బుద్ధుడు, ఏనుక్రీస్తు మనకు జ్యేష్ఠ సోదరులు; మార్గ దర్శకులు, ఆదర్శ ప్రాయులు. వారి మాటలు వరాల మూటలు. వారు చూపిన బాటలు వెలుగు తీవల తోటలు. అచటి అమృత ఫలాలు అనేకము. వాటిని ఆస్వాదించడంలో కలిగే ఆనందం అనంతము, అనిర్వచనీయము. గౌతముడు, ఏను సాధించిన దైవతత్వం వారిని ఈ లోకంనుండి వేటు చేయదు. ఏను పవిత్రుడే; అయినా అశనిలో మానవత రూపుమాయలేదు. నిజానికి మానవ ప్రకృతికి పాపమే సని కాదు. అది మానవ ప్రకృతియొక్క దుష్ట పరినర్తనం. సామాన్య మానవులలో దైవాంశ, అస్పష్టంగా, నిరూఢంగా, అపరి పూర్ణంగా వుంటుంది. సత్య సాధనవల్ల అది పెరిగి, అమిత శక్తిమంతమై ప్రజ్వరిలుతుంది. తన దివ్యకాయంతో మిట్ట మిట్ట కొల్పుతుంది. గౌతముడు బుద్ధుడైనాడు. ఏను క్రీస్తునాడు.

లోకంలో జన్మించిన ప్రతివ్యక్తిలో అంతర్జ్యోతి వుంటుంది. హృదయంలోని దైవాంశ, లేక బీజం వ్యక్తి కంతటికి పునరుజ్జీవనం కల్పిస్తుంది. హృదయాధిస్థితమైన దైవాంశలో నిశ్చల విశ్వాసం సమధికమైతే బంధవిమోచనం కలుగుతుంది. దీనికి అవరోధమే వుండదు.

దేవ సాక్షాత్కారం పొందిన మహాత్ముడు దేవుడే అని తోచునట్లు వర్తిస్తాడు. దేవునితో ఐక్యము సాధించిన మహా నీయులు కరుణచే భగవంతునితో సములాతారు. ఏసు స్వభావముచేత క్రీస్తుగా పరిగణింపబడి దేవునితో సముడైనాడు. ఔను, ఎట్టగా కాలిన ఇనుము అగ్నిగా మారుతుంది.

అతడెంత గొప్పవాడైనను ఏ వ్యక్తియు భగవంతుని సంపూర్ణ స్వభావమును వ్యక్తీకరింపలేదు, భగవంతునిస్థితిలోని ఒక్కొక్క అంశను ఒక్కొక్క వ్యక్తి ఒక్కొక్క రూపమున వ్యక్తీకరిస్తాడు. ఈ వ్యక్తులలో ఒక్కొక్కడు ఒక్కొక్క అవసరానికి అనురూపంగా వెలుస్తాడు. జీవిత స్థితిలో నిబిడమై యున్నట్టి, అపారము, అనంతమునైనట్టి పరమసత్య వివిధ ప్రయోజనాల సాధకంగా ద్యోతకమౌతుంది. ప్రతి మానవునకు స్వతస్సిద్ధమైన ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వమున్నది. అతడు తన వర్గంయొక్కగాని, పౌరుగువానియొక్కగాని కేవల ప్రతిబింబంకాదు. ప్రతివ్యక్తి తన మార్గాన్ని తానే యెంచుకొని అనుగమించాలి. వ్యక్తులు ఉన్నత స్థాయికి పోయిన కొలదీ, వారి గుణభావాలు సువ్యక్త మౌతవి. ఏ ఒక్క వ్యక్తిలోను భగవంతుని స్వభావ సర్వస్వము వ్యక్తమౌతుంది అనడానికి ఏలులేదు.

ప్రాగ్దేశాలలో, పాశ్చాత్య దేశాలలోగూడా ఈ దేవ మానవులను భగవదవతారములుగా వర్ణించే అచారం కన్పిస్తున్నది. శ్రీరాముడు, బుద్ధుడు, ఏసుక్రీస్తు ఇలా పరిగణింపబడ్డారు. అయితే రామాయణకర్త వాల్మీకి మహర్షి ఏమంటున్నాడు? శ్రీరాముని చేతనే చెప్పిస్తున్నాడు: నేను సామాన్య మానవుడను; దశరథతనూజుడను - అని. శ్రమ

క్షేత్రాలు అన్నీ అనుభవించి, తరించి అతడు దైవపదము పొందాడు. శ్రీరాముడు విష్ణుమూర్తి అనతారముని హైందవుల సంప్రదాయం. రావణునితో మాన్యవంతుడంటాడు : శ్రీరాముడు సామాన్యుడుకాడు, శ్రీమహావిష్ణువు సుమా - అని. ఒక సందర్భంలో రావణుడుగూడా రాముని దైవాంశ సంభూతునిగా పరిగణిస్తాడు. ఋషులందఱూ శ్రీరాముని భగవత్స్వరూపునిగా భజించి ఆనందిస్తారు. మానవలోక సాధారణమైన కష్టనష్టాలతో, సుఖదుఃఖాలతో సంబంధం లేక భగవదవతారం అవతారంగానేవుంటే మానవులకు ఏమి ప్రయోజనం? వారు లక్షించి, అనుసరించి నేర్చుకొనేది ఏమి వుంటుంది? అతడు దేవుడు అయితే అనుకరణకు (4) సలే వీలులేదు. అతడుగూడా మనవలె సామాన్య మానవుడై అనుదిన జీవితసంఘటనలు అన్నీ అనుసరించి, జయించి, తరించితే, అదిమనకు చక్కని గుణపాఠము, ఆదర్శము ఔతుంది.

లోకంలో ధర్మం నశించి అధర్మం తలయెత్తినపుడు ధర్మ సంస్థాపనమునకై భగవంతుడు ఏప్రవక్తరూపముననో అవతరిస్తాడని హైందవ మతానుస్థాతల నమ్మిక. జ్ఞాన యోగాన్ని ప్రవచిస్తూ శ్రీ కృష్ణ భగవానుడు సెలవిస్తాడు గీతలో: “ధనంజయ! ధర్మమునకు ఎపుడు భంగము కల్గునో అపుడు అధర్మమును అణచివేయుటకై నేను భూమిపై అవతరించుచుందును. సాధురక్షణమునకు, దుష్ట శిక్షణమునకు, ధర్మ సంస్థాపనమునకు నేను ప్రతియుగమునందు జన్మించుచున్నాను” - అని. తమ మతాచార్యుడగు జోరాస్టర్

ఇలాగే భూదేవి ప్రార్థనా ఫలితంగా అవతరించాడని జోరాస్త్రియను మతస్థుల విశ్వాసం. క్రీ. శ. 1-వ శతాబ్దంలో ప్రచారం పొందిన క్రైస్తవ మతశాఖీయులైన నజరేనులు, 2-4 శతాబ్దాలలో ప్రసిద్ధిపొందిన యూదుల క్రైస్తవశాఖవారు ఏసు క్రీస్తును మహా ప్రవక్తగా మాత్రమే గణిస్తారు. అతడు దేవసముడని వారువప్పుకోరు.

క్రైస్తవులు చారిత్రక పురుషుడైన ఏసుకు దేవత్వమారోపించారు. ఏసుక్రీస్తు రక్షకుడన్నారు. అట్లే జాద్ధులలో నొకశాఖ గౌతమ బుద్ధుని భగవానుడనీ, లోకరక్షకుడనీ ఆరాధించారు. క్రైస్తవంలో ఏర్పడిన త్రిమూర్తిత్వ సిద్ధాంతమువలెనే జాద్ధములో త్రికాయ సిద్ధాంతం వెలసింది. వీరు కాయము త్రివిధములంటారు: పరమసత్తరూపము, జ్ఞాన, కారుణ్య సంకలితమునైన ధర్మకాయము; విజ్ఞాన భరితము, చిదానంద రూపమునైన సంభోగకాయము; ఆకారంలో, ఆచరణలో సామాన్య మానవత గల్గి గౌతముని రూపమున బుద్ధుడైన నిర్వాణకాయము. గౌతమ బుద్ధుడొకడే; అవి మూడును ఒకే సత్యముయొక్క మూడు భావములు.

గీతలో చెప్పబడిన హైందవ సంప్రదాయమును పోలి మహాయాన జాద్ధముగూడా అధర్మము పొడసూపినపుడు పతిత జనోద్ధరణకు బుద్ధుడు భూమిపై అవతరించు చుండునని వచిస్తున్నది. జనులకు నిర్వాణము, ఆనందము ప్రసాదించుటకు, భూతకోటిపై కారుణ్యం వహించి, దేవతలు - మానవులు హర్షింప, తథాగతుడు భూలోకమున అవతరించు చుండును - అని అంటుంది.

(8) వివిధ మత సౌమనస్యము

(1) సమధిక సమ్మేళ్యము

వివిధ మతములలో ద్రష్టలు ఏకేశ్వరోపాసననే అదే శిస్తున్నారు. ఏపేక్షతో పిలువబడినా భగవంతుడొకడే; అతడు నిరాకరుడు, నిర్గుణుడు, అనుభవైక వేద్యుడు. అతడు అఖిలభూతకోటికి జీవనశక్తిప్రదాత; చరాచర ప్రపంచానికి మూలము - అంటారు. శాఖ్యరూపాలలో భేదాలువున్న వివిధమతాల సమశ్రుతికి ఈ మహత్తర ప్రబోధం ప్రబల తార్కాణం.

మతముల మూలసత్యాన్ని మనం గ్రహించకపోవడం వల్లనే ఒకమతానికి ఇంకొకమతం విరుద్ధం అనుకొంటున్నాము. ప్రతిమతంలో ఇంచుమించు ఒకేరకపు ముఖ్య అనుభవం, విశ్వాసం, ప్రాతిపదిక కన్పిస్తుంది. పునాది ఒకటేయైనా దానిపై జరిగిన వివిధమత నిర్మాణాలు వ్యక్తులనుబట్టి భిన్నంగా రూపొందుతున్నాయి. భగవంతుని నిర్మాణకౌశలానికి అంతటికీ ఒకేమూసవుండదు. వివిధమత ద్రష్టలజీవితాలు ఈ విషయాన్ని సుస్వక్తంచేస్తున్నవి. వ్యక్తులనుబట్టి భగవంతుడు ప్రసాదించే శక్తిలోగూడా భేదం కన్పిస్తుంది. భగవదీచ్ఛను బట్టి భిన్న వ్యక్తులకు భిన్న శక్తులు ప్రసాదించబడుతవి అంటాడు సెయింట్ పాల్. ఒక్కొక్క వ్యక్తియొక్క అనుభవం అనన్యంగా వుంటుంది. ప్రతివ్యక్తి తనకుతాను పరమసత్యా స్వేషణకు పూనుకోవాలి. అయితే సమష్టి విజ్ఞానంలో ప్రతి యొక్కరి అనుభూతి ఒక భాగమౌతుంది. ఈ వివిధాను

భూతులవలన మానవసంఘపు ఆధ్యాత్మిక విజ్ఞానసంపద పెరుగుతుంది.

బాహ్యరూపంలో మతముల సమశ్రుతి సాధింపలేము. ఏ మతరూపమును గూర్చియు అనూయ, ద్వేషములేని విశాలహృదయంతో మతసహనం ప్రకటించి వివిధమతముల సమత్వభావాన్ని ఆత్మరంగంలో ఉపలక్షించవచ్చును. హైందవమత ద్రష్టలకు పరమతద్వేషంలేదు. భగవత్ తత్త్వ పరిశోధకులు వివిధమతములు వివిధమార్గములుగ - సాధనలుగ పరిగణిస్తారు. ఆయా మార్గాలలో పరమసత్యం ఆవిష్కరణ పొందుతుంది అంటారు. మోక్షపాధనకు ఏ ఒక్క-మతంగాని ఏకైకమార్గమనరు. భగవంతునకు అందఱూ ఒకటే. అతని ప్రేమాదరాలు, కారుణ్యకటాక్షాలు పొందడానికి అందఱూ అర్హులే. ఏ మతమువారైనా, ఏ జాతివారైనా, ఏ దేశము వారైనా తనను అర్థిస్తే భగవంతుడు అనుగ్రహిస్తాడు.

భగవంతునిగూర్చిన వివిధసిద్ధాంతాలలో - భగవత్ సాక్షాత్కారానికి అనుసరించవలసిన వివిధమార్గాలలో - ఒక విశిష్టమైన సన్నిహితత్వం ఉన్నదని సత్యవిదుల నిశ్చితాభిప్రాయం. మాటలలో వర్ణించుటకు వీలుకాని పరమేశ్వరుని హైందవ మతగ్రంథాలు విశేషంగా వర్ణించినై. మతానుభూతి అందఱకు ఒకే కమ్మచ్చున తీసినట్లుంది అన్నది హైందవ సంప్రదాయంకాదు. పరమసత్యాన్ని తెలిసికోగల్గిన శక్తి మానవునిలో అంతర్భూతమైవుంది; తన సాధనచేత అతడా మహనీయతను ప్రజ్వరిల్ జేసికోవచ్చునన్నది హైందవ తాత్త్విక భావం అసలు ఈ భౌతిక ప్రపంచావసరాలనుబట్టియే ఆలోచించితే అది వేదాంతశాస్త్రానికి పొసగక పోవచ్చు.

సత్యమనేది బుద్ధికల్పనం అనే హేతువాదం. సృష్టిరహస్యాన్ని గాని, సత్యము - భగవత్ స్వరూప ఆవిష్కరణము నొకటే అన్న విషయాన్ని గాని తెలియకపోవడమే. ఇలాంటివారు నాస్తికమతానికీ, సక్రమ బ్రహ్మజ్ఞాన విభూతినెఱుగక ఆస్తిక మతానికీగూడా దూరమౌతారు.

బ్రహ్మప్రాప్తి వేదద్రష్టలలో మాత్రమేకాక ఆగ్ర్యులలో - అనాద్యులలో కన్పిస్తున్నది - ఋషి ఆర్యశ్లేచ్ఛాచ్ఛానామ్ సమానమ్ లక్షణమ్ - అంటాడు న్యాయసూత్ర వ్యాఖ్యాతయైన వాత్స్యాయనుడు. వీరు తమభాష - తమ సంస్కృతి - తమ సామ్రాజ్యానికే సత్యములనే సంకుచిత హృదయులుకాదు. ప్రపంచంలో ఇశ్వరదేశాలలో జరిగే వివిధ సంఘటనలకుగూడా మనపై కొంతప్రభావం వుంటుంది. పరమసత్యాన్నిగూర్చి ఎవరుచెప్పినా అది అంతా దైవచోదితమే - అంటాడు సెయింట్ ఎమ్ బ్రోజ్. మఠాను యాయులను ధర్మపథానువర్తనులుగా చేయడం మతసంస్థల బాధ్యత.

హిందూ - మహ్మదీయ ఐక్యమును ప్రబోధించిన వారిలో కబీర్ (క్రీ. శ. 15-వ శతాబ్దం) ప్రముఖుడు. హిందువులు తమదేవుడు కాశీలో వున్నాడంటారు. మహ్మదీయులు తమదేవుడు మక్కాలో వున్నాడంటారు. అయితే ఈ సమస్త జగత్తును సృష్టించిన భగవంతుడు భూమిమీద మానవులు కట్టిన పట్టణాలలో వుండడు. హిందువులకు, మహ్మదీయులకు అందఱకు తండ్రి - భగవంతుడొక్కడే - అని అతని మహత్తర ప్రబోధం.

సత్య-ధర్మజ్ఞాన ఉండాలి; జ్ఞానాన్ని పొందడానికి సాధనవుండాలి; ముందుగానే ఏదో నిర్ణయంచేసికొని కూర్చో కూడదు. మనకుముందే ఏవియో నిశ్చిత భావాలుంటే వాటిని సమర్థించుకోవాలి అనిపిస్తుంది. దీనితో ఇతర సిద్ధాంతాలను గూర్చిన వ్యతిరేకత; నాభావమే, నా సిద్ధాంతమే వాటికంటే శ్రేష్ఠతరము అనే అహంభావము కలుగుతుంది. సరియైన ద్రవ్యము ఇలాంటి భావాలు ఉండవు. అందువలననే అతనికి అది ఎలాంటిదైనా ప్రతిసిద్ధాంతాన్ని సమర్థించాలి అనే భావం, పట్టుదల ఉండదు. ఇతర సిద్ధాంతాలనుగూర్చి ద్వేషము ఉండదు. జ్ఞానం పొందడానికి బహుళోపాయములు - మార్గములు - వున్నవి అంటుంది మహాయాన బౌద్ధము. మన అవిద్యను పోగొట్టి జ్ఞానజ్యోతిని వెల్లించేమార్గం ఏదైనా మంచిదే. పరమసత్యాన్వేషణలో మతాచార్యుల ప్రపచనాలు నదీ ప్రవాహాన్ని దాటడానికి ఉపయోగించే తెప్పకొయ్యిల్లా ఒక ఆధారంమాత్రమే. అందుకే అంటారు: మతాలయంలో పుట్టడం మంచిదేకాని అందులోనే మరణంమాత్రం పనికిరాదు అని. అయితే అనాదిగావచ్చే సంప్రదాయాలను అనుసరించడం సులభమే. కాని, దీనివల్ల వ్యక్తి కాలోచితం కాని పాతబాటలోనే చిక్కుకొని, “నలుగురితోబాటు నారాయణ”గా తయారై, తనవ్యక్తిత్వాన్ని - ప్రాధాన్యమును కోల్పోతాడు.

ఇస్లామ్ను సత్యమతము - దీన్ ఉల్ హల్ - అంటారు. అంతమాత్రాన ఆ మతం సత్యమంతా తనసొంతే అనదు. దేవునిలో మాకు అచంచల విశ్వాసమున్నది. దేవునివాక్యాలు మాకు ప్రమాణాలు. ఈ దైవానుభూతిలో ఇలాగే

అబ్రహామ్, ఇస్మాయిల్, ఇసాక్, జాకబ్, మోసెస్, ఏసు మొదలగు దేవదూతలకు కలిగిన అవానుభూతిలో మాకు విశ్వాసమున్నది - అని కురాన్ లో ప్రస్తావించబడుతుంది. ప్రతిజాతికి దైవసందేశం లభిస్తుంది అని కురాన్ అంటుంది. అందుకే ఇతరమత ప్రవక్తలయందుగూడా గణ్యత చూపు మంటుంది. ఏ జాతిగాని, ఏ వర్గముగాని కలకాలా లోజ్ఞా నాంధకారంలో ముగ్ధుడం జరుగదు. ఇదికానినడం సర్వస ముడు, ప్రేమమయుడు, దయాప్రపూర్ణుడైన భగవంతునకు పక్షపాతబుద్ధి అగోపించడమే.

భిన్నమతభావాలున్నసూ అవి అన్నీ ఒకే పరమ సత్యాన్ని ప్రతిపాదిస్తున్నై. అయితే, ఆభావాలు - ఆచారాలు దేశకాల పాత్రలనుబట్టి వేర్వేరుగా వుండటంకద్దు. ఇలా వుండటముగూడా వాటికి దోహదమే.

దేవత్వాన్ని గూర్చిన మనభావాలే భగవంతుడు కాను. దేవత్వాన్ని అర్థంచేసికోడానికి, ఆరాధించడానికి, అనుభూతి పొందడానికి ఇలాంటి మనోచిత్రణలు కొంతవఱకు అవసరమే. అయితే, ఈ మనోచిత్రణలు భగవంతుని తాత్కాలిక చిహ్నాలు మాత్రమే. మతసిద్ధాంతాలు మనకు గుణగుణ విమర్శకుల్గించే భావాలు. పరమసత్యాన్ని తెలిసికోడానికి అవి అనువైన సూచనలు మాత్రమే అంటూడు తాత్త్విక వేత్త కాంట్.

యథార్థమతనైష్ఠికులు నిరహంకారులు, శాంతిస్వభా వులుగా వుంటారు. వారిగుణం మతవిశ్వాసమేకాని మైక్లి మతావేశంకాదు. వారు తాముకనుగొన్న సత్యాన్ని విశ్వసిస్తారు. తమభావములే సమగ్రములనరు. మతోన్మత్తత

కలవారు దీనికి భిన్నులు. శాంతచిత్తులకు మతం శరణ్యం. అహంకారులకు మతావేశం నైజం. ఏ వ్యక్తియైనా తాను పొందిన సత్యానుభూతి సమగ్రమైనది అంటే అనవచ్చును; కాని, దానికి భిన్నమైన అనుభూతి ఎవ్వరికీ ఎన్నడూ సాధ్యం కాదనడం సమంజసంకాదు. భూత భవిష్యద్వర్తమానములలో తానొక్కడే వత్తవ్యమంతా తెలిసికొన్న ఘనుడు అని ఎవ్వరైనా చెప్పితే అది మతోన్మత్తతయే ఔతుంది.

(2) సమైక్య భావము

మతంలోగాని, రాజకీయాలలోగాని “బలవంత నూఘ స్నానం” పనికిరాదు. సృష్టిలోని సామరస్యమును చూడ గల్గిన దృక్పథాన్ని కల్పిస్తుంది మతం. అంతేగాని, తన నిశ్చిత సిద్ధాంతాలనే మానవలోకమంతా తలదాల్చాలి అనదు. ఎంతసిద్ధాంతాలూ, మతకర్మలూ మానవుని గమ్య స్థానంకావు. భగవద్విలాసాన్ని తెలిసికొనడంలో అవి మానవునకు ఉపయుక్తములైన కొన్ని సాధనలు మాత్రమే. అవి ఏదోఒక వర్గానికి, దేశానికి, జాతికి మాత్రమే కట్టుపడి వుండవు. వేల సంవత్సరాలుగా నిలిచి గలిచిన సంప్రదాయాలను, తరతరాలుగా ఆ ముష్టిక భావలహరిని అందించి తత్త్వబ్రహ్మలను, జ్ఞానమూర్తులను వెలయించిన సంస్కృతిని త్రోసి రాజనరాదు. పదనైన నేలలో పాదుకొని వుండినన్ని నాల్గు ననలుసాగే లతలవంటివి ఈ భావాలు.

మంచి యెక్కడవున్నా అరసిగ్రహించాలి అనేది శ్రేయోదాయకమైన సూత్రం. ఈ సూత్రం మతవిషయాలలో కూడా హెచ్చుగా నచ్చుతుంది. ఇతరమతాల సాంగత్యంతో

ఎంత నవకం పెంచుకొన్నా సమస్తమానవుల ఆధ్యాత్మిక సమైక్యమునకు ఏ ఒక్కమతమూ చాలుతుందనలేము. అయినా, వెనుకటికంటే ఎక్కువగా ఈ నాడు మతాలు ఆన్యోన్య విశిష్టతను అంది పుచ్చుకోవలసిన అవసరంవుంది. వాటి ధర్మోపదేశాలను, మౌలికమైన ఆధ్యాత్మికభావ సంపదను పరిశీలిస్తే పెద్దమతాల కన్నటికీ ఒకేవిధమైనలక్ష్యం కన్పిస్తుంది. మనము జ్ఞానామృతాన్ని అస్వాదించవలసింది ఏదో ఒక్కమతంలోనే అనే నియమంలేదు. ఇంకా మనకేనాడు క్రొత్త మతం అవసరంకాదు; ప్రాతమతాలనే క్రొత్తదృక్పథంగా అర్థంచేసికొని అనుసరించడమే అవసరం. ఒక మతాన్నే మానవులందఱూ అనుసరించడంవల్లగాని, మతాల పరస్పర వైషమ్య ప్రసంగాలవల్లగాని, అసంబద్ధమైన బహుమత సమ్మేళనంవల్లగాని మతానికి పురోవృద్ధికలుగలవి. మతాలు భిన్నంగావున్నా, వాటిలో ఇమిడివున్న ప్రధాన ఐక్యభావమును మనంగుర్తించగలిగితే మతానికి భావి భాగ్యోదయం వుంటుంది.

ఐక్యభావము అనేది హృదయానికి, ఆత్మకు సంబంధించింది. బాహ్యరూపాలలో భిన్నత్వంవున్నా, అవి అన్నీ ఆత్మిక జీవనంలోని సమైక్యమును సూచిస్తూనేవుంటవి. వివిధ దేశాలలో, వివిధకాలాలలో, వివిధమతధర్మ విజ్ఞానాలు వివరించిందే ఈ ధర్మసూత్రం. ఈ సత్య-ధర్మసూత్ర సముద్ధరణం మన ప్రశస్తవారసత్వ పునరార్జనమే.

పరమతములయందు అసూయాద్వేషాలు అజ్ఞానమూలకములే. పరమతాలను సరియైన దృష్టితో పరామర్శించితే అన్నిమతాలు ఆదరణపాత్రములే అని తేటతెల్లమౌతుంది.

మానవాభ్యుదయ కరములైన మహత్తరావకాశములు కొన్ని నుతనవైషమ్యాలలో జాతిపోయిన ఘట్టాలు చరిత్రలో లేకపోలేదు.

మతాలు అసోయ్యన్య సన్నిహితత్వం, సామరస్యం సాధించి విశ్వమానవ సాభాత్రం నెలకొల్పాలి. భారతీయ తత్వసూత్రాలుగాని - పాశ్చాత్య తత్వసూత్రాలుగాని తమ తమ ఆధిక్యాలనుగూర్చి వాదించుకోవడంతో తృప్తిపడరాదు; ఈ ఉభయభావ తరంగిణులు సమస్తమానవకోటిని ఆకర్షించే ఉత్తమ ఏకైకమార్గాన ప్రవహించే ప్రయత్నం కొనసాగించాలి - అంటాడు డాక్టర్ ఆల్బర్ట్ సూచి-చర్. వీరు ఉభయములు ఆధ్యాత్మికక్షేత్రంలో సత్యదర్శన వ్యాపారంలో సహచరులు; భాగస్వాములు. మతాలు అన్నీ శాంతి, ధర్మ, స్వాతంత్ర్యముల మహోద్ధరణకై కంకణం కట్టుకోవాలి. స్వజనులపై చూపే ప్రేమ పరజనులపైగూడా ప్రసరించాలి. ఆధ్యాత్మిక సహజీవనభావం అభివృద్ధియై పెంపొందాలి.

స్వతఃగా కాకున్నా పరమతసాహచర్యంవల్ల ప్రతి ముఖ్యమతం ఇంచుమించు ఒకేరకపు ధర్మసందేశాలను అందిస్తూన్నది.

భారతరాజ్యానికి మతప్రసక్తిలేదు. అంతమాత్రాన భాగతపోరులు నాస్తికులనిగాని, వారు జీవితంతో మతానికి గల సంబంధాన్ని తెలియనివారనిగాని అనరాదు. దేవుడు లేడని స్రభుత్వం దైవాధికారాలు కైవసం చేసికొంటూన్నది అనరాదు. అనాదిగాగల భారత సంప్రదాయం ఆస్తికతయే. అయినా, భారతప్రభుత్వం ఏమతానికీ చెందిందికాదు; ఏమతానికీ ప్రత్యేకసాధాన్యమియ్యదు. జాతీయజీవనంలో,

అంతర్జాతీయ వ్యవహారాలలో ఏమతంతోడనూ ముడిపెట్టుకోదు. అలాకాకుంటే, ప్రజాస్వామ్యంలోని ప్రధాన సూత్రాలకే భంగం వాటిల్లుతుంది; మతానికి ప్రభుత్వానికి గూడా నష్టంకలుగుతుంది. మతవిషయంలో ఈ తాటస్థవిధానం బహు ప్రయోజనకరమైనది. జాతీయ - అంతర్జాతీయ విషయాలలో శ్రేయోదాయకమైనది; శుభంకరమైనది. పౌరులలో ఏ వర్గానికి ప్రత్యేక హక్కులు - సౌకర్యాలు ఉండకూడదు. అతని మతం కారణంగా ఏ పౌరునికి ఏ విధమైన అనర్హత ఆపాదించకూడదు. ఏ మతాన్ని అనుష్ఠించినా, సాంఘిక జీవనంలో అందఱూ సమానంగా పాల్గొనే సౌక్యం ఉండాలి. మతాన్ని రాజ్యాంగంనుండి వేరుపరచడంలోని ముఖ్యోద్దేశ్యాలివి. భారతరాజ్యాంగంలోని మతతాటస్థాన్ని నాస్తికవాదమనిగాని, కేవల తాకికవాదమనిగాని భ్రమించరాదు. ప్రాచీన భారత సంప్రదాయానికి విరుద్ధంగాని ఘోషించే ఈ మతతాటస్థ విధానం జగురుతూన్నది. ఆస్తికులలో సామరస్యాన్ని, స్నేహాన్ని సాధించడమే దీని పరమలక్ష్యం. ఏకతలో వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యాన్ని జోడించిన సన్నివేశమిది. ఈ పరమసూత్రం సగఘోన్నతికి జీవగర్భం; ప్రజాస్వామికానికి పట్టుకొమ్మ.

వివిధమతాలను పరామర్శించి చూచితే వాటిలో అపారమైన వేదాంతభావం, దైవతత్వజ్ఞానం, మానవప్రేమ కన్పిస్తవి. పవిత్రత, పరిశుద్ధత, ధర్మపరత, దాతృత్వము ప్రపంచంలోని అన్ని మతాలలోనూ వున్నై.

ఈ నాడు ప్రతిమతంలోను పరమత సమానమున్న విశాల హృదయములు కొందఱున్నారు. వీరు పరమసత్య

పదము పొందడానికైన సత్యాన్వేషణ మార్గంలో వివిధ మతానుయాయులు సోదరయాత్రికులే అని గుర్తిస్తారు. వాగందఱూ ధర్మజీవనాభిరతులే; వారిలో సహనం, సహచర్యం, జౌదార్యం, సౌభ్రాత్రం సాధ్యమాతుంది అంటారు. సత్యానుభూతికై తహతహలాడే ఆధ్యాత్మిక జీవన ప్రవక్తలకు మతసంస్థలతో పనిలేదు. మానవమనోభావాలను ప్రేమ రసంతో రంగరించి లోక కళ్యాణం సంతరించడమే వీరి ఆకాంక్ష. భావిభాగ్యోదయానికి బంగారు మొలక!

ముగింపు

మతానికి సరియైన అర్థంగ్రహించడం ఈనాడు చాల నటకు తగ్గిపోయింది. అయినా, మతం ఇవ్వగలిగిన మహా ప్రసాదానికి ఇప్పుడు ఎంతైనా అవసరమున్నది. శాశ్వతము, సర్వోత్కృష్టమునైన పరమసత్య సందర్శనం - ఆవిష్కరణ - మానవజాతి సమైక్యము ముఖ్యమతాల కన్నిటికీ మూల సూత్రాలు. ఆధ్యాత్మతత్వజిజ్ఞాస సత్యాన్వేషణకు మార్గం. పద్దసిద్ధాంతాలు, మతకర్మలు అంతముఖ్యంకాదు. కాలానికి అనుగుణమైన నవీకరణమేలేక, ప్రాతదనమే యోగ్యతగా ప్రేలాడుచున్న బడుగు ఆచారాలకు ప్రాకులాడని నూతన దృక్పథంకావాలి. మత - సాంఘికాచారాలలో సహనము, జౌదార్యము సంతరించాలి. మన ఈ ప్రస్తావనలో మతాన్ని - ఈశాశ్వత పరమధర్మాన్ని సనాతనధర్మము అనవచ్చు. ఇది ఒక ప్రజ్ఞేక మతంకాదు; ప్రాత మతాలలో నూతన దృక్పథంమాత్రమే. ప్రాతక్రొత్తల మేలుకలయిక! అన్ని జాతులకు, అన్ని దేశాలకు, అన్ని మతాలకు అనువర్తించు

ధర్మోద్ధరణమిది! ఇది జాతిపోషాన్నవాటిని ఏటికొచ్చి ముచ్చటగా గ్రుచ్చుకొను ముత్యాలసరము! అందోళన - సంఘర్షణ - భయ - క్షేపణాదివ్యాధులను మాన్పు నివ్యాంజనమిది! ఇది మానవజాతికి మహనీయపదమును. విశ్వజగతికి శాంతి భద్రతలను ప్రసాదించు మహాన్నత ధర్మసూత్రము.

ఓమ్ తత్సత్
